

Circulaire

Brussel, 09 juni 2017

Kenmerk: NBB_2017_20

uw correspondent:

Michel Colinet

tél. +32 2 221 37 17– fax +32 2 221 31 04

michel.colinet@nbb.be

Kurt Van Raemdonck

tél. +32 2 221 53 39– fax +32 2 221 31 04

kurt.vanraemdonck@nbb.be

Medewerkingsopdracht van de erkende commissarissen

Toepassingsveld

De opdracht tot medewerking aan het prudentieel toezicht door de erkende commissarissen bij de volgende instellingen:

- *kredietinstellingen naar Belgisch recht;*
- *beursvennootschappen naar Belgisch recht;*
- *betalingsinstellingen naar Belgisch recht;*
- *instellingen voor elektronisch geld naar Belgisch recht;*
- *vereffeningsinstellingen en met vereffeninginstellingen gelijkgestelde instellingen naar Belgisch recht;*
- *in België gevestigde bijkantoren van kredietinstellingen, beursvennootschappen, betalingsinstellingen en instellingen voor elektronisch geld die ressorteren onder het recht van een andere lidstaat van de Europese Economische Ruimte (EER);*
- *in België gevestigde bijkantoren van de hiervoor genoemde instellingen die ressorteren onder het recht van een staat die geen lid is van de EER;*
- *in België gevestigde vereffeninginstellingen en met vereffeninginstellingen gelijkgestelde instellingen onder de vorm van bijkantoren van buitenlandse instellingen*
- *in het kader van het geconsolideerde toezicht, het groepstoezicht of het aanvullende conglomeratstoezicht financiële holdings naar Belgisch recht en gemengde financiële holdings naar Belgisch recht;*
- *verzekerings- en herverzekeringsondernemingen naar Belgisch recht;*
- *in België gevestigde bijkantoren van verzekeringsondernemingen en herverzekeringsondernemingen die ressorteren onder het recht van een staat die geen lid is van de EER;*
- *entiteiten¹ die verantwoordelijk zijn voor een Belgische verzekerings- of herverzekeringsgroep in de zin van artikelen 339, 2° en 343 van de wet van 13 maart 2016 op het statuut van en het toezicht op de verzekerings- of herverzekeringsondernemingen.*

¹ En meer bepaald (i) verzekerings- of herverzekeringsondernemingen naar Belgisch recht die een deelnemende onderneming in ten minste één verzekerings- of herverzekeringsonderneming in de Europese Economische Ruimte of van een derde land zijn, (ii) verzekerings- of herverzekeringsondernemingen naar Belgisch recht met als moederonderneming een gemengde holding of gemengde financiële holding in de Europese Economische Ruimte of van een derde land en (iii) verzekeringsholdings of gemengde financiële holdings naar Belgisch recht die moederondernemingen zijn van een verzekerings- of herverzekeringsonderneming naar Belgisch recht.

Samenvatting/Doelstelling

De circulaire beschrijft de modaliteiten van de medewerkingsopdracht van de erkende commissarissen in de volgende domeinen:

- de werkzaamheden en de verslaggeving over de periodieke staten, zesmaandelijks en per einde boekjaar;
- de beoordeling van de internecontrolemaatregelen en de verslaggeving hieromtrent;
- de verslaggeving aan de NBB, inclusief het rapporteringsschema en het bijzonder verslag; en
- de informatie-uitwisseling tussen de erkende commissarissen en de NBB, inclusief de signaalfunctie.

Structuur

A. WOORD VOORAF	5
B. WETTELIJKE OPDRACHTEN	8
I. Instellingen naar Belgisch recht.....	8
II. Bijkantoren van instellingen naar buitenlands recht in België	8
C. PRUDENTIËLE VERWACHTINGEN TEN AANZIEN VAN DE ERKENDE COMMISSARISSEN	9
I. Kredietinstellingen.....	9
II. Beursvennootschappen.....	22
III. Betalingsinstellingen	30
IV. Instellingen voor elektronisch geld	38
V. Vereffeningsinstellingen en met vereffeningsinstellingen gelijkgestelde instellingen.....	46
VI. Financiële holdings naar Belgisch recht	57
VII. Gemengde financiële holdings naar Belgisch recht	66
VIII. Financiële holdings naar buitenlands recht - gemengde financiële holdings naar buitenlands recht	70
IX. Verzekerings- en herverzekeringsondernemingen.....	71
X. Belgische verzekerings- of herverzekeringsgroepen.....	81
D. VERSLAGGEVING AAN DE TOEZICHTHOUDER	83
I. Financiële ondernemingen	83
II. Verzekerings- en herverzekeringsondernemingen.....	86
E. INFORMATIE-UITWISSELING TUSSEN DE TOEZICHTHOUDER EN DE ERKENDE COMMISSARISSEN	88
I. Financiële ondernemingen naar Belgisch recht en niet-Europese bijkantoren	88
II. Europese bijkantoren van financiële ondernemingen	92
III. Verzekerings- en herverzekeringsondernemingen naar Belgisch recht en niet-Europese bijkantoren	94
IV. De samenwerking tussen de erkende commissaris en de toezichthouder.....	96

Mevrouw de Revisor
Mijnheer de Revisor

Omwille van het maatschappelijke belang van financiële en verzekeringsondernemingen in het financiële landschap, heeft de wetgever de controlefunctie van de commissaris bij deze instellingen nog verder willen versterken ten opzichte van niet-financiële ondernemingen.

Dit heeft hij vooreerst gedaan door te bepalen dat niet elke bedrijfsrevisor kan worden aangesteld als commissaris van een financiële of verzekeringsonderneming. Voor deze instellingen geldt immers dat de opdracht van commissaris enkel mag worden toevertrouwd aan revisoren die daartoe erkend zijn door de Bank.

Vervolgens heeft de wetgever ook bepaald dat de erkende revisoren die als commissaris zijn aangesteld bij een financiële of verzekeringsonderneming, op hun eigen en uitsluitende verantwoordelijkheid hun medewerking moeten verlenen aan het prudentieel toezicht dat door de toezichthouder wordt uitgeoefend. Deze verplichting houdt in dat zij enkele specifieke taken dienen uit te voeren in het kader van het toezicht dat door de toezichthouder wordt uitgeoefend op deze instellingen. Onverminderd de gebruikelijke vennootschapsrechtelijke opdracht van de commissaris met betrekking tot de controle van de jaarrekening, bundelt deze circulaire specifiek de richtlijnen van de toezichthouder inzake de opdracht van de erkende commissarissen bij financiële ondernemingen en verzekerings- en herverzekeringsondernemingen, met uitzondering van instellingen voor bedrijfspensioenvoorziening en instellingen voor collectieve belegging (die onder het toezicht van de FSMA vallen).

Deze circulaire vervangt met onmiddellijke ingang de circulaire NBB_2012_16 van 21 december 2012 betreffende de medewerkingsopdracht van de erkende commissarissen, waarvan de structuur weliswaar grotendeels behouden blijft.

De circulaire houdt in de eerste plaats rekening met de nieuwe wetgeving sinds de afkondiging van laatstgenoemde circulaire, van toepassing op respectievelijk kredietinstellingen, beursvennootschappen en (her-)verzekeringsondernemingen. Daarnaast bevat deze nieuwe circulaire voortaan ook de modaliteiten van de medewerkingsopdracht van de erkende commissarissen bij de instellingen voor elektronisch geld.

Naast de noodzakelijke reglementaire actualisaties werden ook een aantal aanpassingen doorgevoerd om de toegevoegde waarde van de rol van de erkende commissaris in het kader van de periodieke financiële rapportering te verhogen. Zo wordt aan de erkende commissaris gevraagd om in het kader van zijn of haar werkzaamheden bijzondere aandacht te hebben voor een aantal sectorspecifieke prudentiële aandachtspunten. Tevens wordt gewezen op het belang van de rol van de erkende commissaris in het waken over de kwaliteit van de cijfers (de zgn. *data quality*). Daarnaast dient de erkende commissaris bij zogenaamde organisaties van openbaar belang (kredietinstellingen, (her-)verzekeringsondernemingen, vereffeninginstellingen en met vereffeninginstellingen gelijkgestelde instellingen- bijkomend te rapporteren over o.m. belangrijke zaken die zijn of haar aandacht hebben getrokken bij de uitoefening van zijn of haar werkzaamheden.

Verder wordt gepreciseerd dat de erkende commissaris de interne modellen niet mag ontwikkelen of valideren in het licht van de vereiste onafhankelijkheid bij de uitvoering van diens wettelijke opdrachten.

Tevens dient rekening te worden gehouden met de wijzigingen ten gevolge van de inwerkingtreding van Solvency II. Gezien het wettelijk kader Solvency II niet langer gebaseerd is op het boekhoudkundig kader (BGAAP/IFRS), is de opdracht van de erkende commissaris met betrekking tot de periodieke staten complexer geworden. Als algemeen principe werd uitgegaan van een consistente aanpak met betrekking tot de werkwijze gedurende het Solvency I regime. De rapporteringsonderdelen die meer inzicht bieden in de financiële situatie van de instelling maken deel uit van de externe audit, de rapporteringsonderdelen die eerder dienen voor statistische doeleinden maken geen deel uit van de externe audit.

Wat de beoordeling van de internecontrolemaatregelen betreft, dient de erkende commissaris voortaan rekening te houden met de rapportering die door Solvency II werd geïntroduceerd.

Verder werd de deadline voor het opleveren van de verslagen van de erkende commissarissen aangepast; deze bedraagt voortaan zes weken na de deadline voor de verzekeringsondernemingen en – groepen voor het opleveren van de rapporten aan de Bank.

Deze circulaire is ten slotte in overeenstemming met de EBA Richtsnoeren van 7 november 2016 voor de communicatie tussen, enerzijds, bevoegde autoriteiten die toezicht houden op kredietinstellingen en, anderzijds, de wettelijke auditor(s) en auditkantoren die de wettelijke controle van de financiële overzichten van kredietinstellingen uitvoeren. Er werd ook rekening gehouden met het EIOPA Final Report on the Proposal for Guidelines on facilitating an effective dialogue between competent authorities supervising insurance undertakings and statutory auditor(s) and the audit firm(s) carrying out the statutory audit of those undertakings, gepubliceerd op 12 december 2016.

A. WOORD VOORAF

- De onderstaande richtlijnen verduidelijken de opdracht van de erkende commissaris bij de volgende instellingen:
 - kredietinstellingen naar Belgisch recht;
 - beursvennootschappen naar Belgisch recht;
 - betalingsinstellingen naar Belgisch recht;
 - instellingen voor elektronisch geld naar Belgisch recht;
 - vereffeningsinstellingen en met vereffeningsinstellingen gelijkgestelde instellingen naar Belgisch recht;
 - in België gevestigde bijkantoren van kredietinstellingen, beursvennootschappen, betalingsinstellingen en instellingen voor elektronisch geld die ressorteren onder het recht van een andere lidstaat van de Europese Economische Ruimte (EER);
 - in België gevestigde bijkantoren van de hiervoor genoemde instellingen die ressorteren onder het recht van een staat die geen lid is van de EER;
 - in België gevestigde vereffeningsinstellingen en met vereffeningsinstellingen gelijkgestelde instellingen onder de vorm van bijkantoren van buitenlandse instellingen
 - in het kader van het geconsolideerde toezicht, het groepstoezicht of het aanvullende conglomeraatstoezicht financiële holdings naar Belgisch recht en gemengde financiële holdings naar Belgisch recht;
 - verzekeringsondernemingen naar Belgisch recht;
 - herverzekeringsondernemingen naar Belgisch recht;
 - in België gevestigde bijkantoren van verzekerings- of herverzekeringsondernemingen die ressorteren onder het recht van een staat die geen lid is van de EER;
 - entiteiten² die verantwoordelijk zijn voor een Belgische verzekerings- of herverzekeringsgroep in de zin van artikelen 339, 2° en 343 van de wet van 13 maart 2016 op het statuut van en het toezicht op de verzekerings- of herverzekeringsondernemingen..

- In deze context dient te worden verstaan onder:
 - « *wet van 25 april 2014* » of « *bankwet* »: de wet van 25 april 2014 op het statuut van en het toezicht op kredietinstellingen en beursvennootschappen;
 - « *wet van 21 december 2009* »: de wet van 21 december 2009 op het statuut van de betalingsinstellingen en van de instellingen voor elektronisch geld, de toegang tot het bedrijf van betalingsdienstaanbieder en tot de activiteit van uitgifte van elektronisch geld en de toegang tot betalingssystemen;
 - « *koninklijk besluit van 26 september 2005* »: het koninklijk besluit van 26 september 2005 houdende het statuut van de vereffeningsinstellingen en de met vereffeningsinstellingen gelijkgestelde instellingen;
 - « *wet van 13 maart 2016* » of « *controlewet* »: de wet van 13 maart 2016 op het statuut van en het toezicht op de verzekerings- of herverzekeringsondernemingen;
 - « *toezichtswetten* »: de hiervoor vermelde wetten en koninklijke besluiten;
 - « *Bank* » of « *NBB* »: de Nationale Bank van België;

² En meer bepaald (i) verzekerings- of herverzekeringsondernemingen naar Belgisch recht die een deelnemende onderneming in ten minste één verzekerings- of herverzekeringsonderneming in de Europese Economische Ruimte of van een derde land zijn, (ii) verzekerings- of herverzekeringsondernemingen naar Belgisch recht met als moederonderneming een gemengde holding of gemengde financiële holding in de Europese Economische Ruimte of van een derde land en (iii) verzekeringsholdings of gemengde financiële holdings naar Belgisch recht die moederondernemingen zijn van een verzekerings- of herverzekeringsonderneming naar Belgisch recht.

- « *toezichthouder* »: de Nationale Bank van België of, wat de kredietinstellingen, de financiële holdings en de gemengde financiële holdings betreft, de Nationale Bank van België of de Europese Centrale Bank, volgens de bevoegdheidsverdeling vastgelegd door of krachtens Verordening (EU) nr. 1024/2013 van de Raad van 15 oktober 2013 waarbij aan de Europese Centrale Bank specifieke taken worden opgedragen betreffende het beleid inzake het prudentieel toezicht op kredietinstellingen;
- « *erkende commissaris* »: de natuurlijke persoon (erkende revisor) of de (door een natuurlijke persoon vertegenwoordigde) erkende revisorenvennootschap:
 - die krachtens het Wetboek van Vennootschappen is aangesteld als commissaris bij een kredietinstelling, een beursvennootschap, een vereffeningsinstelling, een met een vereffeningsinstelling gelijkgestelde instelling, een betalingsinstelling, een instelling voor elektronisch geld, een financiële holding, een gemengde financiële holding, een verzekeringsonderneming, een herverzekeringsonderneming of een verzekeringsholding naar Belgisch recht;
 - die krachtens artikel 220, tweede lid van de bankwet is aangesteld als commissaris bij een kredietinstelling naar Belgisch recht die krachtens het Wetboek van Vennootschappen geen commissaris hoeft aan te stellen;
 - die krachtens de bankwet is aangesteld bij een bijkantoor in België van een kredietinstelling die ressorteert onder het recht van een andere lidstaat van de EER (artikel 326, § 1, eerste lid van de bankwet) dan wel onder het recht van een staat die geen lid is van de EER (artikel 338, eerste lid van de bankwet);
 - die krachtens artikel 578 *juncto* 220, tweede lid van de bankwet is aangesteld als commissaris bij een beursvennootschap naar Belgisch recht die krachtens het Wetboek van Vennootschappen geen commissaris hoeft aan te stellen;
 - die krachtens de bankwet is aangesteld bij een bijkantoor in België van een buitenlandse beursvennootschap die ressorteert onder het recht van een andere lidstaat van de EER (artikel 598 *juncto* 326 van de bankwet - voor zover de instelling in België fondsen van beleggers in ontvangst mag nemen of de in artikel 2, 2°, 1 van de wet van 25 oktober 2016 betreffende de toegang tot het beleggingsdienstenbedrijf en betreffende het statuut van en het toezicht op de vennootschappen voor vermogensbeheer en beleggingsadvies bedoelde dienst mag verrichten) dan wel onder het recht van een derde land (artikel 606 *juncto* 338 van de bankwet), of die niet onder Richtlijn 2014/65/EU valt (artikel 601 *juncto* 606 en 338 van de bankwet);
 - die krachtens artikel 26, tweede lid van het koninklijk besluit van 26 september 2005 is aangesteld als commissaris bij een vereffeningsinstelling of een met een vereffeningsinstelling gelijkgestelde instelling naar Belgisch recht die krachtens het Wetboek van Vennootschappen geen commissaris hoeft aan te stellen;
 - die krachtens artikel 28 van de wet van 21 december 2009 is aangesteld als commissaris bij een betalingsinstelling naar Belgisch recht die krachtens het Wetboek van Vennootschappen geen commissaris hoeft aan te stellen;
 - die krachtens artikel 43, § 1, eerste lid van de wet van 21 december 2009 is aangesteld bij een bijkantoor van een betalingsinstelling die ressorteert onder het recht van een andere lidstaat van de EER;
 - die krachtens artikel 84 van de wet van 21 december 2009 is aangesteld als commissaris bij een instelling voor elektronisch geld naar Belgisch recht die krachtens het Wetboek van Vennootschappen geen commissaris hoeft aan te stellen;
 - die krachtens de wet van 21 december 2009 is aangesteld bij een bijkantoor in België van een instelling voor elektronisch geld die ressorteert onder het recht van een andere lidstaat van de EER (artikel 95, § 1, eerste lid) dan wel onder het recht van een staat die geen lid is van de EER (artikel 102, eerste lid);
 - die krachtens artikel 210 van de bankwet is aangesteld als commissaris bij een financiële holding of een gemengde financiële holding naar Belgisch recht;
 - die krachtens artikel 325, § 1, eerste lid van de controlewet is aangesteld als commissaris bij een verzekerings- of herverzekeringsonderneming naar Belgisch recht die krachtens het Wetboek van Vennootschappen geen commissaris hoeft aan te stellen;

- die krachtens artikel 430 van de controlewet is aangesteld als commissaris bij een verzekeringsonderneming of herverzekeringsonderneming die aan een toezicht op groepsniveau is onderworpen;
 - die krachtens artikel 431 van de controlewet is aangesteld als commissaris bij een verzekeringsholding of een gemengde financiële holding naar Belgisch recht.
- « *instelling* »: een kredietinstelling, een beursvennootschap, een vereffeningsinstelling, een met een vereffeningsinstelling gelijkgestelde instelling, een betalingsinstelling, een instelling voor elektronisch geld, een financiële holding of een gemengde financiële holding naar Belgisch recht, zoals gedefinieerd in de bankwet, het koninklijk besluit van 26 september 2005 en de wet van 21 december 2009, of een verzekerings- of herverzekeringsonderneming (zie verder);
 - « *verzekeringsonderneming* »: een verzekeringsonderneming naar Belgisch recht, een Belgische verzekeringsonderneming in een verzekeringsholding of in een gemengde financiële holding of een Belgische verzekeringsonderneming in een verzekeringsgroep, zoals gedefinieerd in de controlewet;
 - « *herverzekeringsonderneming* »: een herverzekeringsonderneming naar Belgisch recht, een Belgische herverzekeringsonderneming in een verzekeringsholding of in een gemengde financiële holding of een Belgische herverzekeringsonderneming in een herverzekeringsgroep, zoals gedefinieerd in de controlewet;
 - « *bijkantoor* »: een in België gevestigd bijkantoor van een instelling die ressorteert onder het recht van een buitenlandse staat of een bijkantoor in het buitenland van een instelling naar Belgisch recht;
 - « *Europees bijkantoor* »: een in België gevestigd bijkantoor van een instelling die ressorteert onder het recht van een andere lidstaat van de Europese Economische Ruimte;
 - « *niet-Europees bijkantoor* »: een in België gevestigd bijkantoor van een instelling die ressorteert onder het recht van een staat die geen lid is van de Europese Economische Ruimte;
 - « *Instituut* »: het Instituut van de Bedrijfsrevisoren;
 - « *IREFI* »: Instituut van de Revisoren Erkend voor de Financiële Instellingen

B. WETTELIJKE OPDRACHTEN

I. Instellingen naar Belgisch recht

A. Privaatrechtelijke opdracht

De commissarissen controleren, met toepassing van de bepalingen van het Wetboek van Vennootschappen, de financiële toestand, de jaarrekening en de geconsolideerde jaarrekening en de regelmatigheid (ten aanzien van de betrokken wetten en statuten) van de verrichtingen weergegeven in de jaarrekening en de geconsolideerde jaarrekening. Zij stellen naar aanleiding van de controle van de jaarrekening en de geconsolideerde jaarrekening een omstandig schriftelijk verslag op, waarin zij onder meer vermelden of de jaarrekening of de geconsolideerde jaarrekening naar hun oordeel een getrouw beeld geeft van het vermogen, van de financiële toestand en van de resultaten van de instelling of het geconsolideerd geheel, overeenkomstig het van toepassing zijnde boekhoudkundig referentiestelsel.

B. Publiekrechtelijke opdracht (medewerkingsopdracht)

Met toepassing van de toezichtswetten verlenen de erkende commissarissen hun medewerking aan het toezicht van de toezichthouder, op hun eigen en uitsluitende verantwoordelijkheid en overeenkomstig de bepalingen van de toezichtswetten, volgens de regels van het vak en de richtlijnen van de toezichthouder.

In deze circulaire worden de richtlijnen van de toezichthouder gedefinieerd waarvan sprake hierboven. De richtlijnen zijn van toepassing zowel op vennootschappelijke basis als op geconsolideerde basis. Dit houdt ook in dat de erkende commissarissen bij de bijkantoren in het buitenland van de instelling waarop zij toezicht houden, het toezicht mogen uitoefenen en de onderzoeken mogen verrichten die bij hun opdracht horen.

Wat de regels van het vak betreft, heeft het Instituut op 8 oktober 2010 een specifieke norm aangenomen inzake medewerking van de bedrijfsrevisoren aan het prudentieel toezicht. Die norm is in werking getreden op 12 januari 2011.³ Die regels van het vak houden rekening met de specifieke aard van de activiteiten, de risico's en de organisatie van de instelling alsook met de opdracht waarmee de erkende commissarissen belast zijn om hun medewerking te verlenen aan het toezicht van de toezichthouder.

II. Bijkantoren van instellingen naar buitenlands recht in België

A. Privaatrechtelijke opdracht

De opdracht tot certificering van de boekhoudgegevens die bijkantoren in België van instellingen naar buitenlands recht in België jaarlijks openbaar moeten maken, vloeit voort uit de toezichtswetten.

B. Publiekrechtelijke opdracht (medewerkingsopdracht)

Met toepassing van de toezichtswetten verlenen de erkende commissarissen die zijn aangesteld bij bijkantoren in België van instellingen naar buitenlands recht, hun medewerking aan het toezicht van de toezichthouder op hun eigen en uitsluitende verantwoordelijkheid en overeenkomstig de wet, volgens de regels van het vak en de richtlijnen van de toezichthouder.

³ Na publicatie van deze circulaire zal deze norm aangepast dienen te worden. Eens de norm is aangepast, dient iedere verwijzing ernaar in deze circulaire te worden gelezen als verwijzing naar de nieuwe norm.

C. PRUDENTIËLE VERWACHTINGEN TEN AANZIEN VAN DE ERKENDE COMMISSARISSEN

I. Kredietinstellingen

A. Periodieke financiële rapportering

1. Overzicht van toepasselijke wettelijke bepalingen

Art. 225, eerste lid, 2° van de bankwet.

2. Periodieke staten

Onder "periodieke staten" wordt verstaan de gedetailleerde financiële staten en andere cijfergegevens bedoeld in Europese en Belgische relevante teksten, waaronder bepaalde staten die de kredietinstellingen aan de toezichthouder bezorgen met het oog op de naleving van de reglementaire normen en verplichtingen in uitvoering van artikel 98 van de bankwet.

De periodieke staten waarover de erkende commissaris verslag moet uitbrengen overeenkomstig artikel 225, eerste lid, 2° van de bankwet, zijn meer bepaald de periodieke staten die in bijlage 2 worden opgelijst.

Elke kredietinstelling stelt in samenwerking met de toezichthouder een « rapporteringsfiche » op die alle tabellen opsomt die de kredietinstelling dient over te maken aan de toezichthouder. De tabellen vermeld op de "rapporteringsfiche" vormen de periodieke staten waarvan sprake in artikel 106, §2 en artikel 225, eerste lid, 2° van de bankwet.

Voor het toezicht door de toezichthouder zijn vooral de kerntabellen op vennootschappelijke en geconsolideerde basis belangrijk:

- o voor kredietinstellingen naar Belgisch recht op vennootschappelijke basis en voor bijkantoren die ressorteren onder het recht van een staat die geen lid is van de Europese Economische Ruimte: actief/passief, resultatenrekening, resultaatverwerking en posten buiten de balanstelling, de tabellen 03.1X, 03.30, 03.9X, 10.20, 41.80, 50.1X, 70.10, alle Corep-tabellen (de tabellen voor de opvolging van de naleving van het eigenvermogensreglement), de tabel 90.30 (Pijler II-tabel) en tabel 03.70 (de financiële-instrumentenbalans);
- o voor banken naar Belgisch recht op geconsolideerde basis: de kerntabellen van Finrep (geconsolideerde balans: activa, verplichtingen, eigen vermogen en winst- en verliesrekening), alle aanvullende tabellen betreffende de aard en de waardering van de financiële activa en passiva, de tabellen betreffende de verbonden partijen (intragroepsverrichtingen, consolidatiekring, tabel 80.91), alle Corep-tabellen (tabellen eigen vermogen), en de tabel 90.30 (Pijler II-tabel).

In functie van prudentiële of economische ontwikkelingen kan de Bank bijkomende aandacht vragen voor bepaalde tabellen. Dit zal vooraf besproken worden tijdens de periodieke contacten die de Bank met het IREFI onderhoudt.

Bijkomende verslagen

Overeenkomstig artikel 225, eerste lid, 3° van de bankwet, en zoals vermeld in punt D.I.2 van deze circulaire, kan de toezichthouder bijzondere verslagen vragen van de erkende commissarissen naast hun in dit hoofdstuk omschreven opdrachten in verband met de periodieke staten.

3. Doel van de bevestiging

Het nazicht heeft tot doel aan de toezichthouder verslag uit te brengen over de periodieke staten die aan het einde van het eerste halfjaar en aan het einde van het boekjaar worden bezorgd door de kredietinstelling.

Voor de staten aan het einde van het eerste halfjaar delen de erkende commissarissen de resultaten van hun beperkt nazicht mee aan de toezichthouder:

- zij bevestigen geen kennis te hebben van feiten waaruit zou blijken dat de periodieke staten per einde halfjaar niet in alle materieel belangrijke opzichten volgens de richtlijnen van de toezichthouder werden opgesteld (negatief geformuleerde verklaring);
- voor wat de boekhoudkundige gegevens betreft, bevestigen zij dat de periodieke staten in alle materieel belangrijke opzichten in overeenstemming zijn met de boekhouding en de inventarissen, inzake
 - o volledigheid, d.i. alle gegevens bevatten uit de boekhouding en de inventarissen op basis waarvan de periodieke staten worden opgesteld, en
 - o juistheid, d.i. de gegevens correct weergeven uit de boekhouding en de inventarissen op basis waarvan de periodieke staten worden opgesteld (positief geformuleerde verklaring)
- zij bevestigen geen kennis te hebben van feiten waaruit zou blijken dat de periodieke staten niet zijn opgesteld met toepassing van de boeking- en waarderingsregels voor de opstelling van de jaarrekening (negatief geformuleerde verklaring).

Voor de staten aan het einde van het boekjaar delen de erkende commissarissen de resultaten van hun controle mee aan de toezichthouder volgens een positieve verklaring:

- zij bevestigen dat de periodieke staten per einde boekjaar in alle materieel belangrijke opzichten werden opgesteld volgens de richtlijnen van de toezichthouder;
- voor wat de boekhoudkundige gegevens betreft, bevestigen zij dat de periodieke staten in alle materieel belangrijke opzichten in overeenstemming zijn met de boekhouding en de inventarissen, inzake
 - o volledigheid, d.i. alle gegevens bevatten uit de boekhouding en de inventarissen op basis waarvan de periodieke staten worden opgesteld, en
 - o juistheid, d.i. de gegevens correct weergeven uit de boekhouding en de inventarissen op basis waarvan de periodieke staten worden opgesteld.
- zij bevestigen dat de periodieke staten zijn opgesteld met toepassing van de boeking- en waarderingsregels voor de opstelling van de jaarrekening.

4. Toelichting bij de bevestiging

4.1. Algemeen

Voor wat de bevestiging door de erkende commissaris betreft, moet er een onderscheid worden gemaakt tussen de boekhoudkundige gegevens (cijfers) en de extra-boekhoudkundige gegevens (cijfers) in de rapportering. Voor wat de boekhoudkundige gegevens betreft, dient de erkende commissaris te bevestigen dat de periodieke staten in alle materieel belangrijke opzichten in overeenstemming zijn met de boekhouding en de inventarissen, inzake volledigheid en juistheid. De wet licht deze begrippen toe.

Voor wat betreft de periodieke staten die aan de toezichthouder worden bezorgd aan het einde van het eerste halfjaar, brengen de erkende commissarissen verslag uit bij de toezichthouder over de resultaten van hun beperkt nazicht. Een beperkt nazicht is een onderzoeksprocedure die tot doel heeft verslag uit te brengen over de werkzaamheden wanneer geen volkomen controle vereist is. Voor wat betreft de periodieke staten die aan de toezichthouder worden bezorgd aan het einde van het boekjaar, brengen de erkende commissarissen verslag uit bij de toezichthouder over de resultaten van een volkomen controle van de periodieke staten die de kredietinstellingen dienen over te maken aan de NBB volgens de regels die zij bepaalt.

Het Instituut heeft een specifieke norm uitgewerkt om de regels van het vak inzake de medewerking van de erkende commissarissen aan het prudentieel toezicht te verduidelijken.

Om zijn opdracht te kunnen vervullen vraagt de erkende commissaris van het directiecomité de verklaring bedoeld in artikel 106, §2, tweede lid van de bankwet.

4.2. Naleving van de reglementaire normen en verplichtingen in uitvoering van de CRR en van artikel 98 van de bankwet

Voor de informatie die de erkende commissaris dient te bevestigen voor de naleving van de reglementaire normen en verplichtingen in uitvoering van de CRR en van artikel 98 van de bankwet (de zogenaamde COREP- en Pijler II-tabellen), dient verduidelijkt te worden wat de opdracht precies inhoudt.

De erkende commissaris geeft de positieve bevestiging dat het bedrag van het totaal eigen vermogen voor solvabiliteitsdoeleinden juist en volledig is zoals gedefinieerd in de van toepassing zijnde toezichtswetten.

Voor de modelmatige aanpak, i.e. de aanpak waarbij de kredietinstelling middels interne modellen rechtstreeks het vereiste eigen vermogen berekent of middels modellen die als input worden gebruikt voor de berekening van het vereiste eigen vermogen (zoals PD-, LGD-, EAD-modellen voor kredietrisico)⁴, mag de erkende commissaris het model niet ontwikkelen of valideren in het licht van de vereiste onafhankelijkheid bij de uitvoering van diens wettelijke opdrachten. Indien de kredietinstelling een beroep zou willen doen op een revisor voor de ontwikkeling of validatie van de door haar gebruikte modellen, dient deze volledig onafhankelijk te zijn van haar erkende commissaris⁵.

Het toezicht op de naleving van de erkenningsvoorwaarden van de interne modellen zoals bepaald in de reglementaire normen valt niet onder de verantwoordelijkheid van de erkende commissaris, onder voorbehoud van de specifieke opdrachten bedoeld in artikel 225, eerste lid, 3° van de bankwet, en de hiernavolgende paragraaf. Onder "erkeningsvoorwaarden" wordt onder meer verstaan de initiële goedkeuring van de modellen, de opvolging van bepaalde kwalitatieve vereisten en de jaarlijkse herziening.

De erkende commissaris ziet erop toe dat de uitkomst van de modelmatige aanpak correct wordt opgenomen in de periodieke staten en dat met alle posities rekening wordt gehouden bij de berekening van het vereiste eigen vermogen (bv. alle kredietomlopen voor kredietrisicomodellen).

Voor de IRB-aanpak ziet de erkende commissaris er in het bijzonder op toe dat de instelling alle kredietomlopen en -mitigaties opneemt in de zogenaamde calculator van het eigen vermogen, samen met alle andere noodzakelijke factoren zoals vermeld in het reglement (aard van de tegenpartij – andere instelling, overheid, enz. –, aard van de omloop – balans, afgeleid product enz. –, bedrag, rating/PD, LGD, risicomitigatie, een CCF voor verrichtingen buiten balans en de formule voor de berekening van de omloop).

Voor de niet-modelmatige aanpak van de berekening van het vereiste eigen vermogen, bevestigt de erkende commissaris, voor wat betreft:

⁴ In de mate dat dit een impact heeft op de periodieke staten.

⁵ Dit vereiste om onafhankelijk te zijn houdt met name in dat de revisor en/of de revisorenvennootschap (ongeacht door wie zij vertegenwoordigd wordt) die de rekeningen en de statutaire of geconsolideerde periodieke staten controleert, buiten zijn werkzaamheden bij de instelling geen modellen mag ontwikkelen voor deze laatste en niet mag deelnemen aan de interne validatie van die modellen. Deze beperking geldt ook voor de externe deskundigen waarop de revisor of de revisorenvennootschap een beroep zou doen in het kader van zijn of haar toezichtopdracht. De voorgaande bepalingen doen geen afbreuk aan de verbodsbepalingen en beperkingen met betrekking tot « niet-controlediensten » in de zin van Verordening (EU) nr. 537/2014 van het Europees Parlement en de Raad van 16 april 2014 betreffende specifieke eisen voor de wettelijke controles van financiële overzichten van organisaties van openbaar belang en tot intrekking van Besluit 2005/909/EG van de Commissie.

- het operationeel risico: de juistheid en de volledigheid van de berekening in de mate dat deze gebaseerd is op de boekhouding of op een analytische boekhouding die kan gereconcilieerd worden met de boekhouding, alsook de juistheid en de volledigheid van de rapporteringsverplichtingen betreffende verliezen voortvloeiend uit een materialisatie van operationeel risico;
- het marktrisico: de aangepastheid van de berekening en van de waardering van de posities (nazicht of alle posities in aanmerking werden genomen zoals voorgeschreven door CRR en dat het vereiste eigen vermogen juist en volledig (zoals gedefinieerd in de van toepassing zijnde toezichtswetten) werd berekend op basis van de berekeningstabellen);
- het kredietrisico: zie tabel in bijlage 1.

Voor wat betreft tabel 90.30 - renterisico in het *banking book*, zijn *mutatis mutandis* de instructies betreffende de interne modellen voor de berekening van het vereist eigen vermogen van toepassing. Dit betekent dat de erkende commissaris niet de berekeningsmethode valideert maar er wel op toeziet dat de kredietinstelling haar methodologie correct toepast met gebruik van de door de NBB opgelegde rentescenario's, uniform opgelegde hypothesen voor gedragsbepaalde posities zoals spaar- en zichtdeposito's en overige rapporteringsvereisten zoals gespecificeerd door circulaire NBB_2015_24 betreffende de richtlijnen inzake gezonde beheerpraktijken en rapportering voor het aan de niet-handelsactiviteiten verbonden renterisico. Meer specifiek bekijkt de erkende commissaris dat alle rentedragende banking book posities met uitzondering van de posities gerelateerd aan verzekeringsactiviteiten, pensioenplannen voor werknemers of groepsverzekeringen, en met uitsluiting van alle trading book posities, worden meegenomen in de berekeningen, op de manier zoals gespecificeerd door deze circulaire.

De erkende commissaris geeft tevens de positieve bevestiging van de juistheid en volledigheid van de COREP tabellen inzake de hefboomratio en het liquiditeitsrisico. Aandachtspunten met betrekking tot de tabellen inzake het liquiditeitsrisico zijn onder meer de definiëring van stabiele en andere retaildeposito's en operationele deposito's en de naleving van de algemene en operationele voorschriften voor liquide activa conform de instructies.

In de context van de kwantitatieve rapporteringsverplichting betreffende handelsactiviteiten voor eigen rekening uit circulaire NBB_2015_14 op geconsolideerd niveau, verifieert de erkende commissaris of de instelling alle derivaten en balansposten aangegaan met de intentie om te handelen (zoals gedefinieerd in CRR artikel 4.1 (85)), rapporteert in de Finrep tabellen F01.01 , F01.02 en F10.00 conform de bovenvermelde circulaire. De commissaris verifieert in het bijzonder of de instelling de materialiteitsdrempels van handelsactiviteiten voor eigen rekening rapporteert conform de bepalingen van bijlage 1 bij circulaire NBB_2015_14.

In de context van de kwantitatieve rapporteringsverplichting betreffende handelsactiviteiten voor eigen rekening uit circulaire NBB_2015_14 op vennootschappelijke basis, verifieert de erkende commissaris of de instelling haar effectenposities, die met de intentie om te handelen werden ingenomen, volledig toewijst aan de handelsportefeuille en niet aan de beleggingsportefeuille, rekening houdend met de geldende vereisten zoals vermeld in het koninklijk besluit van 23 september 1992 op de jaarrekening van de kredietinstellingen, de beleggingsondernemingen en de beheervervennootschappen van instellingen voor collectieve belegging. De commissaris bekijkt of de instelling alle derivaten die geen afdekkingsverrichtingen zijn op basis van de toepassingsmaatregelen van bovenvermeld KB, beschouwt als derivaten aangehouden voor handelsdoeleinden. De commissaris verifieert in het bijzonder of de instelling de materialiteitsdrempels van handelsactiviteiten voor eigen rekening rapporteert conform de bepalingen van bijlage 1 bij circulaire NBB_2015_14.

De financiële informatie die via Schema A en FINREP wordt verstrekt, is van groot belang voor de prudentiële follow-up van de kredietinstellingen. In het kader van zijn opdracht besteedt de erkende commissaris extra aandacht aan de volgende zaken:

- De correcte classificatie van de financiële activa in de boekhoudkundige portefeuilles, volgens de IFRS of de Belgische boekhoudnormen. Daarbij dient in het bijzonder aandacht te worden besteed aan de toepassing van concepten waarvoor meer oordeelkundigheid is vereist (zoals de SPPI-test of de omschrijving van bedrijfsmodellen in het kader van IFRS9, Financiële Instrumenten).

- De waardering van de activa en/of passiva tegen reële waarde (fair value) of tegen marktwaarde, wanneer die vereist is op grond van de Belgische boekhoudnormen of de IFRS. Daarbij dient bijzondere aandacht te worden besteed aan waarderingen waarvoor een model wordt gebruikt of niet in een markt waargenomen gegevens.
- De waardering van de inventariscorrecties (*impairments*) op financiële activa, in het bijzonder in het kader van de tenuitvoerlegging en toepassing van de zogenaamde *expected loss*-benadering waarin de IFRS9 - Financiële Instrumenten voorziet. In dit verband dient de commissaris ook na te gaan of de instelling voldoende en volledig rekening heeft gehouden met de EBA-richtsnoeren (guidelines BCBS/EBA zoals omgezet door de NBB.
- De correcte, gerechtvaardigde en gedocumenteerde toepassing van de boekhoudregels en circulaires van de Bank inzake hedge accounting, in het bijzonder door instellingen die in aanmerking komen voor één of meer afwijkingen van artikel 36bis van het voornoemd koninklijk besluit van 23 september 1992.
- De boekhoudkundige verwerking van de opbrengsten en kosten.

Door de toename van de hogervermelde periodieke staten en de grotere complexiteit ervan, heeft de technische kwaliteit (*data quality*) van de via deze staten gerapporteerde gegevens een nieuwe dimensie gekregen, die rechtvaardigt dat er bijzondere aandacht aan wordt besteed. Het toezicht op de naleving van *data quality* vereisten maakt deel uit van de toezichtopdracht van de erkende commissaris en zal worden uitgevoerd volgens de regels die na overleg met het IREFI zullen worden vastgesteld.

In functie van prudentiële of economische ontwikkelingen kan de Bank de lijst van voormelde aandachtspunten actualiseren. Dit zal vooraf besproken worden tijdens de periodieke contacten die de Bank met het IREFI onderhoudt.

5. Bijkomend te verstrekken informatie

Voorafgaande informatieverstrekking

Vooraleer over te gaan tot het nazicht van de periodieke staten, deelt de commissaris aan de toezichthouder zijn auditplan mee. In voorkomend geval moet dit auditplan worden aangevuld met informatie over de volgende punten:

1. kwalificatie/ervaring van de medewerkers in België die de opdracht hebben uitgevoerd⁶;
2. de naam en contactgegevens van de persoon die verantwoordelijk is voor de kwaliteit binnen de vennootschap waartoe de commissaris behoort (toepassing van ISQC 1);
3. de gehanteerde materialiteitsdrempels;
4. betrokkenheid van externe deskundigen;
5. gebruik van het werk van de interne auditor bij de controle van de periodieke staten;
6. een beknopt overzicht van de specifieke risico's waaraan de instelling is blootgesteld en die een wezenlijke impact kunnen hebben op het nazicht van de periodieke staten. Dit overzicht moet op zijn minst de risico's bevatten die overeenkomstig de standaard ISA 315 (Revised) moeten worden geïdentificeerd vóór elke auditopdracht;
7. een tijdschema voor de auditprocedures die zullen worden toegepast;
8. de maatregelen die zouden worden genomen indien er fraude gedetecteerd wordt.

Deze informatie dient te worden geactualiseerd indien er zich belangrijke wijzigingen voordoen voordat het nazicht van de periodieke staten is afgerond.

⁶ Deze informatie is ook nuttig in het verlengde van de erkenningsprocedure (Reglement van de NBB van 21 december 2012 betreffende de erkenning van revisoren en revisorenvennootschappen, goedgekeurd bij MB van 28 juni 2013).

Het auditplan met betrekking tot het nazicht van de periodieke staten, als bedoeld in de voornoemde bepalingen van de bankwet, dient, wanneer dit noodzakelijk wordt geacht, besproken te worden op initiatief van de erkende commissaris of de toezichthouder.

Na de controle van de periodieke staten

In aanvulling op de verklaringen en bevestigingen die verstrekt moeten worden volgens de specifieke norm van het Instituut, dient ook de volgende bijkomende informatie te worden verstrekt aan de toezichthouder:

1. De verslagen van de commissaris aan het auditcomité, met afzonderlijke vermelding van de belangrijkste punten die met het auditcomité werden besproken naar aanleiding van die verslagen.
2. Een omstandig verslag over het volgende:
 - a. Een analyse van de follow-up van het auditplan en van de aanvullende gegevens die aan de toezichthouder zijn verstrekt. Deze analyse moet minstens betrekking hebben op de problemen die zich bij de uitvoering van het auditplan hebben voorgedaan en op de wijzigingen die erin zijn aangebracht en moet een overzicht geven van de belangrijke auditwerkzaamheden die uitgevoerd zouden zijn naast de oorspronkelijk geplande werkzaamheden, en van de motieven daarvoor. Wanneer er tekortkomingen werden vastgesteld bij de onafhankelijke controlefuncties (interne audit, compliance, risicobeheer) en die tekortkomingen een belangrijke impact hebben op het auditstandpunt, dient de erkende commissaris dit ook te vermelden in zijn analyse.
 - b. Alle aanbevelingen van de commissaris aan het directiecomité⁷ en de vastgestelde lacunes, voor zover die niet werden vermeld in de aanbevelingen van de commissaris aan het directiecomité.
 - c. Het gevolg dat werd gegeven aan de aanbevelingen en de lacunes die werden vastgesteld bij de vorige controle van de periodieke staten (in voorkomend geval met vermelding van de aanbevelingen en lacunes waaraan de instelling geen gevolg heeft gegeven).
 - d. Een overzicht van de punten die volgens het professioneel oordeel van de commissaris als belangrijk en relevant kunnen worden aangemerkt in het kader van zijn toezichtswerkzaamheden (zie verder, aanvullende opmerkingen)⁸. In dit overzicht moeten bijvoorbeeld de volgende aspecten aan bod komen:
 - De impact van eventuele tekortkomingen in de interne controle op de controle van de periodieke staten.
 - Het door de commissaris in het kader van zijn werkzaamheden vastgestelde verloop van de specifieke of systeemrisico's⁹ (reglementaire of macro-economische ontwikkelingen die een impact hebben op de instelling) waarmee de instelling geconfronteerd wordt, en die een invloed hebben gehad of kunnen hebben op haar periodieke staten en haar continuïteit.
 - De belangrijke ontwikkelingen die zich in de loop van het boekjaar hebben voorgedaan op het vlak van de solvabiliteit, de liquiditeit, de financiële positie, de resultaten en de posten buiten de balanstelling van de instelling, en, in voorkomend geval, de lopende geschillen, voor zover ze niet reeds elders aan bod komen. Dit houdt ook in dat een overzicht wordt gegeven van de ontwikkeling van de instelling in het licht van de

⁷ Artikel 225, vierde lid, *in fine*: « Zij (de commissarissen) bezorgen de toezichthouder een kopie van hun mededelingen die zij aan deze leiders richten en die betrekking hebben op zaken die van belang kunnen zijn voor het toezicht dat zij uitoefent. »

⁸ Deze verschillende punten werden in principe besproken met het management van de instelling. Ook als ze niet werden besproken maar toch van belang zijn moeten ze worden opgenomen in het verslag van de commissaris.

⁹ Het gaat hier om de risico's (met betrekking tot de toereikendheid van het eigen vermogen) die aan bod komen in de periodieke staten, zoals het kredietrisico, het marktrisico, het operationeel risico, de eigenvermogensvereisten en de dekking ervan, het concentratierisico, het liquiditeitsrisico, het hefboomeffect en het financieringsrisico (lijst die nog kan worden aangepast in het licht van de ontwikkeling van het prudentieel kader).

verschillende risico's waaraan ze is blootgesteld (kredietrisico, marktrisico, renterisico, ...), zoals die gerapporteerd wordt in de periodieke staten.

- De belangrijke wijzigingen die zich hebben voorgedaan in de activiteiten van de instelling en die een impact hebben gehad of kunnen hebben op haar periodieke staten.
 - Het gebruik en de uitvoering van interne modellen voor de opstelling van financiële of prudentiële informatie.
 - De toereikendheid, de kwaliteit en de relevantie van de gegevens, hypothesen en methodes die gebruikt worden in het kader van de belangrijkste waarderingen die als basis dienen voor de opstelling van de periodieke staten.
 - De ernstige problemen die de instelling ondervindt bij de waardering van de activa, de passiva, de posten buiten de balanstelling, de boekhoudkundige verwerking van de resultaten, de vaststelling van het reglementair eigen vermogen en de berekening van de gegevens met betrekking tot de specifieke prudentiële risico's die zij loopt. Er dient bijzondere aandacht te worden besteed aan de waarderingen waarvoor een hoge mate van oordeelkundigheid was vereist (onder verwijzing naar de standaard ISA 540).
 - De omvang en de kwaliteit van de waarderingswerkzaamheden die aan externe deskundigen zijn toevertrouwd en de maatregelen die de commissaris in dit verband heeft genomen.
 - De impact van een eventuele 'management bias' bij de voornoemde waarderingen, met name:
 - I. wanneer een kredietinstelling voortdurend waarderingen gebruikt die op zichzelf beschouwd aanvaardbaar zijn maar waaruit een patroon van optimisme of pessimisme naar voren komt, of andere aanwijzingen voor vooringenomenheid van het management, of
 - II. wanneer een kredietinstelling transacties verricht voor het bereiken van een bepaald boekhoudkundig of fiscaal resultaat, en dat doet op een zodanige wijze dat de boekhoudkundige of fiscale verwerking weliswaar technisch aanvaardbaar is maar de essentie van de transactie daardoor wordt verhuld.
 - Het reputatierisico of het risico op niet-naleving door de instelling van de wetten, reglementen en instructies van de toezichthouder.
 - Voor zover ze hierboven niet aan bod zijn gekomen: de aandachtspunten die in de vorige paragraaf zijn vermeld (4.2).
- e. Indien ze niet zijn opgenomen in de voornoemde verslagen, dient de commissaris de zogenaamde "kernpunten van de controle" als bedoeld in de Internationale controlestandaard ISA 701 eveneens mee te delen aan de toezichthouder. De "kernpunten van de controle" zijn die aangelegenheden die, in de professionele oordeelsvorming van de erkende commissaris, het meest significant waren bij de controle van de periodieke staten van de verslagperiode.

Aanvullende opmerkingen

De hierboven voorziene bijkomende informatie dient duidelijk te worden gescheiden van het besluit van de erkende commissaris en wijzigt dit besluit niet.

De in punt 2.d hierboven opgesomde componenten van het omstandig verslag zijn slechts voorbeelden. Derhalve moet de commissaris op basis van zijn professionele oordeelkundigheid een lijst opstellen van de elementen die voldoende belangrijk en relevant zijn om aan de toezichthouder te worden gerapporteerd voor toezichtdoeleinden en dient hij ook te bepalen of er daarbuiten nog andere aspecten zijn die aan de toezichthouder moeten worden meegedeeld voor dezelfde doeleinden.

Het is van essentieel belang dat die belangrijke en relevante elementen voldoende goed naar voren komen in het omstandig verslag - in voorkomend geval kunnen ze in een tabel worden weergegeven, die de problemen van boekjaar tot boekjaar opvolgt - en dat de gerapporteerde informatie niet verloren gaat tussen andere, minder relevante of minder belangrijke informatie.

In het algemeen dient de erkende commissaris erover te waken dat herhaling wordt vermeden in zijn verslagen aan de toezichthouder, wanneer de gevraagde aanvullende inlichtingen, zoals hierboven vermeld, mekaar overlappen.

Het omstandig verslag wordt eenmaal per jaar opgesteld, in samenhang met de periodieke staten op het einde van het boekjaar, en wordt op de agenda gezet voor periodiek overleg tussen de erkende commissaris en de toezichthouder, als vermeld in punt E.IV van deze circulaire.

Indien er zich in de periode tussen twee verslagen feiten voordoen die de eerder gerapporteerde gegevens significant kunnen wijzigen, dient dit te worden meegedeeld aan de toezichthouder, in het kader van de signaalfunctie bedoeld in artikel 225, eerste lid, 4° van de bankwet.

6. Beperkte opdracht ten aanzien van bijkantoren in België van Europese kredietinstellingen

In het licht van de beperkte bevoegdheden van de toezichthouder ten aanzien van de bijkantoren in België van Europese kredietinstellingen zijn de punten 4.2 en 5 hierboven niet op hen van toepassing.

B. Interne controle

1. Overzicht van toepasselijke wettelijke bepalingen

a. opdracht van de commissarissen

Art. 225, eerste lid, 1° en 5° van de bankwet¹⁰:

b. interne organisatie

Art. 21, 41, 42, 65, 65/1 en 66 van de bankwet

2. Opdracht van het directiecomité

Iedere instelling dient te beschikken over een solide en passende regeling voor de bedrijfsorganisatie, waaronder toezichtsmaatregelen, om een doeltreffend en voorzichtig beleid van de instelling te garanderen. Wat haar administratieve en boekhoudkundige organisatie betreft, dient iedere instelling een systeem van interne controle te organiseren dat een redelijke mate van zekerheid verschaft over de betrouwbaarheid van het financiële verslaggevingsproces. Daarnaast dient iedere instelling een aantal bepalingen na te leven betreffende beleggingsdiensten en -activiteiten.

Het directiecomité dient, onder toezicht van het wettelijk bestuursorgaan, de nodige maatregelen te nemen voor de naleving en de tenuitvoerlegging van het bepaalde bij artikel 21 van de bankwet, met inbegrip van de specifieke organisatieregeling met betrekking tot de verlening van beleggingsdiensten¹¹. Het directiecomité rapporteert minstens eenmaal per jaar aan het wettelijk bestuursorgaan, de erkende commissaris en de toezichthouder over de beoordeling van de doeltreffendheid van de in artikel 21 bedoelde organisatieregeling, met inbegrip van de specifieke organisatieregeling met betrekking tot de verlening van beleggingsdiensten, en over de maatregelen die in voorkomend geval worden genomen om eventuele tekortkomingen aan te pakken. Het verslag rechtvaardigt waarom deze maatregelen voldoen aan de wettelijke en reglementaire bepalingen. De informatieverstrekking aan de toezichthouder en de erkende commissaris gebeurt volgens de modaliteiten die de toezichthouder bepaalt.

3. Het begrip "interne controle"

In circulaire NBB_2015_21 van 13 juli 2015 betreffende de interne controle en de interne auditfunctie, wordt "interne controle" gedefinieerd als het geheel van maatregelen dat, onder de verantwoordelijkheid van de leiding van de instelling, met redelijke zekerheid moet toelaten dat:

¹⁰ Voor bijkantoren van kredietinstellingen die ressorteren onder het recht van staten die geen lid zijn van de EER, zie ook artikel 338, derde lid van de bankwet.

¹¹ Zie artikel 59, § 1, van de bankwet.

- o de bedrijfsvoering geordend en voorzichtig gebeurt met afgelijnde doelstellingen;
- o de ingezette middelen economisch en efficiënt gebruikt worden;
- o de risico's gekend zijn en afdoende beheerst worden ter bescherming van het vermogen;
- o de financiële en beheersinformatie integer en betrouwbaar is;
- o de wetten en reglementen alsmede de algemene beleidslijnen, plannen en interne voorschriften nageleefd worden.

Deze definitie wordt tevens gehanteerd in circulaire NBB_2011_09 met als titel 'Het verslag van de effectieve leiding inzake de beoordeling van de interne controle, het verslag van de effectieve leiding inzake de beoordeling van de interne controle betreffende beleggingsdiensten en -activiteiten en de verklaring van de effectieve leiding inzake de periodieke prudentiële rapportering'.

Deze circulaires blijven onverkort van toepassing.

De opdracht van de erkende commissaris betreft de beoordeling van het geheel van de internecontrolemaatregelen om een redelijke zekerheid te verschaffen over de betrouwbaarheid van de financiële en prudentiële verslaggeving en het geheel van de internecontrolemaatregelen gericht op de beheersing van de operationele activiteiten. Voor de uitoefening van deze laatste opdracht kan de erkende commissaris zich onder meer baseren op een kritische beoordeling van het verslag van het directiecomité, opgemaakt overeenkomstig artikel 59, § 2 van de bankwet, en van de documentatie waarop voornoemd verslag is gebaseerd, alsmede op de implementatie van de internecontrolemaatregelen genomen door het directiecomité.

De opdracht van de erkende commissaris omvat de compliancefunctie als onderdeel van een aangepaste organisatie maar de opdracht omvat niet het nagaan of de instelling alle wetgevingen naleeft.

De opdrachten van de erkende commissaris worden hierna verder toegelicht.

Voor beleggingsdiensten en -activiteiten van de kredietinstellingen naar Belgisch recht of de bijkantoren in België van kredietinstellingen die ressorteren onder het recht van een staat die geen lid is van de EER omvat de opdracht van de erkende commissaris de operationele risico's die de wet expliciet vermeldt: maatregelen om belangenconflicten te voorkomen, maatregelen om de continuïteit van de beleggingsdiensten en -activiteiten te verzekeren, maatregelen om het risico te beperken wanneer operationele taken die van kritiek belang zijn worden uitbesteed, het bijhouden van de gegevens over alle door de instelling verrichte beleggingsdiensten en -activiteiten, maatregelen om de rechten van de cliënten te vrijwaren in geval van insolventie van de instelling wanneer deze financiële instrumenten van haar cliënten aanhoudt en maatregelen om te voorkomen dat financiële instrumenten toebehorend aan een cliënt voor eigen rekening worden gebruikt door de instelling (tenzij de cliënt hiermee uitdrukkelijk instemt).

Voor bijkantoren in België van Europese kredietinstellingen is de beoordeling van de interne controle beperkt tot de zogenaamde "regels van algemeen belang" (zie artikel 326, § 2, eerste lid, 1° van de bankwet).

4. Beoordeling door de erkende commissaris van de maatregelen van interne controle

4.1. Bronnen voor de beoordeling

4.1.1. Internecontrolemaatregelen voor de betrouwbaarheid van de financiële en prudentiële verslaggeving

In het kader van zijn privaatrechtelijke opdracht dient de erkende commissaris voldoende kennis te verkrijgen van de instelling en haar omgeving, met inbegrip van de maatregelen van interne controle, om de aard en omvang van het risico van een afwijking van materieel belang in de financiële staten te kunnen onderkennen en in te schatten en om zijn controlewerkzaamheden te kunnen opzetten en

uitvoeren¹². Deze kennis gebruikt de erkende commissaris in het kader van zijn publiekrechtelijke opdracht tot beoordeling van de internecontrolemaatregelen van de instelling, in het bijzonder voor de maatregelen van interne controle om de betrouwbaarheid van de financiële verslaggeving te verhogen.

Ook in het kader van de verslaggeving over de periodieke staten (zie *supra* punt C.I.A) dient de erkende commissaris voldoende kennis te verwerven van de maatregelen van interne controle voor de betrouwbaarheid van de financiële en prudentiële verslaggeving.

4.1.2. Internecontrolemaatregelen gericht op de beheersing van de operationele activiteiten

Om door de NBB te kunnen worden erkend als commissaris bij financiële ondernemingen, moet de bedrijfsrevisor voldoen aan een aantal voorwaarden, waaronder een grondige kennis hebben verworven van de openbare controleregeling die geldt voor financiële ondernemingen, kunnen beschikken over alle voor de audit noodzakelijke gespecialiseerde kennis en ervaring en bewijzen dat passende procedures zijn ingevoerd voor de actualisering van de kennis over de openbare controleregeling die geldt voor financiële ondernemingen, alsook van de toepassing ervan¹³. Dit houdt in dat de erkende commissaris onder meer kennis heeft van wat moet worden verstaan onder een passende interne controle en kennis heeft van andere relevante bepalingen. Deze kennis gebruikt de erkende commissaris in het kader van zijn publiekrechtelijke opdracht tot beoordeling van de internecontrolemaatregelen van de instelling.

4.1.3. Verslagen van het directiecomité

Het verslag van het directiecomité behandelt alle aspecten van de interne controle. Het moet het wettelijke bestuursorgaan toelaten te controleren dat is voldaan aan de vereisten vermeld onder « 2. Opdracht van het directiecomité » en dat de passende maatregelen werden genomen. In dit verslag dienen inzonderheid de internecontrolemaatregelen waarvan sprake in artikel 21, § 1, 2° van de bankwet te worden beoordeeld.

Daarnaast moet het verslag het wettelijk bestuursorgaan toelaten om te controleren dat aan de vereisten inzake beleggingsdiensten en -activiteiten is voldaan en dat de passende maatregelen ter zake werden genomen¹⁴.

De modaliteiten voor de informatieverstrekking door het directiecomité aan de toezichthouder en aan de erkende commissaris zijn vastgelegd in circulaire NBB_2011_09.

De commissaris vraagt dit verslag aan het directiecomité, indien hij het niet tijdig ontvangt. Indien hij het verslag daarna nog steeds niet ontvangt, waarschuwt hij de toezichthouder.

4.2. Beoordeling van het geheel van de interne controle

Zoals bepaald in de bankwet, beoordelen de erkende commissarissen de internecontrolemaatregelen die de instellingen hebben getroffen en delen zij hun bevindingen mee aan de toezichthouder. De belangrijkste elementen in deze beoordeling vormen het verslag van het directiecomité (opgemaakt overeenkomstig artikel 59, § 2 van de bankwet) en de kennis die de erkende commissaris verkrijgt en de documentatie die hij opstelt in het kader van zijn privaatrechtelijke opdracht, in het bijzonder over het systeem van interne controle en over het financiëleverslaggevingsproces.

De NBB verwacht dat de erkende commissaris onderzoekt of voornoemd verslag weerspiegelt hoe het directiecomité te werk is gegaan bij het opstellen van het verslag en of het verslag wordt ondersteund met voldoende documentatie.

Om dit doel te bereiken voert de erkende commissaris minstens de volgende procedures uit¹⁵:

¹² ISA 315, Risico's op een afwijking van materieel belang, identificeren en inschatten door inzicht te verwerven in de entiteit en haar omgeving.

¹³ Reglement van de Bank van 21 december 2012 betreffende de erkenning van revisoren en revisorenvennootschappen (goedgekeurd bij MB van 28 juni 2013), artikel 2.

¹⁴ Zie artikel 225, eerste lid, 1° en 5° van de bankwet. De bijkantoren in België van krediet instellingen die ressorteren onder het recht van een andere lidstaat van de EER worden niet bedoeld.

- het verkrijgen van voldoende kennis van de instelling en haar omgeving¹⁶;
- het onderzoek van de interne controle zoals bedoeld in de Internationale controlestandaard ISA 265 en in de specifieke norm van het Instituut van 8 oktober 2010;
- de actualisering van de kennis van de openbare controleregeling;
- het nazicht van de notulen van de vergaderingen van het directiecomité;
- het nazicht van de notulen van de vergaderingen van het wettelijk bestuursorgaan;
- het nazicht van documenten die betrekking hebben op het bepaalde bij artikel 21 van de bankwet, en die werden overgemaakt aan het directiecomité;
- het nazicht van documenten die betrekking hebben op het bepaalde bij artikel 21 van de bankwet, en die werden overgemaakt aan het wettelijk bestuursorgaan;
- het inwinnen en evalueren van inlichtingen die betrekking hebben op het bepaalde bij artikel 21 van de bankwet, bij het directiecomité;
- het bijwonen van vergaderingen van het wettelijk bestuursorgaan of het auditcomité;
- het inwinnen en evalueren van inlichtingen bij het directiecomité van de manier waarop zij te werk is gegaan bij het opstellen van haar verslag;
- het nazicht van de documentatie ter ondersteuning van het verslag van het directiecomité;
- het onderzoek van het verslag van het directiecomité in het licht van de kennis verworven in het kader van zijn privaatrechtelijke opdracht.

De erkende commissaris vervolledigt deze lijst indien noodzakelijk en steunt hiervoor op het resultaat van zijn professionele beoordeling.

De erkende commissaris neemt in zijn verklaring al zijn bevindingen op over de internecontrolemaatregelen die de kredietinstelling heeft getroffen. Dit betekent dat de erkende commissaris in zijn verklaring alle bevindingen opneemt ten aanzien van het verslag van het directiecomité, zoals

- volledigheid en reikwijdte van het verslag;
- de wijze waarop het verslag werd opgesteld en goedgekeurd;
- de door de instelling gehanteerde methodiek ter beoordeling van de interne controle met inbegrip van de manier waarop de methodiek is onderbouwd en wordt toegepast;
- de verschillen tussen de vaststellingen van de erkende commissaris en het verslag;
- de tekortkomingen en leemtes in het internecontrolesysteem die relevant zijn voor het toezicht en voor de financiële verslaggeving.

In het bijzonder dient de erkende commissaris aandacht te besteden aan het geheel van maatregelen van interne controle om de betrouwbaarheid van de financiële verslaggeving te verhogen.

De erkende commissaris beoordeelt niet de effectiviteit van de interne controle.

Voor Belgische bijkantoren van instellingen die ressorteren onder het recht van staten buiten de EER, kan het zijn dat niet alle voorgaande procedures kunnen worden uitgevoerd omdat de erkende commissaris niet noodzakelijk toegang heeft tot de betrokken personen en/of documenten. In dat geval beoordeelt de erkende commissaris het geheel van de internecontrolemaatregelen op basis van wat beschikbaar is bij het bijkantoor. Bij ernstige tekortkomingen in de documentatie en/of de internecontrolemaatregelen onderzoekt de erkende commissaris of hij deze ook ter kennis dient te

¹⁵ In deze paragraaf wordt de term “verslag van het directiecomité” frequent gebruikt met volgende betekenis: het verslag waarvan sprake in artikel 59, § 2 van de bankwet.

¹⁶ Zie artikel 21 van de bankwet.

brengen van de groepsauditor (zie bv. ISA 600 – *the Audit of Group Financial Statements*). De erkende commissaris brengt de NBB op de hoogte van elke mededeling aan de groepsauditor.

De erkende commissaris dient tijdig verslag uit te brengen bij het wettelijk bestuursorgaan, in voorkomend geval via het auditcomité, over belangrijke kwesties die aan het licht zijn gekomen bij de wettelijke controleopdracht (privaatrechtelijke opdracht), in het bijzonder over ernstige tekortkomingen in het financiële verslaggevingsproces¹⁷.

4.3. Beoordeling van de interne controle betreffende beleggingsdiensten en -activiteiten

De beoordeling door de erkende commissaris van de interne controle omvat onder meer de kritische beoordeling van het verslag van het directiecomité, wanneer dit bestaat, inzake de beoordeling van de interne controle betreffende beleggingsdiensten en -activiteiten, opgemaakt overeenkomstig artikel 59, § 2 van de bankwet. De commissaris onderzoekt of het verslag weerspiegelt hoe het directiecomité te werk is gegaan bij het opstellen van haar verslag en of het verslag wordt ondersteund met voldoende documentatie.

Om dit doel te bereiken voert de erkende commissaris, *mutatis mutandis*, minstens de procedures uit die in het vorige punt zijn beschreven.

5. Verslagen van de erkende commissaris als bedoeld in artikel 225, eerste lid, 1° en 5° van de bankwet

De verslagen van de erkende commissaris bevatten zijn bevindingen over de beoordeling van de internecontrolemaatregelen die de kredietinstelling heeft getroffen.

Het Instituut heeft een specifieke norm uitgewerkt om de regels van het vak inzake de medewerking van de erkende commissarissen aan het prudentieel toezicht te verduidelijken.

6. Inhoud van de verslagen van de erkende commissaris

De verslagen van de commissaris zijn de verslagen als bedoeld in de specifieke norm van het Instituut.

Om de overdracht van de verslagen aan de Bank en de latere verwerking ervan te vergemakkelijken, stelt de commissaris twee aparte verslagen op: een verslag voor de opdracht bepaald in artikel 225, eerste lid, 1° van de bankwet (beoordeling van het geheel van de interne controle) en een verslag voor de opdracht in artikel 225, eerste lid, 5° van de bankwet (beoordeling van de interne controle betreffende beleggingsdiensten en -activiteiten, beperkt tot de deugdelijkheid van de maatregelen die de instelling heeft getroffen ter vrijwaring van de tegoeden van de cliënten met toepassing van de artikelen 65 en 65/1 van de bankwet en de uitvoeringsmaatregelen vermeld in de artikelen 61 tot 76 van het koninklijk besluit van 3 juni 2007 tot bepaling van nadere regels tot omzetting van de richtlijn betreffende markten voor financiële instrumenten).

De erkende commissaris dient minstens de volgende bijkomende informatie te verstrekken:

- i. de namen en kwalificatie/ervaring van de medewerkers in België die de opdracht hebben uitgevoerd¹⁸;
- ii. de naam en contactgegevens van de persoon die verantwoordelijk is voor de kwaliteit binnen de vennootschap waartoe de commissaris behoort (toepassing van ISQC 1);
- iii. de gehanteerde materialiteitsdrempels;
- iv. alle aanbevelingen van de commissaris aan het directiecomité¹⁹;

¹⁷ Zie artikel 225/1 van de bankwet.

Een gelijkaardige verplichting is opgenomen in ISA 260 - Communicatie over controleaangelegenheden met het toezichthoudend orgaan.

¹⁸ Deze informatie is nuttig in het kader van de erkenningsprocedure.

- v. de vastgestelde lacunes, voor zover die niet werden vermeld in de aanbevelingen van de commissaris aan het directiecomité (zie hierboven).

De bijkomende informatie dient duidelijk te worden gescheiden van het besluit van de erkende commissaris en wijzigt dit besluit niet.

De in punt i tot iii vermelde informatie dient aan de Bank te worden verstrekt vóór de aanvang van betekenisvolle werkzaamheden. Deze informatie dient te worden geactualiseerd indien er zich belangrijke wijzigingen voordoen in de samenstelling van het auditteam of bij wijziging van de naam of contactgegevens van de persoon die verantwoordelijk is voor de kwaliteit binnen de vennootschap.

¹⁹ Artikel 225, vierde lid, *in fine*: « Zij (*de commissarissen*) bezorgen de toezichthouder een kopie van hun mededelingen die zij aan deze leiders richten en die betrekking hebben op zaken die van belang kunnen zijn voor het toezicht dat zij uitoefent. »

A. Periodieke financiële rapportering

1. Overzicht van toepasselijke wettelijke bepalingen

Art. 579 *juncto* 225, eerste lid, 2° van de bankwet

2. Periodieke staten

Onder "periodieke staten" wordt verstaan de gedetailleerde financiële staten en andere cijfergegevens bedoeld in artikel 556 *juncto* 106, § 2 van de bankwet. Het gaat onder meer om bepaalde verklaringen die de beursvennootschappen aan de Bank bezorgen met het oog op de naleving van de reglementaire normen en verplichtingen in uitvoering van artikel 554 van de bankwet.

De periodieke staten waarover de erkende commissaris verslag moet uitbrengen overeenkomstig artikel 579 en 225, eerste lid, 2° van de bankwet, zijn meer bepaald de periodieke staten die in bijlage 2 worden opgelijst.

3. Doel van de bevestiging

Het nazicht heeft tot doel aan de Bank verslag uit te brengen over de periodieke staten die haar aan het einde van het eerste halfjaar en aan het einde van het boekjaar worden bezorgd door de beursvennootschap.

Voor de staten aan het einde van het eerste halfjaar delen de erkende commissarissen de resultaten van hun beperkt nazicht mee aan de Bank:

- zij bevestigen geen kennis te hebben van feiten waaruit zou blijken dat de periodieke staten per einde halfjaar niet in alle materieel belangrijke opzichten volgens de richtlijnen van de NBB werden opgesteld (negatief geformuleerde verklaring);
- voor wat de boekhoudkundige gegevens betreft, bevestigen zij dat de periodieke staten in alle materieel belangrijke opzichten in overeenstemming zijn met de boekhouding en de inventarissen, inzake
 - volledigheid, d.i. alle gegevens bevatten uit de boekhouding en de inventarissen op basis waarvan de periodieke staten worden opgesteld, en
 - juistheid, d.i. de gegevens correct weergegeven uit de boekhouding en de inventarissen op basis waarvan de periodieke staten worden opgesteld; (positief geformuleerde verklaring)
- zij bevestigen geen kennis te hebben van feiten waaruit zou blijken dat de periodieke staten niet zijn opgesteld met toepassing van de boeking- en waarderingsregels voor de opstelling van de jaarrekening (negatief geformuleerde verklaring).

Voor de staten aan het einde van het boekjaar delen de erkende commissarissen de resultaten van hun controle mee aan de Bank volgens een positieve verklaring:

- zij bevestigen dat de periodieke staten per einde boekjaar in alle materieel belangrijke opzichten werden opgesteld volgens de richtlijnen van de NBB;
- voor wat de boekhoudkundige gegevens betreft, bevestigen zij dat de periodieke staten in alle materieel belangrijke opzichten in overeenstemming zijn met de boekhouding en de inventarissen, inzake
 - volledigheid, d.i. alle gegevens bevatten uit de boekhouding en de inventarissen op basis waarvan de periodieke staten worden opgesteld, en
 - juistheid, d.i. de gegevens correct weergegeven uit de boekhouding en de inventarissen op basis waarvan de periodieke staten worden opgesteld.

- zij bevestigen dat de periodieke staten zijn opgesteld met toepassing van de boeking- en waarderingsregels voor de opstelling van de jaarrekening.

De Bank verwacht in dit verband dat de erkende commissaris de Internationale controlestandaard (ISA) 701 met betrekking tot “het communiceren van kernpunten van de controle in de controleverklaring van de onafhankelijke auditor” naleeft. De zogenaamde “kernpunten van de controle” zijn die aangelegenheden die, in de professionele oordeelsvorming van de erkende commissaris, het meest significant waren bij de controle van de periodieke staten van de verslagperiode.

4. Toelichting bij de bevestiging

4.1. Algemeen

Voor wat de bevestiging door de commissaris betreft, moet er een onderscheid worden gemaakt tussen de boekhoudkundige gegevens (cijfers) en de extra-boekhoudkundige gegevens (cijfers) in de rapportering. Voor wat de boekhoudkundige gegevens betreft, dient de commissaris te bevestigen dat de periodieke staten in alle materieel belangrijke opzichten in overeenstemming zijn met de boekhouding en de inventarissen, inzake volledigheid en juistheid. De wet licht deze begrippen toe.

Voor wat betreft de periodieke staten die aan de NBB worden bezorgd aan het einde van het eerste halfjaar, brengen de erkende commissarissen verslag uit bij de NBB over de resultaten van hun beperkt nazicht. Een beperkt nazicht is een onderzoeksprocedure die tot doel heeft verslag uit te brengen over de werkzaamheden wanneer geen volkomen controle vereist is. Voor wat betreft de periodieke staten die aan de NBB worden bezorgd aan het einde van het boekjaar, brengen de erkende commissarissen verslag uit bij de NBB over de resultaten van een volkomen controle van de periodieke staten die de beursvennootschappen dienen over te maken aan de NBB volgens de regels die zij bepaalt.

Het Instituut heeft een specifieke norm uitgewerkt om de regels van het vak inzake de medewerking van de erkende commissarissen aan het prudentieel toezicht te verduidelijken.

Om zijn opdracht te kunnen vervullen vraagt de erkende commissaris van het directiecomité de verklaring bedoeld in artikel 556 *juncto* 106, §2, tweede lid van de bankwet.

4.2. Naleving van de reglementaire normen en verplichtingen in uitvoering van artikel 554 van de bankwet

Voor de informatie die de erkende commissaris dient te bevestigen voor de naleving van de reglementaire normen en verplichtingen in uitvoering van artikel 554 van de bankwet (de zogenaamde COREP-tabellen), dient verduidelijkt te worden wat de opdracht precies inhoudt.

De erkende commissaris geeft de positieve bevestiging dat het bedrag van het totaal eigen vermogen voor solvabiliteitsdoeleinden (tabel 90.01) juist en volledig is.

Voor de modelmatige aanpak, i.e. de aanpak waarbij de beursvennootschap middels modellen rechtstreeks het vereiste eigen vermogen berekent²⁰, mag de erkende commissaris het model niet ontwikkelen of valideren in het licht van de vereiste onafhankelijkheid bij de uitvoering van diens wettelijke opdrachten. Indien de beursvennootschap een beroep zou willen doen op een revisor voor de ontwikkeling of validatie van de door haar gebruikte modellen, dient deze volledig onafhankelijk te zijn van haar erkende commissaris²¹.

Het toezicht op de naleving van de erkenningsvoorwaarden van de interne modellen zoals bepaald in de reglementaire normen valt niet onder de verantwoordelijkheid van de erkende commissaris onder

²⁰ In de mate dat dit een impact heeft op de periodieke staten.

²¹ Dit vereiste om onafhankelijk te zijn houdt met name in dat de revisor en/of de revisorenvennootschap (ongeacht door wie zij vertegenwoordigd wordt) die de rekeningen en de statutaire of geconsolideerde periodieke staten controleert, buiten zijn werkzaamheden bij de beursvennootschap geen modellen mag ontwikkelen voor deze laatste en niet mag deelnemen aan de interne validatie van die modellen. Deze beperking geldt ook voor de externe deskundigen waarop de revisor of de revisorenvennootschap een beroep zou doen in het kader van zijn of haar toezichtopdracht.

voorbehoud van de specifieke opdrachten bedoeld in artikel 579 *juncto* 225, eerste lid, 3° van de bankwet, en de hiernavolgende paragraaf. Onder "erkenningsvoorwaarden" wordt onder meer verstaan de initiële goedkeuring van de modellen, de opvolging van bepaalde kwalitatieve vereisten en de jaarlijkse herziening.

De erkende commissaris ziet erop toe dat de uitkomst van de modelmatige aanpak correct wordt opgenomen in de periodieke staten en dat met alle posities rekening wordt gehouden bij de berekening van het vereiste eigen vermogen (bv. alle marktrisicoposities voor VaR-modellen).

Voor de niet-modelmatige aanpak van de berekening van het vereiste eigen vermogen bevestigt de erkende commissaris, voor wat betreft:

- het operationeel risico: de juistheid en de volledigheid van de berekening in de mate dat deze gebaseerd is op de boekhouding of op een analytische boekhouding die kan gereconcilieerd worden met de boekhouding, alsook de juistheid en de volledigheid van de rapporteringsverplichtingen betreffende verliezen voortvloeiend uit een materialisatie van operationeel risico;
- het marktrisico: de aangepastheid van de berekening en van de waardering van de posities (nazicht of alle posities in aanmerking werden genomen zoals voorgeschreven door CRR en dat het vereiste eigen vermogen juist en volledig werd berekend op basis van de berekeningstabellen);
- het kredietrisico: zie tabel in bijlage 1.

5. Bijkomend te verstrekken informatie

In aanvulling op de verklaringen en bevestigingen die verstrekt moeten worden volgens de specifieke norm van het Instituut, dient ook de volgende bijkomende informatie te worden verstrekt aan de Bank:

- i. de namen en kwalificatie/ervaring van de medewerkers in België die de opdracht hebben uitgevoerd²²;
- ii. de naam en contactgegevens van de persoon die verantwoordelijk is voor de kwaliteit binnen de vennootschap waartoe de commissaris behoort (toepassing van ISQC 1);
- iii. de gehanteerde materialiteitsdrempels;
- iv. alle aanbevelingen van de commissaris aan de effectieve leiding, in voorkomend geval het directiecomité²³;
- v. de vastgestelde lacunes, voor zover die niet werden vermeld in de aanbevelingen van de commissaris aan de effectieve leiding, in voorkomend geval het directiecomité (zie hierboven).

De bijkomende informatie dient duidelijk te worden gescheiden van het besluit van de erkende commissaris en wijzigt dit besluit niet.

De in punt i tot iii vermelde informatie dient aan de Bank te worden verstrekt vóór de aanvang van betekenisvolle werkzaamheden. Deze informatie dient te worden geactualiseerd indien er zich belangrijke wijzigingen voordoen in de samenstelling van het auditteam of bij wijziging van de naam of contactgegevens van de persoon die verantwoordelijk is voor de kwaliteit binnen de vennootschap.

B. Interne controle

1. Overzicht van de toepasselijke wettelijke bepalingen

a. opdracht van de commissarissen

²² Deze informatie is nuttig in het kader van de erkenningsprocedure (Reglement van de NBB van 21 december 2012 betreffende de erkenning van revisoren en revisorenvennootschappen, goedgekeurd bij MB van 28 juni 2013).

²³ Artikel 579 *juncto* 225, vierde lid, *in fine*, van de wet van 6 april 1995: « Zij (*de commissarissen*) bezorgen de toezichthouder een kopie van hun mededelingen die zij aan deze leiders richten en die betrekking hebben op zaken die van belang kunnen zijn voor het toezicht dat het uitoefent. »

Art. 579 *juncto* 225, eerste lid, 1° en 5° van de bankwet:

b. interne organisatie

Art. 502 *juncto* 21, 510, 528, 529, 530 en 533 van de bankwet

2. Opdracht van het directiecomité

Het directiecomité, dient, onder toezicht van het wettelijke bestuursorgaan, de nodige maatregelen te nemen voor de naleving van het bepaalde bij artikel 502 *juncto* 21, met inbegrip van het bepaalde bij artikel 510, 528, 529, 530 en 533 van de bankwet²⁴. Zij lichten, minstens jaarlijks, het wettelijke bestuursorgaan, de NBB en de erkende commissaris in. De informatieverstrekking aan de Bank en de erkende commissaris gebeurt volgens de modaliteiten die de Bank bepaalt.

Iedere onderneming dient te beschikken over een voor haar werkzaamheden of voorgenomen werkzaamheden passende beleidsstructuur, administratieve en boekhoudkundige organisatie, controle- en beveiligingsmaatregelen met betrekking tot de elektronische informatieverwerking, en interne controle. Wat haar administratieve en boekhoudkundige organisatie betreft, dient iedere onderneming een systeem van interne controle te organiseren dat een redelijke mate van zekerheid verschaft over de betrouwbaarheid van het financiële verslaggevingsproces, zodat de jaarrekening in overeenstemming is met de geldende boekhoudreglementering.

Ten slotte dient iedere onderneming een aantal bepalingen na te leven betreffende beleggingsdiensten en -activiteiten.

3. Het begrip "interne controle"

In circulaire NBB_2015_21 van 13 juli 2015 betreffende de interne controle en de interneauditfunctie wordt "interne controle" gedefinieerd als het geheel van maatregelen dat, onder de verantwoordelijkheid van de leiding van de beleggingsonderneming, met redelijke zekerheid moet toelaten dat:

- o de bedrijfsvoering geordend en voorzichtig gebeurt met afgelijnde doelstellingen;
- o de ingezette middelen economisch en efficiënt gebruikt worden;
- o de risico's gekend zijn en afdoende beheerst worden ter bescherming van het vermogen;
- o de financiële en beheersinformatie integer en betrouwbaar is;
- o de wetten en reglementen alsmede de algemene beleidslijnen, plannen en interne voorschriften nageleefd worden.

Deze definitie wordt tevens gehanteerd in circulaire NBB_2011_09 met als titel 'Het verslag van de effectieve leiding inzake de beoordeling van de interne controle, het verslag van de effectieve leiding inzake de beoordeling van de interne controle betreffende beleggingsdiensten en -activiteiten en de verklaring van de effectieve leiding inzake de periodieke prudentiële rapportering'.

Deze circulaires blijven onverkort van toepassing.

De opdracht van de erkende commissaris betreft de beoordeling van het geheel van de internecontrolemaatregelen om een redelijke zekerheid te verschaffen over de betrouwbaarheid van de financiële en prudentiële verslaggeving en het geheel van de internecontrolemaatregelen gericht op de beheersing van de operationele activiteiten. Voor de uitoefening van deze laatste opdracht kan de erkende commissaris zich onder meer baseren op een kritische beoordeling van het verslag het directiecomité, opgemaakt overeenkomstig artikel 523 van de bankwet en van de documentatie waarop voornoemd verslag is gebaseerd, alsmede op de implementatie van de internecontrolemaatregelen genomen door het directiecomité.

²⁴ Zie artikel 523 van de bankwet.

De opdracht van de erkende commissaris omvat de compliancefunctie als onderdeel van een aangepaste organisatie maar de opdracht omvat niet het nagaan of de onderneming alle wetgevingen naleeft.

De opdrachten van de erkende commissaris worden hierna verder toegelicht.

Voor beleggingsdiensten en -activiteiten van beursvennootschappen naar Belgisch recht of bijkantoren in België van kredietinstellingen die ressorteren onder het recht van een staat die geen lid is van de EER omvat de opdracht van de erkende commissaris de operationele risico's die de wet expliciet vermeldt: maatregelen om belangenconflicten te voorkomen, maatregelen om de continuïteit van de beleggingsdiensten en -activiteiten te verzekeren, maatregelen om het risico te beperken wanneer operationele taken die van kritiek belang zijn worden uitbesteed, het bijhouden van de gegevens over alle door de onderneming verrichte beleggingsdiensten en -activiteiten, maatregelen om de rechten van de cliënten te vrijwaren in geval van insolventie van de onderneming wanneer deze financiële instrumenten van haar cliënten aanhoudt en maatregelen om te voorkomen dat financiële instrumenten toebehorend aan een cliënt voor eigen rekening worden gebruikt door de onderneming (tenzij de cliënt hiermee uitdrukkelijk instemt).

Voor bijkantoren in België van Europese beleggingsondernemingen is de beoordeling van de interne controle beperkt tot de zogenaamde "regels van algemeen belang" (zie artikel 598 *juncto* 326, § 2, eerste lid, 1° van de bankwet).

4. Beoordeling door de erkende commissaris van de maatregelen van interne controle

4.1. Bronnen voor de beoordeling

4.1.1. Internecontrolemaatregelen voor de betrouwbaarheid van de financiële en prudentiële verslaggeving

In het kader van zijn privaatrechtelijke opdracht dient de erkende commissaris voldoende kennis te verkrijgen van de onderneming en haar omgeving, met inbegrip van de maatregelen van interne controle, om de aard en omvang van het risico van een afwijking van materieel belang in de financiële staten te kunnen onderkennen en in te schatten en om zijn controlewerkzaamheden te kunnen opzetten en uitvoeren²⁵. Deze kennis gebruikt de erkende commissaris in het kader van zijn publiekrechtelijke opdracht tot beoordeling van de internecontrolemaatregelen van de onderneming, in het bijzonder voor de maatregelen van interne controle om de betrouwbaarheid van de financiële verslaggeving te verhogen.

Ook in het kader van de verslaggeving over de periodieke staten (zie *supra* punt C.II.A) dient de erkende commissaris voldoende kennis te verwerven van de maatregelen van interne controle voor de betrouwbaarheid van de financiële en prudentiële verslaggeving.

4.1.2. Internecontrolemaatregelen gericht op de beheersing van de operationele activiteiten

Om door de NBB te kunnen worden erkend als commissaris bij financiële ondernemingen, moet de bedrijfsrevisor voldoen aan een aantal voorwaarden, waaronder een grondige kennis hebben verworven van de openbare controleregeling die geldt voor financiële ondernemingen, kunnen beschikken over alle voor de audit noodzakelijke gespecialiseerde kennis en ervaring en bewijzen dat passende procedures zijn ingevoerd voor de actualisering van de kennis over de openbare controleregeling die geldt voor financiële ondernemingen, alsook van de toepassing ervan²⁶. Dit houdt in dat de erkende commissaris onder meer kennis heeft van wat moet worden verstaan onder een passende interne controle en kennis heeft van andere relevante bepalingen. Deze kennis gebruikt de erkende commissaris in het kader van zijn publiekrechtelijke opdracht tot beoordeling van de internecontrolemaatregelen van de onderneming.

4.1.3. Verslagen van het directiecomité

²⁵ ISA 315, Kennis van de entiteit en haar omgeving en het inschatten van het risico van een afwijking van materieel belang, zie onder meer paragraaf 2.

²⁶ Reglement van de Bank van 21 december 2012 betreffende de erkenning van revisoren en revisorenvennootschappen (goedgekeurd bij MB van 28 juni 2013), artikel 2.

Het verslag van het directiecomité behandelt alle aspecten van de interne controle. Het moet het wettelijke bestuursorgaan toelaten te controleren dat is voldaan aan de vereisten vermeld onder « 2. Opdracht van het directiecomité » en dat de passende maatregelen werden genomen. In dit verslag dienen inzonderheid de internecontrolemaatregelen waarvan sprake in artikel 502 *juncto* 21, §1, 2° van de bankwet te worden beoordeeld.

Daarnaast moet het verslag het wettelijke bestuursorgaan toelaten om te controleren dat aan de vereisten inzake beleggingsdiensten en -activiteiten is voldaan en dat de passende maatregelen ter zake werden genomen²⁷.

De modaliteiten voor de informatieverstrekking door het directiecomité aan de Bank en aan de erkende commissaris zijn vastgelegd in circulaire NBB_2011_09.

De commissaris vraagt dit verslag aan het directiecomité, indien hij het niet tijdig ontvangt. Indien hij het verslag daarna nog steeds niet ontvangt, waarschuwt hij de Bank.

4.2. Beoordeling van het geheel van de interne controle

Zoals bepaald in de wet, beoordelen de erkende commissarissen de internecontrolemaatregelen die de ondernemingen hebben getroffen en delen zij hun bevindingen mee aan de NBB. De belangrijkste elementen in deze beoordeling vormen het verslag van het directiecomité (opgemaakt overeenkomstig artikel 523 van de bankwet) en de kennis die de erkende commissaris verkrijgt en de documentatie die hij opstelt in het kader van zijn privaatrechtelijke opdracht, in het bijzonder over het systeem van interne controle en over het financiëleverslaggevingsproces.

De NBB verwacht dat de erkende commissaris onderzoekt of voornoemd verslag weerspiegelt hoe het directiecomité te werk is gegaan bij het opstellen van haar verslag en of het verslag wordt ondersteund met voldoende documentatie.

Om dit doel te bereiken voert de erkende commissaris minstens de volgende procedures uit²⁸:

- het verkrijgen van voldoende kennis van de onderneming en haar omgeving²⁹;
- het onderzoek van de interne controle zoals bedoeld in de Internationale controlestandaard ISA 265 en in de specifieke norm van het Instituut van 8 oktober 2010;
- de actualisering van de kennis van de openbare controleregeling;
- het nazicht van de notulen van de vergaderingen van het directiecomité;
- het nazicht van de notulen van de vergaderingen van het wettelijk bestuursorgaan;
- het nazicht van documenten die betrekking hebben op artikel 502 *juncto* 21 van de bankwet, en die werden overgemaakt aan het directiecomité;
- het nazicht van documenten die betrekking hebben op artikel 502 *juncto* 21 van de bankwet, en die werden overgemaakt aan het wettelijk bestuursorgaan;
- het inwinnen en evalueren van inlichtingen die betrekking hebben op artikel 502 *juncto* 21 van de bankwet, bij het directiecomité;
- het bijwonen van vergaderingen van het wettelijk bestuursorgaan of het auditcomité;
- het inwinnen en evalueren van inlichtingen bij het directiecomité van de manier waarop zij te werk is gegaan bij het opstellen van haar verslag;
- het nazicht van de documentatie ter ondersteuning van het verslag van het directiecomité;

²⁷ Zie de artikelen 510, 528, 529, 530 en 533 van de bankwet.

²⁸ In deze paragraaf worden de term “verslag van het directiecomité” frequent gebruikt met volgende betekenis: het verslag waarvan sprake in de artikel 523 *juncto* 59, § 2 van de bankwet.

²⁹ ISA 315, Risico's op een afwijking van materieel belang, identificeren en inschatten door inzicht te verwerven in de entiteit en haar omgeving.

- het onderzoek van het verslag van het directiecomité in het licht van de kennis verworven in het kader van zijn privaatrechtelijke opdracht.

De erkende commissaris vervolledigt deze lijst indien noodzakelijk en steunt hiervoor op het resultaat van zijn professionele beoordeling.

De erkende commissaris neemt in zijn verklaring al zijn bevindingen op over de internecontrolemaatregelen die de beursvennootschap heeft getroffen. Dit betekent dat de erkende commissaris in zijn verklaring alle bevindingen opneemt ten aanzien van het verslag van het directiecomité, zoals

- volledigheid en reikwijdte van het verslag;
- de wijze waarop het verslag werd opgesteld en goedgekeurd;
- de door de onderneming gehanteerde methodiek ter beoordeling van de interne controle met inbegrip van de manier waarop de methodiek is onderbouwd en wordt toegepast;
- de verschillen tussen de vaststellingen van de erkende commissaris en het verslag;
- de tekortkomingen en leemtes in het internecontrolesysteem die relevant zijn voor het toezicht en voor de financiële verslaggeving.

In het bijzonder dient de erkende commissaris aandacht te besteden aan het geheel van maatregelen van interne controle om de betrouwbaarheid van de financiële verslaggeving te verhogen.

De erkende commissaris beoordeelt niet de effectiviteit van de interne controle.

Voor Belgische bijkantoren van ondernemingen die ressorteren onder het recht van staten buiten de EER, kan het zijn dat niet alle voorgaande procedures kunnen worden uitgevoerd omdat de erkende commissaris niet noodzakelijk toegang heeft tot de betrokken personen en/of documenten. In dat geval beoordeelt de erkende commissaris het geheel van de internecontrolemaatregelen op basis van wat beschikbaar is bij het bijkantoor. Bij ernstige tekortkomingen in de documentatie en/of de internecontrolemaatregelen onderzoekt de erkende commissaris of hij deze ook ter kennis dient te brengen van de groepsauditor (zie bv. ISA 600 – *the Audit of Group Financial Statements*). De erkende commissaris brengt de NBB op de hoogte van elke mededeling aan de groepsauditor.

De erkende commissaris dient tijdig verslag uit te brengen bij het wettelijke bestuursorgaan, in voorkomend geval via het auditcomité, over belangrijke kwesties die aan het licht zijn gekomen bij de wettelijke controleopdracht (privaatrechtelijke opdracht), in het bijzonder over ernstige tekortkomingen in het financiële verslaggevingsproces³⁰.

4.3. Beoordeling van de interne controle betreffende beleggingsdiensten en -activiteiten

De beoordeling door de erkende commissaris van de interne controle omvat onder meer de kritische beoordeling van het verslag, wanneer dit bestaat, van het directiecomité inzake de beoordeling van de interne controle betreffende beleggingsdiensten en -activiteiten, opgemaakt overeenkomstig artikel 523 van de bankwet. De commissaris onderzoekt of het verslag weerspiegelt hoe het directiecomité te werk is gegaan bij het opstellen van haar verslag en of het verslag wordt ondersteund met voldoende documentatie.

Om dit doel te bereiken voert de erkende commissaris, *mutatis mutandis*, minstens de procedures uit die in het vorige punt zijn beschreven.

5. Verslagen van de erkende commissaris als bedoeld in artikel 579 van de bankwet

De verslagen van de erkende commissaris bevatten zijn bevindingen over de beoordeling van de internecontrolemaatregelen die de beleggingsonderneming heeft getroffen.

³⁰ Zie artikel 580 van de bankwet.

Een gelijkaardige verplichting is opgenomen in ISA 260 - Communicatie over controleaangelegenheden met het toezichthoudend orgaan.

Het Instituut heeft een specifieke norm uitgewerkt om de regels van het vak inzake de medewerking van de erkende commissarissen aan het prudentieel toezicht te verduidelijken.

6. Inhoud van de verslagen van de erkende commissaris

De verslagen van de commissaris zijn de verslagen als bedoeld in de specifieke norm van het Instituut.

Om de overdracht van de verslagen aan de Bank en de latere verwerking ervan te vergemakkelijken, stelt de commissaris twee aparte verslagen op: een verslag voor de opdracht bepaald in artikel 579 *juncto* 225, eerste lid, 1° van de bankwet (beoordeling van het geheel van de interne controle) en een verslag voor de opdracht in artikel 579 *juncto* 225, eerste lid, 5° van de bankwet (beoordeling van de interne controle betreffende beleggingsdiensten en -activiteiten, beperkt tot de deugdelijkheid van de maatregelen die de onderneming heeft getroffen ter vrijwaring van de tegoeden van de cliënten met toepassing van de artikelen 528, 529 en 533 van de bankwet en de uitvoeringsmaatregelen vermeld in de artikelen 61 tot 76 van het koninklijk besluit van 3 juni 2007 tot bepaling van nadere regels tot omzetting van de richtlijn betreffende markten voor financiële instrumenten).

De erkende commissaris dient minstens de volgende bijkomende informatie te verstrekken:

- i. de namen en kwalificatie/ervaring van de medewerkers in België die de opdracht hebben uitgevoerd³¹;
- ii. de naam en contactgegevens van de persoon die verantwoordelijk is voor de kwaliteit binnen de vennootschap waartoe de commissaris behoort (toepassing van ISQC 1);
- iii. de gehanteerde materialiteitsdrempels;
- iv. alle aanbevelingen van de commissaris aan het directiecomité³²;
- v. de vastgestelde lacunes, voor zover die niet werden vermeld in de aanbevelingen van de commissaris aan het directiecomité (zie hierboven).

De bijkomende informatie dient duidelijk te worden gescheiden van het besluit van de erkende commissaris en wijzigt dit besluit niet.

De in punt i tot iii vermelde informatie dient aan de Bank te worden verstrekt vóór de aanvang van betekenisvolle werkzaamheden. Deze informatie dient te worden geactualiseerd indien er zich belangrijke wijzigingen voordoen in de samenstelling van het auditteam of bij wijziging van de naam of contactgegevens van de persoon die verantwoordelijk is voor de kwaliteit binnen de vennootschap.

³¹ Deze informatie is nuttig in het kader van de erkenningsprocedure.

³² Artikel 579 *juncto* 225, derde lid, *in fine* van de bankwet: « Zij (*de commissarissen*) bezorgen de toezichthouder een kopie van hun mededelingen die zij aan deze leiders richten en die betrekking hebben op zaken die van belang kunnen zijn voor het toezicht dat het uitoefent. »

A. Periodieke financiële rapportering

1. Overzicht van toepasselijke wettelijke bepalingen

Art. 33, eerste lid, 2° van de wet van 21 december 2009:

2. Periodieke staten

Onder "periodieke staten" wordt verstaan de gedetailleerde financiële staten en andere cijfergegevens bedoeld in artikel 24, eerste lid van de wet van 21 december 2009, waaronder bepaalde staten die de betalingsinstellingen aan de NBB bezorgen met het oog op de naleving van de reglementaire normen en verplichtingen in uitvoering van artikel 17 van de wet van 21 december 2009.

De periodieke staten waarover de erkende commissaris verslag moet uitbrengen zijn meer bepaald de periodieke staten die in bijlage 2 worden opgelijst.

3. Doel van de bevestiging

Het nazicht heeft tot doel aan de Bank verslag uit te brengen over de periodieke staten die haar aan het einde van het eerste halfjaar en aan het einde van het boekjaar worden bezorgd door de instelling.

Voor de staten aan het einde van het eerste halfjaar delen de erkende commissarissen de resultaten van hun beperkt nazicht mee aan de Bank:

- zij bevestigen geen kennis te hebben van feiten waaruit zou blijken dat de periodieke staten per einde halfjaar niet in alle materieel belangrijke opzichten volgens de richtlijnen van de NBB werden opgesteld (negatief geformuleerde verklaring);
- voor wat de boekhoudkundige gegevens betreft, bevestigen zij dat de periodieke staten in alle materieel belangrijke opzichten in overeenstemming zijn met de boekhouding en de inventarissen, inzake
 - o volledigheid, d.i. alle gegevens bevatten uit de boekhouding en de inventarissen op basis waarvan de periodieke staten worden opgesteld, en
 - o juistheid, d.i. de gegevens correct weergeven uit de boekhouding en de inventarissen op basis waarvan de periodieke staten worden opgesteld (positief geformuleerde verklaring)
- zij bevestigen geen kennis te hebben van feiten waaruit zou blijken dat de periodieke staten niet zijn opgesteld met toepassing van de boeking- en waarderingsregels voor de opstelling van de jaarrekening (negatief geformuleerde verklaring).

Voor de staten aan het einde van het boekjaar delen de erkende commissarissen de resultaten van hun controle mee aan de Bank volgens een positieve verklaring:

- zij bevestigen dat de periodieke staten per einde boekjaar in alle materieel belangrijke opzichten werden opgesteld volgens de richtlijnen van de NBB;
- voor wat de boekhoudkundige gegevens betreft, bevestigen zij dat de periodieke staten in alle materieel belangrijke opzichten in overeenstemming zijn met de boekhouding en de inventarissen, inzake
 - o volledigheid, d.i. alle gegevens bevatten uit de boekhouding en de inventarissen op basis waarvan de periodieke staten worden opgesteld, en
 - o juistheid, d.i. de gegevens correct weergeven uit de boekhouding en de inventarissen op basis waarvan de periodieke staten worden opgesteld.
- zij bevestigen dat de periodieke staten zijn opgesteld met toepassing van de boeking- en waarderingsregels voor de opstelling van de jaarrekening.

De Bank verwacht in dit verband dat de erkende commissaris de Internationale controlestandaard (ISA) 701 met betrekking tot "het communiceren van kernpunten van de controle in de controleverklaring van de onafhankelijke auditor" naleeft. De zogenaamde "kernpunten van de controle" zijn die aangelegenheden die, in de professionele oordeelsvorming van de erkende commissaris, het meest significant waren bij de controle van de periodieke staten van de verslagperiode.

4. Toelichting bij de bevestiging

4.1. Algemeen

Voor wat de bevestiging door de commissaris betreft, moet er een onderscheid worden gemaakt tussen de boekhoudkundige gegevens (cijfers) en de extra-boekhoudkundige gegevens (cijfers) in de rapportering. Voor wat de boekhoudkundige gegevens betreft, dient de commissaris te bevestigen dat de periodieke staten in alle materieel belangrijke opzichten in overeenstemming zijn met de boekhouding en de inventarissen, inzake volledigheid en juistheid. De wet licht deze begrippen toe.

Voor wat betreft de periodieke staten die aan de Bank worden bezorgd aan het einde van het eerste halfjaar, brengen de erkende commissarissen verslag uit bij de Bank over de resultaten van hun beperkt nazicht. Een beperkt nazicht is een onderzoeksprocedure die tot doel heeft verslag uit te brengen over de werkzaamheden wanneer geen volkomen controle vereist is. Voor wat betreft de periodieke staten die aan de NBB worden bezorgd aan het einde van het boekjaar, brengen de erkende commissarissen verslag uit bij de NBB over de resultaten van een volkomen controle van de periodieke staten die de betalingsinstellingen dienen over te maken aan de NBB volgens de regels die zij bepaalt.

Het Instituut heeft een specifieke norm uitgewerkt om de regels van het vak inzake de medewerking van de erkende commissarissen aan het prudentieel toezicht te verduidelijken.

Om zijn opdracht te kunnen vervullen vraagt de erkende commissaris van de effectieve leiding, in voorkomend geval het directiecomité, de verklaring bedoeld in artikel 24, tweede lid van de wet van 21 december 2009.

4.2. Naleving van de reglementaire normen en verplichtingen in uitvoering van artikel 17 van de wet van 21 december 2009

Voor de informatie die de erkende commissaris dient te bevestigen voor de naleving van de reglementaire normen en verplichtingen in uitvoering van artikel 17 van de wet van 21 december 2009 (de tabellen voor de opvolging van de naleving van het eigenvermogensreglement), dient verduidelijkt te worden wat de opdracht precies inhoudt.

De erkende commissaris geeft de positieve bevestiging dat de gegevens die opgenomen zijn in Tabel 2.1 - Kapitaaltoereikendheid voor betalingsinstellingen - juist en volledig zijn. Deze tabel bevat zowel het totaal eigen vermogen als het wettelijke vereist eigen vermogen, evenals de eigenvermogensvereisten die voortvloeien uit de verschillende methodes die worden geboden in het reglement op het eigen vermogen van de betalingsinstellingen (Reglement van de Bank van 19 januari 2010 op het eigen vermogen van de betalingsinstellingen).

5. Bijkomend te verstrekken informatie

In aanvulling op de verklaringen en bevestigingen die verstrekt moeten worden volgens de specifieke norm van het Instituut, dient ook de volgende bijkomende informatie te worden verstrekt aan de Bank:

- i. de namen en kwalificatie/ervaring van de medewerkers in België die de opdracht hebben uitgevoerd³³;
- ii. de naam en contactgegevens van de persoon die verantwoordelijk is voor de kwaliteit binnen de vennootschap waartoe de commissaris behoort (toepassing van ISQC 1);

³³ Deze informatie is nuttig in het kader van de erkenningsprocedure (Reglement van de NBB van 21 december 2012 betreffende de erkenning van revisoren en revisorenvennootschappen, goedgekeurd bij MB van 28 juni 2013).

- iii. de gehanteerde materialiteitsdrempels;
- iv. alle aanbevelingen van de commissaris aan de effectieve leiding, in voorkomend geval het directiecomité³⁴;
- v. de vastgestelde lacunes, voor zover die niet werden vermeld in de aanbevelingen van de commissaris aan de effectieve leiding, in voorkomend geval het directiecomité (zie hierboven).

De bijkomende informatie dient duidelijk te worden gescheiden van het besluit van de erkende commissaris en wijzigt dit besluit niet.

De in punt i tot iii vermelde informatie dient aan de Bank te worden verstrekt vóór de aanvang van betekenisvolle werkzaamheden. Deze informatie dient te worden geactualiseerd indien er zich belangrijke wijzigingen voordoen in de samenstelling van het auditteam of bij wijziging van de naam of contactgegevens van de persoon die verantwoordelijk is voor de kwaliteit binnen de vennootschap.

B. Interne controle

1. Overzicht van toepasselijke wettelijke bepalingen

a. opdracht van de commissarissen

Art. 33, eerste lid, 1° en 5° van de wet van 21 december 2009:

b. interne organisatie

Art. 14, 22 en 23 van de wet van 21 december 2009:

2. Opdracht van de effectieve leiding

De personen belast met de effectieve leiding, in voorkomend geval het directiecomité, dienen, onder toezicht van het wettelijke bestuursorgaan, de nodige maatregelen te nemen voor de naleving van het bepaalde bij de paragrafen 1, 2 en 3 van artikel 14, en artikel 23, eerste lid, f), van de wet van 21 december 2009³⁵. Zij lichten, minstens jaarlijks, het wettelijke bestuursorgaan, de NBB en de erkende commissaris in. De informatieverstrekking aan de Bank en de erkende commissaris gebeurt volgens de modaliteiten die de Bank bepaalt.

Iedere instelling dient te beschikken over een voor haar werkzaamheden of voorgenomen werkzaamheden passende beleidsstructuur, administratieve en boekhoudkundige organisatie, controle- en beveiligingsmaatregelen met betrekking tot de elektronische informatieverwerking, en interne controle. Wat haar administratieve en boekhoudkundige organisatie betreft, dient iedere instelling een systeem van interne controle te organiseren dat een redelijke mate van zekerheid verschaft over de betrouwbaarheid van het financiële verslaggevingsproces, zodat de jaarrekening in overeenstemming is met de geldende boekhoudreglementering.

Ten slotte dient iedere instelling een aantal bepalingen na te leven betreffende het vrijwaren van de geldmiddelen van de cliënten³⁶.

3. Het begrip "interne controle"

In circulaire NBB_2015_21 van 13 juli 2015 betreffende de interne controle en de interne auditfunctie wordt "interne controle" gedefinieerd als het geheel van maatregelen dat, onder de verantwoordelijkheid van de leiding van de instelling, met redelijke zekerheid moet toelaten dat:

³⁴ Artikel 33, derde lid, *in fine*: « Zij (*de commissarissen*) bezorgen de Bank een kopie van hun mededelingen die zij aan deze leiders richten en die betrekking hebben op zaken die van belang kunnen zijn voor het toezicht dat zij uitoefent. »

³⁵ Zie artikel 14, § 5, eerste lid (verwijzing naar §§ 1, 2 en 3 en naar artikel 23, eerste lid, f)), van de wet van 21 december 2009.

³⁶ Zie artikel 22 van de wet van 21 december 2009.

- o de bedrijfsvoering geordend en voorzichtig gebeurt met afgelijnde doelstellingen;
- o de ingezette middelen economisch en efficiënt gebruikt worden;
- o de risico's gekend zijn en afdoende beheerst worden ter bescherming van het vermogen;
- o de financiële en beheersinformatie integer en betrouwbaar is;
- o de wetten en reglementen alsmede de algemene beleidslijnen, plannen en interne voorschriften nageleefd worden.

Deze definitie wordt tevens gehanteerd in circulaire NBB_2011_09 met als titel 'Het verslag van de effectieve leiding inzake de beoordeling van de interne controle, het verslag van de effectieve leiding inzake de beoordeling van de interne controle betreffende beleggingsdiensten en -activiteiten en de verklaring van de effectieve leiding inzake de periodieke prudentiële rapportering'.

Deze circulaires blijven onverkort van toepassing.

De opdracht van de erkende commissaris betreft de beoordeling van het geheel van de internecontrolemaatregelen om een redelijke zekerheid te verschaffen over de betrouwbaarheid van de financiële en prudentiële verslaggeving en het geheel van de internecontrolemaatregelen gericht op de beheersing van de operationele activiteiten. Voor de uitoefening van deze laatste opdracht kan de erkende commissaris zich onder meer baseren op een kritische beoordeling van het verslag van de effectieve leiding, opgemaakt overeenkomstig artikel 14, § 5, derde lid, en 22, § 4, derde lid, van de wet van 21 december 2009, en van de documentatie waarop voornoemd verslag is gebaseerd, alsmede op de implementatie van de internecontrolemaatregelen van de effectieve leiding.

De opdracht van de erkende commissaris omvat de compliancefunctie als onderdeel van een aangepaste organisatie maar de opdracht omvat niet het nagaan of de instelling alle wetgevingen naleeft.

De opdracht van de erkende commissaris heeft ook betrekking op de deugdelijkheid van de maatregelen die de betalingsinstellingen hebben getroffen ter vrijwaring van de geldmiddelen die zij van betalingsdienstgebruikers ontvangen, krachtens artikel 22, §§ 1 en 2 van de wet van 21 december 2009.

De opdrachten van de erkende commissaris worden hierna verder toegelicht.

Voor bijkantoren in België van Europese betalingsinstellingen is de beoordeling van de interne controle beperkt tot de maatregelen getroffen ter naleving van de wetten, besluiten en reglementen die op grond van artikel 41 (periodieke staten, voeren van de boekhouding, verrichten van inventariseringen, jaarrekening en openbaar maken van jaarlijkse boekhoudkundige gegevens) van toepassing zijn op deze bijkantoren (zie artikel 43, § 2, eerste lid, 1° van de wet van 21 december 2009).

4. Beoordeling door de erkende commissaris van de maatregelen van interne controle

4.1. Bronnen voor de beoordeling

4.1.1. Internecontrolemaatregelen voor de betrouwbaarheid van de financiële en prudentiële verslaggeving

In het kader van zijn privaatrechtelijke opdracht dient de erkende commissaris voldoende kennis te verkrijgen van de instelling en haar omgeving, met inbegrip van de maatregelen van interne controle, om de aard en omvang van het risico van een afwijking van materieel belang in de financiële staten te kunnen onderkennen en in te schatten en om zijn controlewerkzaamheden te kunnen opzetten en uitvoeren³⁷. Deze kennis gebruikt de erkende commissaris in het kader van zijn publiekrechtelijke opdracht tot beoordeling van de internecontrolemaatregelen van de instelling, in het bijzonder voor de maatregelen van interne controle om de betrouwbaarheid van de financiële verslaggeving te verhogen.

³⁷ ISA 315, Risico's op een afwijking van materieel belang, identificeren en inschatten door inzicht te verwerven in de entiteit en haar omgeving.

Ook in het kader van de verslaggeving over de periodieke staten (zie *supra* punt C.III.A) dient de erkende commissaris voldoende kennis te verwerven van de maatregelen van interne controle voor de betrouwbaarheid van de financiële en prudentiële verslaggeving.

4.1.2. Internecontrolemaatregelen gericht op de beheersing van de operationele activiteiten

Om door de NBB te kunnen worden erkend als commissaris bij financiële ondernemingen, moet de bedrijfsrevisor voldoen aan een aantal voorwaarden, waaronder een grondige kennis hebben verworven van de openbare controleregeling die geldt voor financiële ondernemingen, kunnen beschikken over alle voor de audit noodzakelijke gespecialiseerde kennis en ervaring en bewijzen dat passende procedures zijn ingevoerd voor de actualisering van de kennis over de openbare controleregeling die geldt voor financiële ondernemingen, alsook van de toepassing ervan³⁸. Dit houdt in dat de erkende commissaris onder meer kennis heeft van wat moet worden verstaan onder een passende interne controle en kennis heeft van andere relevante bepalingen. Deze kennis gebruikt de erkende commissaris in het kader van zijn publiekrechtelijke opdracht tot beoordeling van de internecontrolemaatregelen van de instelling.

4.1.3. Verslagen van de personen belast met de effectieve leiding

Het verslag van de personen belast met de effectieve leiding, in voorkomend geval het directiecomité, behandelt alle aspecten van de interne controle. Het moet het wettelijke bestuursorgaan toelaten te controleren dat is voldaan aan de vereisten vermeld onder « 2. Opdracht van de effectieve leiding » en dat de passende maatregelen werden genomen. In dit verslag dienen inzonderheid de internecontrolemaatregelen waarvan sprake in artikel 14, § 3 van de wet van 21 december 2009 te worden beoordeeld.

Daarnaast moet het verslag het wettelijke bestuursorgaan toelaten om te controleren dat aan de vereisten inzake de vrijwaring van de geldmiddelen van de betalingsdienstgebruikers is voldaan en dat de passende maatregelen ter zake werden genomen³⁹, evenals met het oog op de naleving van artikel 23, eerste lid, f), van de wet van 21 december 2009 (behoud van de kwaliteit van de interne controle bij uitbesteding van operationele taken).

De modaliteiten voor de informatieverstrekking door de effectieve leiding aan de Bank en aan de erkende commissaris zijn vastgelegd in circulaire NBB_2011_09.

De commissaris vraagt dit verslag aan de effectieve leiding, in voorkomend geval het directiecomité, indien hij het niet tijdig ontvangt. Indien hij het verslag daarna nog steeds niet ontvangt, waarschuwt hij de Bank.

4.2. Beoordeling van het geheel van de interne controle

Zoals bepaald in de wet, beoordelen de erkende commissarissen de internecontrolemaatregelen die de instellingen hebben getroffen en delen zij hun bevindingen mee aan de NBB. De belangrijkste elementen in deze beoordeling vormen het verslag, wanneer dit bestaat, van de personen belast met de effectieve leiding, in voorkomend geval het directiecomité, (opgemaakt overeenkomstig de artikelen 14, § 5, derde lid en 22, § 4, derde lid van de wet van 21 december 2009) en de kennis die de erkende commissaris verkrijgt en de documentatie die hij opstelt in het kader van zijn privaatrechtelijke opdracht, in het bijzonder over het systeem van interne controle en over het financiëleverslaggevingsproces.

De NBB verwacht dat de erkende commissaris onderzoekt of voornoemd verslag weerspiegelt hoe de personen belast met de effectieve leiding te werk zijn gegaan bij het opstellen van hun verslag en of het verslag wordt ondersteund met voldoende documentatie.

Om dit doel te bereiken voert de erkende commissaris minstens de volgende procedures uit⁴⁰:

³⁸ Reglement van de Bank van 21 december 2012 betreffende de erkenning van revisoren en revisorenvennootschappen (goedgekeurd bij MB van 28 juni 2013), artikel 2.

³⁹ Zie artikel 22, § 4, tweede lid van de wet van 21 december 2009.

⁴⁰ In deze paragraaf worden enkele termen frequent gebruikt met volgende betekenis:

- het verkrijgen van voldoende kennis van de instelling en haar omgeving⁴¹;
- het onderzoek van de interne controle zoals bedoeld in de Internationale controlestandaard ISA 265 en in de specifieke norm van het Instituut van 8 oktober 2010;
- de actualisering van de kennis van de openbare controleregeling;
- het nazicht van de notulen van de vergaderingen van de effectieve leiding;
- het nazicht van de notulen van de vergaderingen van het wettelijk bestuursorgaan;
- het nazicht van documenten die betrekking hebben op de artikelen 14, §§ 1, 2 en 3, 22, §§ 1 en 2 en 23, eerste lid, f) van de wet van 21 december 2009, en die werden overgemaakt aan de effectieve leiding;
- het nazicht van documenten die betrekking hebben op de artikelen 14, §§ 1, 2 en 3, 22, §§ 1 en 2, en 23, eerste lid, f) van de wet van 21 december 2009, en die werden overgemaakt aan het wettelijk bestuursorgaan;
- het inwinnen en evalueren van inlichtingen die betrekking hebben op de artikelen 14, §§ 1, 2 en 3, 22, §§ 1 en 2 en 23, eerste lid, f) van de wet van 21 december 2009, bij de effectieve leiding;
- het bijwonen van vergaderingen van het wettelijk bestuursorgaan of het auditcomité, indien dit bestaat;
- het inwinnen en evalueren van inlichtingen bij de effectieve leiding van de manier waarop zij te werk is gegaan bij het opstellen van haar verslag;
- het nazicht van de documentatie ter ondersteuning van het verslag van de effectieve leiding;
- het onderzoek van het verslag van de effectieve leiding in het licht van de kennis verworven in het kader van zijn privaatrechtelijke opdracht.

De erkende commissaris vervolledigt deze lijst indien noodzakelijk en steunt hiervoor op het resultaat van zijn professionele beoordeling.

De erkende commissaris neemt in zijn verklaring al zijn bevindingen op over de internecontrolemaatregelen die de betalingsinstelling heeft getroffen. Dit betekent dat de erkende commissaris in zijn verklaring alle bevindingen opneemt ten aanzien van het verslag van personen belast met de effectieve leiding, zoals

- volledigheid en reikwijdte van het verslag;
- de wijze waarop het verslag werd opgesteld en goedgekeurd;
- de door de instelling gehanteerde methodiek ter beoordeling van de interne controle met inbegrip van de manier waarop de methodiek is onderbouwd en wordt toegepast;
- de verschillen tussen de vaststellingen van de erkende commissaris en het verslag;
- de tekortkomingen en leemtes in het internecontrolesysteem die relevant zijn voor het toezicht en voor de financiële verslaggeving.

In het bijzonder dient de erkende commissaris aandacht te besteden aan het geheel van maatregelen van interne controle om de betrouwbaarheid van de financiële verslaggeving te verhogen.

De erkende commissaris beoordeelt niet de effectiviteit van de interne controle.

De erkende commissaris dient tijdig verslag uit te brengen bij het wettelijke bestuursorgaan over belangrijke kwesties die aan het licht zijn gekomen bij de wettelijke controleopdracht (privaatrechtelijke opdracht), in het bijzonder over ernstige tekortkomingen in het financiële verslaggevingsproces⁴².

- effectieve leiding: personen belast met de effectieve leiding, in voorkomend geval het directiecomité;
- het verslag van de effectieve leiding: het verslag waarvan sprake in de artikelen 14, § 5, derde lid, en 22, § 4, derde lid van de wet van 21 december 2009.

⁴¹ ISA 315, Risico's op een afwijking van materieel belang, identificeren en inschatten door inzicht te verwerven in de entiteit en haar omgeving.

5. Verslagen van de erkende commissaris als bedoeld in artikel 33, eerste lid, 1° en 5° van de wet van 21 december 2009

De verslagen van de erkende commissaris bevatten zijn bevindingen over de beoordeling van de internecontrolemaatregelen die de betalingsinstelling heeft getroffen.

Het Instituut heeft een specifieke norm uitgewerkt om de regels van het vak inzake de medewerking van de erkende commissarissen aan het prudentieel toezicht te verduidelijken.

6. Inhoud van de verslagen van de erkende commissaris

De verslagen van de commissaris zijn de verslagen als bedoeld in de specifieke norm van het Instituut.

Om de overdracht van de verslagen aan de Bank en de latere verwerking ervan te vergemakkelijken, stelt de commissaris twee aparte verslagen op: een verslag voor de opdracht bepaald in artikel 33, eerste lid, 1° van de wet van 21 december 2009 (beoordeling van het geheel van de interne controle, met inbegrip van de uitbesteding) en een verslag voor de opdracht in artikel 33, eerste lid, 5° van de wet van 21 december 2009 (beoordeling van de interne controle betreffende de maatregelen die de instellingen hebben getroffen ter vrijwaring van de geldmiddelen van betalingsdienstgebruikers, met toepassing van artikel 22, §§ 1 en 2, van de wet van 21 december 2009).

De erkende commissaris dient minstens de volgende bijkomende informatie te verstrekken:

- i. de namen en kwalificatie/ervaring van de medewerkers in België die de opdracht hebben uitgevoerd⁴³;
- ii. de naam en contactgegevens van de persoon die verantwoordelijk is voor de kwaliteit binnen de vennootschap waartoe de commissaris behoort (toepassing van ISQC 1);
- iii. de gehanteerde materialiteitsdrempels;
- iv. alle aanbevelingen van de commissaris aan de effectieve leiding, in voorkomend geval het directiecomité⁴⁴;
- v. de vastgestelde lacunes, voor zover die niet werden vermeld in de aanbevelingen van de commissaris aan de effectieve leiding, in voorkomend geval het directiecomité (zie hierboven).

De bijkomende informatie dient duidelijk te worden gescheiden van het besluit van de erkende commissaris en wijzigt dit besluit niet.

De in punt i tot iii vermelde informatie dient aan de Bank te worden verstrekt vóór de aanvang van betekenisvolle werkzaamheden. Deze informatie dient te worden geactualiseerd indien er zich belangrijke wijzigingen voordoen in de samenstelling van het auditteam of bij wijziging van de naam of contactgegevens van de persoon die verantwoordelijk is voor de kwaliteit binnen de vennootschap.

C. Rol van de erkende commissaris bij rechtspersonen die worden vrijgesteld op grond van artikel 48 van de wet van 21 december 2009

De erkende commissaris dient zijn wettelijke verplichtingen inzake controle na te leven, voor zover van toepassing op basis van het vrijstellingsbeleid van de Bank⁴⁵.

⁴² Zie artikel 14, § 6 van de wet van 21 december 2009.

Een gelijkaardige verplichting is opgenomen in ISA 260 - Communicatie over controleaangelegenheden met het toezichthoudend orgaan.

⁴³ Deze informatie is nuttig in het kader van de erkenningsprocedure.

⁴⁴ Artikel 33, derde lid, *in fine*: « Zij (*de commissarissen*) bezorgen de Bank een kopie van hun mededelingen die zij aan deze leiders richten en die betrekking hebben op zaken die van belang kunnen zijn voor het toezicht dat zij uitoefent. »

Hij dient tevens op grond van artikel 33, 5° van de wet van 21 december 2009 minstens eenmaal per jaar verslag uit te brengen aan de Bank over de deugdelijkheid van de maatregelen die de vrijgestelde rechtspersoon heeft getroffen ter vrijwaring van de geldmiddelen die hij van houders van elektronisch geld ontvangt, met toepassing van artikel 22, §§ 1 en 2.

Tenslotte eist de Bank bijkomend dat de erkende commissaris halfjaarlijks verklaart het gemiddelde van het totale bedrag aan betalingstransacties die de vrijgestelde rechtspersoon of de agenten waarvoor hij volledig aansprakelijk is, in de voorafgaande twaalf maanden hebben verricht het plafond van 3.000.000 euro per maand niet overschrijdt. Dit moet toelaten de juistheid en authenticiteit van de verklaring van de vrijgestelde rechtspersoon in verband met het niet-overschrijden van dit plafond te garanderen.

⁴⁵ Hij dient bijvoorbeeld niet de maatregelen van interne controle te evalueren gelet op de vrijstelling van artikel 14 van de wet van 21 december 2009 die een passende interne controle oplegt (zie hierover Circulaire NBB_2015_12).

A. Periodieke financiële rapportering

1. Overzicht van toepasselijke wettelijke bepalingen

Art. 85, eerste lid, 2° van de wet van 21 december 2009:

2. Periodieke staten

Onder "periodieke staten" wordt verstaan de gedetailleerde financiële staten en andere cijfergegevens bedoeld in artikel 80, eerste lid van de wet van 21 december 2009, waaronder bepaalde staten die de instellingen voor elektronisch geld aan de NBB bezorgen met het oog op de naleving van de reglementaire normen en verplichtingen in uitvoering van artikel 72 van de wet van 21 december 2009.

De periodieke staten waarover de erkende commissaris verslag moet uitbrengen zijn meer bepaald de periodieke staten die in bijlage 2 worden opgelijst.

3. Doel van de bevestiging

Het nazicht heeft tot doel aan de Bank verslag uit te brengen over de periodieke staten die haar aan het einde van het eerste halfjaar en aan het einde van het boekjaar worden bezorgd door de instelling.

Voor de staten aan het einde van het eerste halfjaar delen de erkende commissarissen de resultaten van hun beperkt nazicht mee aan de Bank:

- zij bevestigen geen kennis te hebben van feiten waaruit zou blijken dat de periodieke staten per einde halfjaar niet in alle materieel belangrijke opzichten volgens de richtlijnen van de NBB werden opgesteld (negatief geformuleerde verklaring);
- voor wat de boekhoudkundige gegevens betreft, bevestigen zij dat de periodieke staten in alle materieel belangrijke opzichten in overeenstemming zijn met de boekhouding en de inventarissen, inzake
 - o volledigheid, d.i. alle gegevens bevatten uit de boekhouding en de inventarissen op basis waarvan de periodieke staten worden opgesteld, en
 - o juistheid, d.i. de gegevens correct weergeven uit de boekhouding en de inventarissen op basis waarvan de periodieke staten worden opgesteld (positief geformuleerde verklaring)
- zij bevestigen geen kennis te hebben van feiten waaruit zou blijken dat de periodieke staten niet zijn opgesteld met toepassing van de boeking- en waarderingsregels voor de opstelling van de jaarrekening (negatief geformuleerde verklaring).

Voor de staten aan het einde van het boekjaar delen de erkende commissarissen de resultaten van hun controle mee aan de Bank volgens een positieve verklaring:

- zij bevestigen dat de periodieke staten per einde boekjaar in alle materieel belangrijke opzichten werden opgesteld volgens de richtlijnen van de NBB;
- voor wat de boekhoudkundige gegevens betreft, bevestigen zij dat de periodieke staten in alle materieel belangrijke opzichten in overeenstemming zijn met de boekhouding en de inventarissen, inzake
 - o volledigheid, d.i. alle gegevens bevatten uit de boekhouding en de inventarissen op basis waarvan de periodieke staten worden opgesteld, en
 - o juistheid, d.i. de gegevens correct weergeven uit de boekhouding en de inventarissen op basis waarvan de periodieke staten worden opgesteld.
- zij bevestigen dat de periodieke staten zijn opgesteld met toepassing van de boeking- en waarderingsregels voor de opstelling van de jaarrekening.

De Bank verwacht in dit verband dat de erkende commissaris de Internationale controlestandaard (ISA) 701 met betrekking tot "het communiceren van kernpunten van de controle in de controleverklaring van de onafhankelijke auditor" naleeft. De zogenaamde "kernpunten van de controle" zijn die aangelegenheden die, in de professionele oordeelsvorming van de erkende commissaris, het meest significant waren bij de controle van de periodieke staten van de verslagperiode.

4. Toelichting bij de bevestiging

4.1. Algemeen

Voor wat de bevestiging door de commissaris betreft, moet er een onderscheid worden gemaakt tussen de boekhoudkundige gegevens (cijfers) en de extra-boekhoudkundige gegevens (cijfers) in de rapportering. Voor wat de boekhoudkundige gegevens betreft, dient de commissaris te bevestigen dat de periodieke staten in alle materieel belangrijke opzichten in overeenstemming zijn met de boekhouding en de inventarissen, inzake volledigheid en juistheid. De wet licht deze begrippen toe.

Voor wat betreft de periodieke staten die aan de Bank worden bezorgd aan het einde van het eerste halfjaar, brengen de erkende commissarissen verslag uit bij de Bank over de resultaten van hun beperkt nazicht. Een beperkt nazicht is een onderzoeksprocedure die tot doel heeft verslag uit te brengen over de werkzaamheden wanneer geen volkomen controle vereist is. Voor wat betreft de periodieke staten die aan de NBB worden bezorgd aan het einde van het boekjaar, brengen de erkende commissarissen verslag uit bij de NBB over de resultaten van een volkomen controle van de periodieke staten die de instellingen voor elektronisch geld dienen over te maken aan de NBB volgens de regels die zij bepaalt.

Het Instituut heeft een specifieke norm uitgewerkt om de regels van het vak inzake de medewerking van de erkende commissarissen aan het prudentieel toezicht te verduidelijken.

Om zijn opdracht te kunnen vervullen vraagt de erkende commissaris van de effectieve leiding, in voorkomend geval het directiecomité, de verklaring bedoeld in artikel 80, tweede lid van de wet van 21 december 2009.

4.2. Naleving van de reglementaire normen en verplichtingen in uitvoering van artikel 72 van de wet van 21 december 2009

Voor de informatie die de erkende commissaris dient te bevestigen voor de naleving van de reglementaire normen en verplichtingen in uitvoering van artikel 72 van de wet van 21 december 2009 (de tabellen voor de opvolging van de naleving van het eigenvermogensreglement), dient verduidelijkt te worden wat de opdracht precies inhoudt.

De erkende commissaris geeft de positieve bevestiging dat de gegevens die opgenomen zijn in de Tabellen 2.1 (Beschikbaar eigen vermogen) en 2.2 (Behoeft aan eigen vermogen) juist en volledig zijn. Deze tabellen bevatten zowel het totaal eigen vermogen als het wettelijke vereist eigen vermogen, evenals de eigenvermogensvereisten die voortvloeien uit de verschillende methodes die worden geboden in het reglement op het eigen vermogen van de instellingen voor elektronisch geld (Reglement van de Bank van 18 juni 2013 op het eigen vermogen van de instellingen voor elektronisch geld).

5. Bijkomend te verstrekken informatie

In aanvulling op de verklaringen en bevestigingen die verstrekt moeten worden volgens de specifieke norm van het Instituut, dient ook de volgende bijkomende informatie te worden verstrekt aan de Bank:

- i. de namen en kwalificatie/ervaring van de medewerkers in België die de opdracht hebben uitgevoerd⁴⁶;
- ii. de naam en contactgegevens van de persoon die verantwoordelijk is voor de kwaliteit binnen de vennootschap waartoe de commissaris behoort (toepassing van ISQC 1);

⁴⁶ Deze informatie is nuttig in het kader van de erkenningsprocedure (Reglement van de NBB van 21 december 2012 betreffende de erkenning van revisoren en revisorenvennootschappen, goedgekeurd bij MB van 28 juni 2013).

- iii. de gehanteerde materialiteitsdrempels;
- iv. alle aanbevelingen van de commissaris aan de effectieve leiding, in voorkomend geval het directiecomité⁴⁷;
- v. de vastgestelde lacunes, voor zover die niet werden vermeld in de aanbevelingen van de commissaris aan de effectieve leiding, in voorkomend geval het directiecomité (zie hierboven).

De bijkomende informatie dient duidelijk te worden gescheiden van het besluit van de erkende commissaris en wijzigt dit besluit niet.

De in punt i tot iii vermelde informatie dient aan de Bank te worden verstrekt vóór de aanvang van betekenisvolle werkzaamheden. Deze informatie dient te worden geactualiseerd indien er zich belangrijke wijzigingen voordoen in de samenstelling van het auditteam of bij wijziging van de naam of contactgegevens van de persoon die verantwoordelijk is voor de kwaliteit binnen de vennootschap.

B. Interne controle

1. Overzicht van toepasselijke wettelijke bepalingen

a. opdracht van de commissarissen

Art. 85, eerste lid van de wet van 21 december 2009:

b. interne organisatie

Art. 69, 78 en 79 van de wet van 21 december 2009:

2. Opdracht van de effectieve leiding

De personen belast met de effectieve leiding, in voorkomend geval het directiecomité, dienen, onder toezicht van het wettelijk bestuursorgaan, de nodige maatregelen te nemen voor de naleving van het bepaalde bij de paragrafen 1, 2 en 3 van artikel 69, en artikel 79, eerste lid, f), van de wet van 21 december 2009⁴⁸. Zij lichten, minstens jaarlijks, het wettelijke bestuursorgaan, de NBB en de erkende commissaris in. De informatieverstrekking aan de Bank en de erkende commissaris gebeurt volgens de modaliteiten die de Bank bepaalt.

Iedere instelling dient te beschikken over een voor haar werkzaamheden of voorgenomen werkzaamheden passende beleidsstructuur, administratieve en boekhoudkundige organisatie, controle- en beveiligingsmaatregelen met betrekking tot de elektronische informatieverwerking, en interne controle. Wat haar administratieve en boekhoudkundige organisatie betreft, dient iedere instelling een systeem van interne controle te organiseren dat een redelijke mate van zekerheid verschaft over de betrouwbaarheid van het financiële verslaggevingsproces, zodat de jaarrekening in overeenstemming is met de geldende boekhoudreglementering.

Ten slotte dient iedere instelling een aantal bepalingen na te leven betreffende het vrijwaren van de geldmiddelen van de cliënten⁴⁹.

⁴⁷ Artikel 85, derde lid, *in fine*: « Zij (*de commissarissen*) bezorgen de Bank een kopie van de mededelingen die zij aan deze leiders richten en die betrekking hebben op zaken die van belang kunnen zijn voor het toezicht dat zij uitoefent. »

⁴⁸ Zie artikel 69, § 5, eerste lid (verwijzing naar §§ 1, 2 en 3 en naar artikel 79, eerste lid, f)), van de wet van 21 december 2009.

⁴⁹ Zie artikel 78 van de wet van 21 december 2009.

3. Het begrip "interne controle"

In circulaire NBB_2015_21 van 13 juli 2015 betreffende de interne controle en de interne auditfunctie wordt "interne controle" gedefinieerd als het geheel van maatregelen dat, onder de verantwoordelijkheid van de leiding van de instelling, met redelijke zekerheid moet toelaten dat:

- o de bedrijfsvoering geordend en voorzichtig gebeurt met afgelijnde doelstellingen;
- o de ingezette middelen economisch en efficiënt gebruikt worden;
- o de risico's gekend zijn en afdoende beheerst worden ter bescherming van het vermogen;
- o de financiële en beheersinformatie integer en betrouwbaar is;
- o de wetten en reglementen alsmede de algemene beleidslijnen, plannen en interne voorschriften nageleefd worden.

Deze definitie wordt tevens gehanteerd in circulaire NBB_2011_09 met als titel 'Het verslag van de effectieve leiding inzake de beoordeling van de interne controle, het verslag van de effectieve leiding inzake de beoordeling van de interne controle betreffende beleggingsdiensten en -activiteiten en de verklaring van de effectieve leiding inzake de periodieke prudentiële rapportering'.

Deze circulaires blijven onverkort van toepassing.

De opdracht van de erkende commissaris betreft de beoordeling van het geheel van de internecontrolemaatregelen om een redelijke zekerheid te verschaffen over de betrouwbaarheid van de financiële en prudentiële verslaggeving en het geheel van de internecontrolemaatregelen gericht op de beheersing van de operationele activiteiten. Voor de uitoefening van deze laatste opdracht kan de erkende commissaris zich onder meer baseren op een kritische beoordeling van het verslag van de effectieve leiding, opgemaakt overeenkomstig artikel 69, § 5, derde lid, artikel 78, § 3 *juncto* art. 22, § 4, derde lid en artikel 78, § 4, derde lid van de wet van 21 december 2009, en van de documentatie waarop voornoemd verslag is gebaseerd, alsmede op de implementatie van de internecontrolemaatregelen van de effectieve leiding.

De opdracht van de erkende commissaris omvat de compliancefunctie als onderdeel van een aangepaste organisatie maar de opdracht omvat niet het nagaan of de instelling alle wetgevingen naleeft.

De opdracht van de erkende commissaris heeft ook betrekking op de deugdelijkheid van de maatregelen die de instellingen voor elektronisch geld hebben getroffen ter vrijwaring van de geldmiddelen die zij ontvangen, krachtens artikel 78, §§ 1, 2 en 3 van de wet van 21 december 2009.

De opdrachten van de erkende commissaris worden hierna verder toegelicht.

Voor bijkantoren in België van Europese instellingen voor elektronisch geld is de beoordeling van de interne controle beperkt tot de maatregelen getroffen ter naleving van de wetten, besluiten en reglementen die op grond van artikel 93 (periodieke staten, voeren van de boekhouding, verrichten van inventarisramingen, jaarrekening en openbaar maken van jaarlijkse boekhoudkundige gegevens) van toepassing zijn op deze bijkantoren (zie artikel 95, § 2, eerste lid, 1° van de wet van 21 december 2009).

4. Beoordeling door de erkende commissaris van de maatregelen van interne controle

4.1. Bronnen voor de beoordeling

4.1.1. *Internecontrolemaatregelen voor de betrouwbaarheid van de financiële en prudentiële verslaggeving*

In het kader van zijn privaatrechtelijke opdracht dient de erkende commissaris voldoende kennis te verkrijgen van de instelling en haar omgeving, met inbegrip van de maatregelen van interne controle, om de aard en omvang van het risico van een afwijking van materieel belang in de financiële staten te kunnen onderkennen en in te schatten en om zijn controlewerkzaamheden te kunnen opzetten en

uitvoeren⁵⁰. Deze kennis gebruikt de erkende commissaris in het kader van zijn publiekrechtelijke opdracht tot beoordeling van de internecontrolemaatregelen van de instelling, in het bijzonder voor de maatregelen van interne controle om de betrouwbaarheid van de financiële verslaggeving te verhogen.

Ook in het kader van de verslaggeving over de periodieke staten (zie *supra* punt C.IV.A) dient de erkende commissaris voldoende kennis te verwerven van de maatregelen van interne controle voor de betrouwbaarheid van de financiële en prudentiële verslaggeving.

4.1.2. Internecontrolemaatregelen gericht op de beheersing van de operationele activiteiten

Om door de NBB te kunnen worden erkend als commissaris bij financiële ondernemingen, moet de bedrijfsrevisor voldoen aan een aantal voorwaarden, waaronder een grondige kennis hebben verworven van de openbare controleregeling die geldt voor financiële ondernemingen, kunnen beschikken over alle voor de audit noodzakelijke gespecialiseerde kennis en ervaring en bewijzen dat passende procedures zijn ingevoerd voor de actualisering van de kennis over de openbare controleregeling die geldt voor financiële ondernemingen, alsook van de toepassing ervan⁵¹. Dit houdt in dat de erkende commissaris onder meer kennis heeft van wat moet worden verstaan onder een passende interne controle en kennis heeft van andere relevante bepalingen. Deze kennis gebruikt de erkende commissaris in het kader van zijn publiekrechtelijke opdracht tot beoordeling van de internecontrolemaatregelen van de instelling.

4.1.3. Verslagen van de personen belast met de effectieve leiding

Het verslag van de personen belast met de effectieve leiding, in voorkomend geval het directiecomité, behandelt alle aspecten van de interne controle. Het moet het wettelijke bestuursorgaan toelaten te controleren dat is voldaan aan de vereisten vermeld onder « 2. Opdracht van de effectieve leiding » en dat de passende maatregelen werden genomen. In dit verslag dienen inzonderheid de internecontrolemaatregelen waarvan sprake in artikel 69, § 3 van de wet van 21 december 2009 te worden beoordeeld.

Daarnaast moet het verslag het wettelijke bestuursorgaan toelaten om te controleren dat aan de vereisten inzake de vrijwaring van de ontvangen geldmiddelen is voldaan en dat de passende maatregelen ter zake werden genomen⁵², evenals met het oog op de naleving van artikel 79, eerste lid, f), van de wet van 21 december 2009 (behoud van de kwaliteit van de interne controle bij uitbesteding van operationele taken).

De modaliteiten voor de informatieverstrekking door de effectieve leiding aan de Bank en aan de erkende commissaris zijn vastgelegd in circulaire NBB_2011_09.

De commissaris vraagt dit verslag aan de effectieve leiding, in voorkomend geval het directiecomité, indien hij het niet tijdig ontvangt. Indien hij het verslag daarna nog steeds niet ontvangt, waarschuwt hij de Bank.

4.2. Beoordeling van het geheel van de interne controle

Zoals bepaald in de wet, beoordelen de erkende commissarissen de internecontrolemaatregelen die de instellingen hebben getroffen en delen zij hun bevindingen mee aan de NBB. De belangrijkste elementen in deze beoordeling vormen het verslag, wanneer dit bestaat, van de personen belast met de effectieve leiding, in voorkomend geval het directiecomité, (opgemaakt overeenkomstig artikel 69, § 5, derde lid, artikel 78, § 3 *juncto* art. 22, § 4, derde lid en artikel 78, § 4, derde lid van de wet van 21 december 2009) en de kennis die de erkende commissaris verkrijgt en de documentatie die hij opstelt in het kader van zijn privaatrechtelijke opdracht, in het bijzonder over het systeem van interne controle en over het financiëleverslaggevingsproces.

⁵⁰ ISA 315, Risico's op een afwijking van materieel belang, identificeren en inschatten door inzicht te verwerven in de entiteit en haar omgeving.

⁵¹ Reglement van de Bank van 21 december 2012 betreffende de erkenning van revisoren en revisorenvennootschappen (goedgekeurd bij MB van 28 juni 2013), artikel 2.

⁵² Zie artikel 78, § 6, tweede lid van de wet van 21 december 2009.

De NBB verwacht dat de erkende commissaris onderzoekt of voornoemd verslag weerspiegelt hoe de personen belast met de effectieve leiding te werk zijn gegaan bij het opstellen van hun verslag en of het verslag wordt ondersteund met voldoende documentatie.

Om dit doel te bereiken voert de erkende commissaris minstens de volgende procedures uit⁵³:

- het verkrijgen van voldoende kennis van de instelling en haar omgeving⁵⁴;
- het onderzoek van de interne controle zoals bedoeld in de Internationale controlestandaard ISA 265 en in de specifieke norm van het Instituut van 8 oktober 2010;
- de actualisering van de kennis van de openbare controleregeling;
- het nazicht van de notulen van de vergaderingen van de effectieve leiding;
- het nazicht van de notulen van de vergaderingen van het wettelijk bestuursorgaan;
- het nazicht van documenten die betrekking hebben op de artikelen 69, §§ 1, 2 en 3, 78, §§ 1,2 en 3 en 79, eerste lid, f) van de wet van 21 december 2009, en die werden overgemaakt aan de effectieve leiding;
- het nazicht van documenten die betrekking hebben op de artikelen 69, §§ 1, 2 en 3, 78, §§ 1,2 en 3 en 79, eerste lid, f) van de wet van 21 december 2009, en die werden overgemaakt aan het wettelijk bestuursorgaan;
- het inwinnen en evalueren van inlichtingen die betrekking hebben op de artikelen 69, §§ 1, 2 en 3, 78, §§ 1,2 en 3 en 79, eerste lid, f) van de wet van 21 december 2009, bij de effectieve leiding;
- het bijwonen van vergaderingen van het wettelijk bestuursorgaan of het auditcomité, indien dit bestaat;
- het inwinnen en evalueren van inlichtingen bij de effectieve leiding van de manier waarop zij te werk is gegaan bij het opstellen van haar verslag;
- het nazicht van de documentatie ter ondersteuning van het verslag van de effectieve leiding;
- het onderzoek van het verslag van de effectieve leiding in het licht van de kennis verworven in het kader van zijn privaatrechtelijke opdracht.

De erkende commissaris vervolledigt deze lijst indien noodzakelijk en steunt hiervoor op het resultaat van zijn professionele beoordeling.

De erkende commissaris neemt in zijn verklaring al zijn bevindingen op over de internecontrolemaatregelen die de instelling voor elektronisch geld heeft getroffen. Dit betekent dat de erkende commissaris in zijn verklaring alle bevindingen opneemt ten aanzien van het verslag van personen belast met de effectieve leiding, zoals

- volledigheid en reikwijdte van het verslag;
- de wijze waarop het verslag werd opgesteld en goedgekeurd;
- de door de instelling gehanteerde methodiek ter beoordeling van de interne controle met inbegrip van de manier waarop de methodiek is onderbouwd en wordt toegepast;
- de verschillen tussen de vaststellingen van de erkende commissaris en het verslag;
- de tekortkomingen en leemtes in het internecontrolesysteem die relevant zijn voor het toezicht en voor de financiële verslaggeving.

⁵³ In deze paragraaf worden enkele termen frequent gebruikt met volgende betekenis:

- effectieve leiding: personen belast met de effectieve leiding, in voorkomend geval het directiecomité;
- het verslag van de effectieve leiding: het verslag waarvan sprake in artikel 69, § 5, derde lid, artikel 78, § 3 *juncto* art. 22, § 4, derde lid en artikel 78, § 4, derde lid van de wet van 21 december 2009.

⁵⁴ ISA 315, Risico's op een afwijking van materieel belang, identificeren en inschatten door inzicht te verwerven in de entiteit en haar omgeving.

In het bijzonder dient de erkende commissaris aandacht te besteden aan het geheel van maatregelen van interne controle om de betrouwbaarheid van de financiële verslaggeving te verhogen.

De erkende commissaris beoordeelt niet de effectiviteit van de interne controle.

De erkende commissaris dient tijdig verslag uit te brengen bij het wettelijke bestuursorgaan over belangrijke kwesties die aan het licht zijn gekomen bij de wettelijke controleopdracht (privaatrechtelijke opdracht), in het bijzonder over ernstige tekortkomingen in het financiële verslaggevingsproces⁵⁵.

5. Verslagen van de erkende commissaris als bedoeld in artikel 85, eerste lid, 1° en 5° van de wet van 21 december 2009

De verslagen van de erkende commissaris bevatten zijn bevindingen over de beoordeling van de internecontrolemaatregelen die de instelling voor elektronisch geld heeft getroffen.

Het Instituut heeft een specifieke norm uitgewerkt om de regels van het vak inzake de medewerking van de erkende commissarissen aan het prudentieel toezicht te verduidelijken.

6. Inhoud van de verslagen van de erkende commissaris

De verslagen van de commissaris zijn de verslagen als bedoeld in de specifieke norm van het Instituut.

Om de overdracht van de verslagen aan de Bank en de latere verwerking ervan te vergemakkelijken, stelt de commissaris twee aparte verslagen op: een verslag voor de opdracht bepaald in artikel 85, eerste lid, 1° van de wet van 21 december 2009 (beoordeling van het geheel van de interne controle, met inbegrip van de uitbesteding) en een verslag voor de opdracht in artikel 85, eerste lid, 5° van de wet van 21 december 2009 (beoordeling van de interne controle betreffende de maatregelen die de instellingen hebben getroffen ter vrijwaring van de geldmiddelen die zij van houders van elektronisch geld ontvangen, met toepassing van artikel 78, §§ 1 en 2, van de wet van 21 december 2009).

De erkende commissaris dient minstens de volgende bijkomende informatie te verstrekken:

- i. de namen en kwalificatie/ervaring van de medewerkers in België die de opdracht hebben uitgevoerd⁵⁶;
- ii. de naam en contactgegevens van de persoon die verantwoordelijk is voor de kwaliteit binnen de vennootschap waartoe de commissaris behoort (toepassing van ISQC 1);
- iii. de gehanteerde materialiteitsdrempels;
- iv. alle aanbevelingen van de commissaris aan de effectieve leiding, in voorkomend geval het directiecomité⁵⁷;
- v. de vastgestelde lacunes, voor zover die niet werden vermeld in de aanbevelingen van de commissaris aan de effectieve leiding, in voorkomend geval het directiecomité (zie hierboven).

De bijkomende informatie dient duidelijk te worden gescheiden van het besluit van de erkende commissaris en wijzigt dit besluit niet.

De in punt i tot iii vermelde informatie dient aan de Bank te worden verstrekt vóór de aanvang van betekenisvolle werkzaamheden. Deze informatie dient te worden geactualiseerd indien er zich belangrijke wijzigingen voordoen in de samenstelling van het auditteam of bij wijziging van de naam of contactgegevens van de persoon die verantwoordelijk is voor de kwaliteit binnen de vennootschap.

⁵⁵ Zie artikel 69, § 6 van de wet van 21 december 2009.

Een gelijkaardige verplichting is opgenomen in ISA 260 - Communicatie over controleaangelegenheden met het toezichthoudend orgaan.

⁵⁶ Deze informatie is nuttig in het kader van de erkenningsprocedure.

⁵⁷ Artikel 85, derde lid, *in fine*: « Zij (*de commissarissen*) bezorgen de Bank een kopie van hun mededelingen die zij aan deze leiders richten en die betrekking hebben op zaken die van belang kunnen zijn voor het toezicht dat zij uitoefent. »

C. Rol van de erkende commissaris bij rechtspersonen die worden vrijgesteld op grond van artikel 105 van de wet van 21 december 2009

De erkende commissaris dient zijn wettelijke verplichtingen inzake controle na te leven, voor zover van toepassing op basis van het vrijstellingsbeleid van de Bank⁵⁸.

Hij dient tevens op grond van artikel 85, 5° van de wet van 21 december 2009 minstens eenmaal per jaar verslag uit te brengen aan de Bank over de deugdelijkheid van de maatregelen die de vrijgestelde rechtspersoon heeft getroffen ter vrijwaring van de geldmiddelen die hij van houders van elektronisch geld ontvangt, met toepassing van artikel 78, §§ 1 en 2.

Tenslotte eist de Bank bijkomend dat de erkende commissaris halfjaarlijks verklaart dat het gemiddeld uitstaand elektronisch geld van de vrijgestelde rechtspersoon het plafond van 5.000.000 euro niet overschrijdt. Dit moet toelaten de juistheid en authenticiteit van de verklaring van de vrijgestelde rechtspersoon in verband met het niet-overschrijden van dit plafond te garanderen.

⁵⁸ Hij dient bijvoorbeeld niet de maatregelen van interne controle te evalueren gelet op de vrijstelling van artikel 69 van de wet van 21 december 2009 die een passende interne controle oplegt (zie hierover Circulaire NBB_2015_11).

A. Periodieke financiële rapportering

1. Overzicht van toepasselijke reglementaire bepalingen

Art. 31, eerste lid, 2° van het koninklijk besluit van 26 september 2005

2. Periodieke staten

De periodieke staten waarover de erkende commissaris verslag moet uitbrengen zijn meer bepaald de periodieke staten die in bijlage 2 worden opgelijst.

3. Doel van de bevestiging

Het nazicht heeft tot doel aan de Bank verslag uit te brengen over de periodieke staten die haar aan het einde van het eerste halfjaar en aan het einde van het boekjaar worden bezorgd door de vereffeningsinstelling of de met een vereffeningsinstelling gelijkgestelde instelling.

Voor de staten aan het einde van het eerste halfjaar delen de erkende commissarissen de resultaten van hun beperkt nazicht mee aan de Bank:

- zij bevestigen geen kennis te hebben van feiten waaruit zou blijken dat de periodieke staten per einde halfjaar niet in alle materieel belangrijke opzichten volgens de richtlijnen van de NBB werden opgesteld (negatief geformuleerde verklaring);
- voor wat de boekhoudkundige gegevens betreft, bevestigen zij dat de periodieke staten in alle materieel belangrijke opzichten in overeenstemming zijn met de boekhouding en de inventarissen, inzake
 - volledigheid, d.i. alle gegevens bevatten uit de boekhouding en de inventarissen op basis waarvan de periodieke staten worden opgesteld, en
 - juistheid, d.i. de gegevens correct weergeven uit de boekhouding en de inventarissen op basis waarvan de periodieke staten worden opgesteld (positief geformuleerde verklaring);
- zij bevestigen geen kennis te hebben van feiten waaruit zou blijken dat de periodieke staten niet zijn opgesteld met toepassing van de boeking- en waarderingsregels voor de opstelling van de jaarrekening (negatief geformuleerde verklaring).

Voor de staten aan het einde van het boekjaar delen de erkende commissarissen de resultaten van hun controle mee aan de Bank volgens een positieve verklaring:

- zij bevestigen dat de periodieke staten per einde boekjaar in alle materieel belangrijke opzichten werden opgesteld volgens de richtlijnen van de NBB;
- voor wat de boekhoudkundige gegevens betreft, bevestigen zij dat de periodieke staten in alle materieel belangrijke opzichten in overeenstemming zijn met de boekhouding en de inventarissen, inzake
 - volledigheid, d.i. alle gegevens bevatten uit de boekhouding en de inventarissen op basis waarvan de periodieke staten worden opgesteld, en
 - juistheid, d.i. de gegevens correct weergeven uit de boekhouding en de inventarissen op basis waarvan de periodieke staten worden opgesteld.
- zij bevestigen dat de periodieke staten zijn opgesteld met toepassing van de boeking- en waarderingsregels voor de opstelling van de jaarrekening.

4. Toelichting bij de bevestiging

4.1. Algemeen

Voor wat de bevestiging door de commissaris betreft, moet er een onderscheid worden gemaakt tussen de boekhoudkundige gegevens (cijfers) en de extra-boekhoudkundige gegevens (cijfers) in de rapportering. Voor wat de boekhoudkundige gegevens betreft, dient de commissaris te bevestigen dat de periodieke staten in alle materieel belangrijke opzichten in overeenstemming zijn met de boekhouding en de inventarissen, inzake volledigheid en juistheid. Het koninklijk besluit van 26 september 2005 licht deze begrippen toe.

Voor wat betreft de periodieke staten die aan de NBB worden bezorgd aan het einde van het eerste halfjaar, brengen de erkende commissarissen verslag uit bij de NBB over de resultaten van hun beperkt nazicht. Een beperkt nazicht is een onderzoeksprocedure die tot doel heeft verslag uit te brengen over de werkzaamheden wanneer geen volkomen controle vereist is.

Voor wat betreft de periodieke staten die aan de NBB worden bezorgd aan het einde van het boekjaar, brengen de erkende commissarissen verslag uit bij de NBB over de resultaten van een volkomen controle van de periodieke staten die de vereffeningstellingen en met vereffeningstellingen gelijkgestelde instellingen dienen over te maken aan de NBB volgens de regels die zij bepaalt.

Het Instituut heeft een specifieke norm uitgewerkt om de regels van het vak inzake de medewerking van de erkende commissarissen aan het prudentieel toezicht te verduidelijken.

Om zijn opdracht te kunnen vervullen vraagt de erkende commissaris van de effectieve leiding, in voorkomend geval het directiecomité, de verklaring bedoeld in artikel 38, tweede lid van het koninklijk besluit van 26 september 2005.

4.2. Naleving van de reglementaire normen en verplichtingen in uitvoering van artikel 13 van het koninklijk besluit van 26 september 2005

Voor de informatie die de erkende commissaris dient te bevestigen voor de naleving van de reglementaire normen en verplichtingen in uitvoering van artikel 13 van het koninklijk besluit van 26 september 2005 (de zogenaamde COREP- en Pijler II-tabellen), dient gepreciseerd te worden wat de opdracht precies inhoudt.

De erkende commissaris geeft de positieve bevestiging dat het bedrag van het totaal eigen vermogen voor solvabiliteitsdoeleinden juist en volledig is.

Voor de modelmatige aanpak, i.e. de aanpak waarbij de vereffeningstelling of de met een vereffeningstelling gelijkgestelde instelling middels modellen rechtstreeks het vereiste eigen vermogen berekent of middels modellen die als input worden gebruikt voor de berekening van het vereiste eigen vermogen (zoals PD-, LGD-, EAD-modellen voor kredietrisico)⁵⁹, mag de erkende commissaris het model niet ontwikkelen of valideren in het licht van de vereiste onafhankelijkheid bij de uitvoering van diens wettelijke opdrachten. Indien de vereffeningstelling of de met een vereffeningstelling gelijkgestelde instelling een beroep zou willen doen op een revisor voor de ontwikkeling of validatie van de door haar gebruikte modellen, dient deze volledig onafhankelijk te zijn van haar erkende commissaris⁶⁰.

⁵⁹ In de mate dat dit een impact heeft op de periodieke staten.

⁶⁰ Dit vereiste om onafhankelijk te zijn houdt met name in dat de revisor en/of de revisorenvennootschap (ongeacht door wie zij vertegenwoordigd wordt) die de rekeningen en de statutaire of geconsolideerde periodieke staten controleert, buiten zijn werkzaamheden bij de instelling geen modellen mag ontwikkelen voor deze laatste en niet mag deelnemen aan de interne validatie van die modellen. Deze beperking geldt ook voor de externe deskundigen waarop de revisor of de revisorenvennootschap een beroep zou doen in het kader van zijn of haar toezichtopdracht. De voorgaande bepalingen doen geen afbreuk aan de verbodsbepalingen en beperkingen met betrekking tot « niet-controlediensten » in de zin van Verordening (EU) nr. 537/2014 van het Europees Parlement en de Raad van 16 april 2014 betreffende specifieke eisen voor de wettelijke controles van financiële overzichten van organisaties van openbaar belang en tot intrekking van Besluit 2005/909/EG van de Commissie.

Het toezicht op de naleving van de erkenningsvoorwaarden van de interne modellen zoals bepaald in de reglementaire normen valt niet onder de verantwoordelijkheid van de erkende commissaris, onder voorbehoud van de specifieke opdrachten bedoeld in artikel 31, eerste lid, 3° van het koninklijk besluit van 26 september 2005, en de hiernavolgende paragraaf. Onder "erkeningsvoorwaarden" wordt onder meer verstaan de initiële goedkeuring van de modellen, de opvolging van bepaalde kwalitatieve vereisten en de jaarlijkse herziening.

De erkende commissaris ziet erop toe dat de uitkomst van de modelmatige aanpak correct wordt opgenomen in de periodieke staten en dat met alle posities rekening wordt gehouden bij de berekening van het vereiste eigen vermogen (bv. alle marktrisicoposities voor VaR-modellen of alle kredietomlopen voor kredietrisicomodellen).

Voor de IRB-aanpak ziet de erkende commissaris er in het bijzonder op toe dat de instelling alle kredietomlopen en -mitigaties opneemt in de zogenaamde calculator van het eigen vermogen, samen met alle andere noodzakelijke factoren zoals vermeld in het reglement (aard van de tegenpartij – andere instelling, overheid, enz. –, aard van de omloop – balans, afgeleid product enz. –, bedrag, rating/PD, LGD, risicomitigatie, een CCF voor verrichtingen buiten balans en de formule voor de berekening van de omloop).

Voor de niet-modelmatige aanpak van de berekening van het vereiste eigen vermogen bevestigt de erkende commissaris, voor wat betreft:

- het operationeel risico: de juistheid en de volledigheid van de berekening in de mate dat deze gebaseerd is op de boekhouding of op een analytische boekhouding die kan gereconcilieerd worden met de boekhouding, alsook de juistheid en de volledigheid van de rapporteringsverplichtingen betreffende verliezen voortvloeiend uit een materialisatie van operationeel risico;
- het marktrisico: de aangepastheid van de berekening en van de waardering van de posities (nazicht of alle posities in aanmerking werden genomen zoals voorgeschreven door het Reglement en dat het vereiste eigen vermogen juist en volledig werd berekend op basis van de berekeningstabellen);
- het kredietrisico: zie tabel in bijlage 1.

Voor wat betreft tabel 90.30 - renterisico in het banking book, zijn *mutatis mutandis* de instructies betreffende de interne modellen voor de berekening van het vereist eigen vermogen van toepassing. Dit betekent dat de erkende commissaris niet de berekeningsmethode valideert maar er wel op toeziet dat de instelling haar methodologie correct toepast met gebruik van de door de NBB opgelegde rentescenario's, uniform opgelegde hypothesen voor gedragsbepaalde posities zoals spaar- en zichtdeposito's en overige rapporteringsvereisten zoals gespecificeerd door circulaire NBB_2015_24 betreffende de richtlijnen inzake gezonde beheerpraktijken en rapportering voor het aan de niet-handelsactiviteiten verbonden renterisico. Meer specifiek ziet de erkende commissaris er op toe dat alle rentedragende banking book posities met uitzondering van de posities gerelateerd aan verzekeringsactiviteiten, pensioenplannen voor werknemers of groepsverzekeringen, en met uitsluiting van alle trading book posities, worden meegenomen in de berekeningen, op de manier zoals gespecificeerd door deze circulaire.

5. Bijkomend te verstrekken informatie

Voorafgaande informatieverstrekking

Vooraleer over te gaan tot het nazicht van de periodieke staten, deelt de commissaris aan de Bank zijn auditplan mee. In voorkomend geval moet dit auditplan worden aangevuld met informatie over de volgende punten:

1. kwalificatie/ervaring van de medewerkers in België die de opdracht hebben uitgevoerd⁶¹;
2. de naam en contactgegevens van de persoon die verantwoordelijk is voor de kwaliteit binnen de vennootschap waartoe de commissaris behoort (toepassing van ISQC 1);

⁶¹ Deze informatie is ook nuttig in het verlengde van de erkenningsprocedure (Reglement van de NBB van 21 december 2012 betreffende de erkenning van revisoren en revisorenvennootschappen, goedgekeurd bij MB van 28 juni 2013).

3. de gehanteerde materialiteitsdrempels
4. betrokkenheid van externe deskundigen;
5. gebruik van het werk van de interne auditor bij de controle van de periodieke staten
6. een beknopt overzicht van de specifieke risico's waaraan de instelling is blootgesteld en die een wezenlijke impact kunnen hebben op het nazicht van de periodieke staten. Dit overzicht moet op zijn minst de risico's bevatten die overeenkomstig de standaard ISA 315 (Revised) moeten worden geïdentificeerd vóór elke auditopdracht.
7. een tijdschema voor de auditprocedures die zullen worden toegepast;
8. de maatregelen die zouden worden genomen indien er fraude gedetecteerd wordt.

Deze informatie dient te worden geactualiseerd indien er zich belangrijke wijzigingen voordoen voordat het nazicht van de periodieke staten is afgerond.

Het auditplan met betrekking tot het nazicht van de periodieke staten, als bedoeld in de voornoemde bepalingen van de bankwet, dient, wanneer dit noodzakelijk wordt geacht, besproken te worden op initiatief van de erkende commissaris of de toezichthouder.

Na de controle van de periodieke staten

In aanvulling op de verklaringen en bevestigingen die verstrekt moeten worden volgens de specifieke norm van het Instituut, dient ook de volgende bijkomende informatie te worden verstrekt aan de toezichthouder:

1. De verslagen van de commissaris aan het auditcomité, met afzonderlijke vermelding van de belangrijkste punten die met het auditcomité werden besproken naar aanleiding van die verslagen.
2. Een omstandig verslag over het volgende:
 - a. Een analyse van de follow-up van het auditplan en van de aanvullende gegevens die aan de toezichthouder zijn verstrekt. Deze analyse moet minstens betrekking hebben op de problemen die zich bij de uitvoering van het auditplan hebben voorgedaan en op de wijzigingen die erin zijn aangebracht en moet een overzicht geven van de belangrijke auditwerkzaamheden die uitgevoerd zouden zijn naast de oorspronkelijk geplande werkzaamheden, en van de motieven daarvoor. Wanneer er tekortkomingen werden vastgesteld bij de onafhankelijke controlefuncties (interne audit, compliance, risicobeheer) en die tekortkomingen een belangrijke impact hebben op het auditstandpunt, dient de erkende commissaris dit ook te vermelden in zijn analyse.
 - b. Alle aanbevelingen van de commissaris aan het directiecomité⁶² en de vastgestelde lacunes, voor zover die niet werden vermeld in de aanbevelingen van de commissaris aan het directiecomité.
 - c. Het gevolg dat werd gegeven aan de aanbevelingen en de lacunes die werden vastgesteld bij de vorige controle van de periodieke staten (in voorkomend geval met vermelding van de aanbevelingen en lacunes waaraan de instelling geen gevolg heeft gegeven).
 - d. Een overzicht van de punten die volgens het professioneel oordeel van de commissaris als belangrijk en relevant kunnen worden aangemerkt in het kader van zijn toezichtswerkzaamheden (zie verder, aanvullende opmerkingen)⁶³. In dit overzicht moeten bijvoorbeeld de volgende aspecten aan bod komen:
 - De impact van eventuele tekortkomingen in de interne controle op de controle van de periodieke staten.

⁶² Artikel 31, derde lid, *in fine*: « Zij (*de commissarissen*) bezorgen de Bank een kopie van hun mededelingen die zij aan deze leiders richten en die betrekking hebben op zaken die van belang kunnen zijn voor het toezicht dat zij uitoefent. »

⁶³ Deze verschillende punten werden in principe besproken met het management van de instelling. Ook als ze niet werden besproken maar toch van belang zijn moeten ze worden opgenomen in het verslag van de commissaris.

- Het door de commissaris in het kader van zijn werkzaamheden vastgestelde verloop van de specifieke of systeemrisico's⁶⁴ (reglementaire of macro-economische ontwikkelingen die een impact hebben op de instelling) waarmee de instelling geconfronteerd wordt, en die een invloed hebben gehad of kunnen hebben op haar periodieke staten en haar continuïteit.
 - De belangrijke ontwikkelingen die zich in de loop van het boekjaar hebben voorgedaan op het vlak van de solvabiliteit, de liquiditeit, de financiële positie, de resultaten en de posten buiten de balanstelling van de instelling, en, in voorkomend geval, de lopende geschillen, voor zover ze niet reeds elders aan bod komen. Dit houdt ook in dat een overzicht wordt gegeven van de ontwikkeling van de instelling in het licht van de verschillende risico's waaraan ze is blootgesteld (kredietrisico, marktrisico, renterisico, ...), zoals die gerapporteerd wordt in de periodieke staten.
 - De belangrijke wijzigingen die zich hebben voorgedaan in de activiteiten van de instelling en die een impact hebben gehad of kunnen hebben op haar periodieke staten.
 - De incidenten van operationele aard en in verband met continuïteit en cyberaanvallen die zich in de loop van het boekjaar hebben voorgedaan en die een impact hebben gehad of kunnen hebben op de periodieke staten van de instelling.
 - Het gebruik en de uitvoering van interne modellen voor de opstelling van financiële of prudentiële informatie;
 - De toereikendheid, de kwaliteit en de relevantie van de gegevens, hypothesen en methodes die gebruikt worden in het kader van de belangrijkste waarderingen die als basis dienen voor de opstelling van de periodieke staten.
 - De ernstige problemen die de instelling ondervindt bij de waardering van de activa, de passiva, de posten buiten de balanstelling, de boekhoudkundige verwerking van de resultaten, de vaststelling van het reglementair eigen vermogen en de berekening van de gegevens met betrekking tot de specifieke prudentiële risico's die zij loopt. Er dient bijzondere aandacht te worden besteed aan de waarderingen waarvoor een hoge mate van oordeelkundigheid was vereist (onder verwijzing naar de standaard ISA 540).
 - De omvang en de kwaliteit van de waarderingswerkzaamheden die aan externe deskundigen zijn toevertrouwd en de maatregelen die de commissaris in dit verband heeft genomen.
 - De impact van een eventuele 'management bias' bij de voornoemde waarderingen, met name:
 - I. wanneer een instelling voortdurend waarderingen gebruikt die op zichzelf beschouwd aanvaardbaar zijn maar waaruit een patroon van optimisme of pessimisme naar voren komt, of andere aanwijzingen voor vooringenomenheid van het management, of
 - II. wanneer een instelling transacties verricht voor het bereiken van een bepaald boekhoudkundig of fiscaal resultaat, en dat doet op een zodanige wijze dat de boekhoudkundige of fiscale verwerking weliswaar technisch aanvaardbaar is maar de essentie van de transactie daardoor wordt verhuld.
 - Het reputatierisico of het risico op niet-naleving door de instelling van de wetten, reglementen en instructies van de toezichthouder.
 - Voor zover ze hierboven niet aan bod zijn gekomen: de aandachtspunten die in de vorige paragraaf zijn vermeld (4.2).
- e. Indien ze niet zijn opgenomen in de voornoemde verslagen, dient de commissaris de zogenaamde "kernpunten van de controle" als bedoeld in de Internationale controlestandaard ISA 701 eveneens mee te delen aan de Bank. De "kernpunten van de controle" zijn die

⁶⁴ Het gaat hier om de risico's (met betrekking tot de toereikendheid van het eigen vermogen) die aan bod komen in de periodieke staten, zoals het kredietrisico, het marktrisico, het operationeel risico, de eigenvermogensvereisten en de dekking ervan, het concentratierisico, het liquiditeitsrisico, het hefboomeffect en het financieringsrisico (lijst die nog kan worden aangepast in het licht van de ontwikkeling van het prudentieel kader).

aangelegenheden die, in de professionele oordeelsvorming van de erkende commissaris, het meest significant waren bij de controle van de periodieke staten van de verslagperiode.

Aanvullende opmerkingen

De hierboven voorziene bijkomende informatie dient duidelijk te worden gescheiden van het besluit van de erkende commissaris en wijzigt dit besluit niet.

De in punt 2.d hierboven opgesomde componenten van het omstandig verslag zijn slechts voorbeelden. Derhalve moet de commissaris op basis van zijn professionele oordeelkundigheid een lijst opstellen van de elementen die voldoende belangrijk en relevant zijn om aan de toezichthouder te worden gerapporteerd voor toezichtsdoeleinden en dient hij ook te bepalen of er daarbuiten nog andere aspecten zijn die aan de toezichthouder moeten worden meegedeeld voor dezelfde doeleinden.

Het is van essentieel belang dat die belangrijke en relevante elementen voldoende goed naar voren komen in het omstandig verslag - in voorkomend geval kunnen ze in een tabel worden weergegeven, die de problemen van boekjaar tot boekjaar opvolgt - en dat de gerapporteerde informatie niet verloren gaat tussen andere, minder relevante of minder belangrijke informatie.

In het algemeen dient de erkende commissaris erover te waken dat herhaling wordt vermeden in zijn verslagen aan de Bank, wanneer de gevraagde aanvullende inlichtingen, zoals hierboven vermeld, mekaar overlappen.

Het omstandig verslag wordt eenmaal per jaar opgesteld, in samenhang met de periodieke staten op het einde van het boekjaar, en wordt op de agenda gezet voor periodiek overleg tussen de erkende commissaris en de Bank, als vermeld in punt E.IV van deze circulaire.

Indien er zich in de periode tussen twee verslagen feiten voordoen die de eerder gerapporteerde gegevens significant kunnen wijzigen, dient dit te worden meegedeeld aan de toezichthouder, in het kader van de signaalfunctie bedoeld in artikel 31, eerste lid van het koninklijk besluit van 26 september 2005.

B. Interne controle

1. Overzicht van toepasselijke wettelijke bepalingen

a. opdracht van de commissarissen

Art. 31, eerste lid, 1°, van het koninklijk besluit van 26 september 2005:

b. interne organisatie

Art. 10 en 10bis van het koninklijk besluit van 26 september 2005

2. Opdracht van de effectieve leiding

De personen belast met de effectieve leiding, in voorkomend geval het directiecomité, dienen, onder toezicht van het wettelijke bestuursorgaan, de nodige maatregelen te nemen voor de naleving van het bepaalde bij de paragrafen 1, 2 en 3 van artikel 10, en het bepaalde bij de paragrafen 1 tot 6 van artikel 10bis van het koninklijk besluit van 26 september 2005⁶⁵. Zij lichten, minstens jaarlijks, het wettelijke bestuursorgaan, de NBB en de erkende commissaris in. De informatieverstrekking aan de Bank en de erkende commissaris gebeurt volgens de modaliteiten die de Bank bepaalt.

⁶⁵ Zie de artikelen 10, § 5, eerste lid (verwijzing naar §§ 1, 2 en 3), en 10bis, § 7, eerste lid (verwijzing naar §§ 1 tot 6) van het koninklijk besluit van 26 september 2005.

Iedere instelling dient te beschikken over een voor haar werkzaamheden of voorgenomen werkzaamheden passende beleidsstructuur, administratieve en boekhoudkundige organisatie, controle- en beveiligingsmaatregelen met betrekking tot de elektronische informatieverwerking, en interne controle. Wat haar administratieve en boekhoudkundige organisatie betreft, dient iedere instelling een systeem van interne controle te organiseren dat een redelijke mate van zekerheid verschaft over de betrouwbaarheid van het financiële verslaggevingsproces, zodat de jaarrekening in overeenstemming is met de geldende boekhoudreglementering.

3. Het begrip "interne controle"

In de circulaire NBB_2015_21 van 13 juli 2015 betreffende de interne controle en de interne auditfunctie wordt "interne controle" gedefinieerd als het geheel van maatregelen dat, onder de verantwoordelijkheid van de leiding van de vereffeningsinstelling of van de met de vereffeningsinstelling gelijkgestelde instelling, met redelijke zekerheid moet toelaten dat:

- o de bedrijfsvoering geordend en voorzichtig gebeurt met afgelijnde doelstellingen;
- o de ingezette middelen economisch en efficiënt gebruikt worden;
- o de risico's gekend zijn en afdoende beheerst worden ter bescherming van het vermogen;
- o de financiële en beheersinformatie integer en betrouwbaar is;
- o de wetten en reglementen alsmede de algemene beleidslijnen, plannen en interne voorschriften nageleefd worden.

Deze definitie wordt tevens gehanteerd in circulaire NBB_2011_09 met als titel 'Het verslag van de effectieve leiding inzake de beoordeling van de interne controle, het verslag van de effectieve leiding inzake de beoordeling van de interne controle betreffende beleggingsdiensten en -activiteiten en de verklaring van de effectieve leiding inzake de periodieke prudentiële rapportering'.

Deze circulaire blijven onverkort van toepassing.

De opdracht van de erkende commissaris betreft de beoordeling van het geheel van de internecontrolemaatregelen om een redelijke zekerheid te verschaffen over de betrouwbaarheid van de financiële en prudentiële verslaggeving en het geheel van de internecontrolemaatregelen gericht op de beheersing van de operationele activiteiten. Voor de uitoefening van deze laatste opdracht kan de erkende commissaris zich onder meer baseren op een kritische beoordeling van het verslag van de effectieve leiding, opgemaakt overeenkomstig de artikelen 10, § 5, zesde lid en 10bis, § 7, tweede lid van het koninklijk besluit van 26 september 2005, en van de documentatie waarop voornoemd verslag is gebaseerd, alsmede op de implementatie van de internecontrolemaatregelen van de effectieve leiding.

De opdracht van de erkende commissaris omvat de compliancefunctie als onderdeel van een aangepaste organisatie maar de opdracht omvat niet het nagaan of de instelling alle wetgevingen naleeft.

De opdrachten van de erkende commissaris worden hierna verder toegelicht.

Voor de bijkantoren in België van met vereffeningsinstellingen gelijkgestelde instellingen heeft de beoordeling van de interne controle dezelfde reikwijdte als die van de instellingen naar Belgisch recht⁶⁶.

4. Beoordeling door de erkende commissaris van de maatregelen van interne controle

4.1. Bronnen voor de beoordeling

4.1.1. Internecontrolemaatregelen voor de betrouwbaarheid van de financiële en prudentiële verslaggeving

⁶⁶ De artikelen 10 en 10bis van het koninklijk besluit van 26 september 2005 zijn van toepassing op met vereffeningsinstellingen gelijkgestelde instellingen die zijn opgericht als bijkantoren in België van buitenlandse instellingen, krachtens artikel 36 van hetzelfde besluit.

In het kader van zijn privaatrechtelijke opdracht dient de erkende commissaris voldoende kennis te verkrijgen van de instelling en haar omgeving, met inbegrip van de maatregelen van interne controle, om de aard en omvang van het risico van een afwijking van materieel belang in de financiële staten te kunnen onderkennen en in te schatten en om zijn controlewerkzaamheden te kunnen opzetten en uitvoeren⁶⁷. Deze kennis gebruikt de erkende commissaris in het kader van zijn publiekrechtelijke opdracht tot beoordeling van de internecontrolemaatregelen van de instelling, in het bijzonder voor de maatregelen van interne controle om de betrouwbaarheid van de financiële verslaggeving te verhogen.

Ook in het kader van de verslaggeving over de periodieke staten (zie *supra* punt C.V.A) dient de erkende commissaris voldoende kennis te verwerven van de maatregelen van interne controle voor de betrouwbaarheid van de financiële en prudentiële verslaggeving.

4.1.2. Internecontrolemaatregelen gericht op de beheersing van de operationele activiteiten

Om door de NBB te kunnen worden erkend als commissaris bij financiële ondernemingen, moet de bedrijfsrevisor voldoen aan een aantal voorwaarden, waaronder een grondige kennis hebben verworven van de openbare controleregeling die geldt voor financiële ondernemingen, kunnen beschikken over alle voor de audit noodzakelijke gespecialiseerde kennis en ervaring en bewijzen dat passende procedures zijn ingevoerd voor de actualisering van de kennis over de openbare controleregeling die geldt voor financiële ondernemingen, alsook van de toepassing ervan⁶⁸. Dit houdt in dat de erkende commissaris onder meer kennis heeft van wat moet worden verstaan onder een passende interne controle en kennis heeft van andere relevante bepalingen. Deze kennis gebruikt de erkende commissaris in het kader van zijn publiekrechtelijke opdracht tot beoordeling van de internecontrolemaatregelen van de instelling.

4.1.3. Verslagen van de personen belast met de effectieve leiding

Het verslag van de personen belast met de effectieve leiding, in voorkomend geval het directiecomité, behandelt alle aspecten van de interne controle. Het moet het wettelijke bestuursorgaan toelaten te controleren dat is voldaan aan de vereisten vermeld onder « 2. Opdracht van de effectieve leiding » en dat de passende maatregelen werden genomen. In dit verslag dienen inzonderheid de internecontrolemaatregelen waarvan sprake in artikel 10, § 3 van het koninklijk besluit van 26 september 2005 te worden beoordeeld.

Daarnaast moet het verslag het wettelijke bestuursorgaan toelaten om te controleren dat aan de vereisten inzake beleggingsdiensten en -activiteiten is voldaan en dat de passende maatregelen ter zake werden genomen⁶⁹.

De modaliteiten voor de informatieverstrekking door de effectieve leiding aan de Bank en aan de erkende commissaris zijn vastgelegd in circulaire NBB_2011_09.

De commissaris vraagt dit verslag aan de effectieve leiding, in voorkomend geval het directiecomité, indien hij het niet tijdig ontvangt. Indien hij het verslag daarna nog steeds niet ontvangt, waarschuwt hij de Bank.

4.2. Beoordeling van het geheel van de interne controle

Zoals bepaald in de wet, beoordelen de erkende commissarissen de internecontrolemaatregelen die de instellingen hebben getroffen en delen zij hun bevindingen mee aan de NBB. De belangrijkste elementen in deze beoordeling vormen het verslag van de personen belast met de effectieve leiding, in voorkomend geval het directiecomité (opgemaakt overeenkomstig de artikelen 10, § 5, zesde lid en 10*bis*, §7, tweede lid van het koninklijk besluit van 26 september 2005) en de kennis die de erkende commissaris verkrijgt en de documentatie die hij opstelt in het kader van zijn privaatrechtelijke opdracht, in het bijzonder over het systeem van interne controle en over het financiëleverslaggevingsproces.

⁶⁷ ISA 315, Risico's op een afwijking van materieel belang, identificeren en inschatten door inzicht te verwerven in de entiteit en haar omgeving.

⁶⁸ Reglement van de Bank van 21 december 2012 betreffende de erkenning van revisoren en revisorenvennootschappen (goedgekeurd bij MB van 28 juni 2013), artikel 2.

⁶⁹ Zie artikel 10*bis*, §§ 1 tot 6 van het koninklijk besluit van 26 september 2005.

De NBB verwacht dat de erkende commissaris onderzoekt of voornoemd verslag weerspiegelt hoe de personen belast met de effectieve leiding te werk zijn gegaan bij het opstellen van hun verslag en of het verslag wordt ondersteund met voldoende documentatie.

Om dit doel te bereiken voert de erkende commissaris minstens de volgende procedures uit⁷⁰:

- het verkrijgen van voldoende kennis van de instelling en haar omgeving⁷¹;
- het onderzoek van de interne controle zoals bedoeld in de Internationale controlestandaard ISA 265 en in de specifieke norm van het Instituut van 8 oktober 2010;
- de actualisering van de kennis van de openbare controleregeling;
- het nazicht van de notulen van de vergaderingen van de effectieve leiding;
- het nazicht van de notulen van de vergaderingen van het wettelijk bestuursorgaan;
- het nazicht van documenten die betrekking hebben op de artikelen 10, §§ 1, 2 en 3 en 10*bis*, §§ 2, 3 en 4 van het koninklijk besluit van 26 september 2005, en die werden overgemaakt aan de effectieve leiding;
- het nazicht van documenten die betrekking hebben op de artikelen 10, §§ 1, 2 en 3 en 10*bis*, §§ 2, 3 en 4 van het koninklijk besluit van 26 september 2005, en die werden overgemaakt aan het wettelijk bestuursorgaan;
- het inwinnen en evalueren van inlichtingen die betrekking hebben op de artikelen 10, §§ 1, 2 en 3 en 10*bis*, §§ 2, 3 en 4 van het koninklijk besluit van 26 september 2005, bij de effectieve leiding;
- het bijwonen van vergaderingen van het wettelijk bestuursorgaan of het auditcomité, indien dit bestaat;
- het inwinnen en evalueren van inlichtingen bij de effectieve leiding van de manier waarop zij te werk is gegaan bij het opstellen van haar verslag;
- het nazicht van de documentatie ter ondersteuning van het verslag van de effectieve leiding;
- het onderzoek van het verslag van de effectieve leiding in het licht van de kennis verworven in het kader van zijn privaatrechtelijke opdracht.

De erkende commissaris vervolledigt deze lijst indien noodzakelijk en steunt hiervoor op het resultaat van zijn professionele beoordeling.

De erkende commissaris neemt in zijn verklaring al zijn bevindingen op over de internecontrolemaatregelen die de financiële instelling heeft getroffen. Dit betekent dat de erkende commissaris in zijn verklaring alle bevindingen opneemt ten aanzien van het verslag van personen belast met de effectieve leiding, zoals

- volledigheid en reikwijdte van het verslag;
- de wijze waarop het verslag werd opgesteld en goedgekeurd;
- de door de instelling gehanteerde methodiek ter beoordeling van de interne controle met inbegrip van de manier waarop de methodiek is onderbouwd en wordt toegepast;
- de verschillen tussen de vaststellingen van de erkende commissaris en het verslag;
- de tekortkomingen en leemtes in het internecontrolesysteem die relevant zijn voor het toezicht en voor de financiële verslaggeving.

⁷⁰ In deze paragraaf worden enkele termen frequent gebruikt met volgende betekenis:

- effectieve leiding: personen belast met de effectieve leiding, in voorkomend geval het directiecomité;
- het verslag van de effectieve leiding: het verslag waarvan sprake in de artikelen 10, § 5, zesde lid en 10*bis*, § 7, tweede lid van het koninklijk besluit van 26 september 2005.

⁷¹ ISA 315, Risico's op een afwijking van materieel belang, identificeren en inschatten door inzicht te verwerven in de entiteit en haar omgeving.

In het bijzonder dient de erkende commissaris aandacht te besteden aan het geheel van maatregelen van interne controle om de betrouwbaarheid van de financiële verslaggeving te verhogen.

De erkende commissaris beoordeelt niet de effectiviteit van de interne controle.

Voor Belgische bijkantoren van instellingen naar buitenlands recht, kan het zijn dat niet alle voorgaande procedures kunnen worden uitgevoerd omdat de erkende commissaris niet noodzakelijk toegang heeft tot de betrokken personen en/of documenten. In dat geval beoordeelt de erkende commissaris het geheel van de internecontrolemaatregelen op basis van wat beschikbaar is bij het bijkantoor. Bij ernstige tekortkomingen in de documentatie en/of de internecontrolemaatregelen onderzoekt de erkende commissaris of hij deze ook ter kennis dient te brengen van de groepsauditor (zie bv. ISA 600 – *the Audit of Group Financial Statements*). De erkende commissaris brengt de NBB op de hoogte van elke mededeling aan de groepsauditor.

De erkende commissaris dient tijdig verslag uit te brengen bij het wettelijke bestuursorgaan, in voorkomend geval via het auditcomité, over belangrijke kwesties die aan het licht zijn gekomen bij de wettelijke controleopdracht (privaatrechtelijke opdracht), in het bijzonder over ernstige tekortkomingen in het financiëleverslaggevingsproces⁷².

4.3. Beoordeling van de interne controle betreffende beleggingsdiensten en -activiteiten

De beoordeling door de erkende commissaris van de interne controle omvat onder meer de kritische beoordeling van het verslag van de personen belast met de effectieve leiding, in voorkomend geval het directiecomité, opgemaakt overeenkomstig artikel 10*bis*, § 7, tweede lid van het koninklijk besluit van 26 september 2005. De commissaris onderzoekt of het verslag weerspiegelt hoe de personen belast met de effectieve leiding te werk zijn gegaan bij het opstellen van hun verslag en of het verslag wordt ondersteund met voldoende documentatie.

Om dit doel te bereiken voert de erkende commissaris, *mutatis mutandis*, minstens de procedures uit die in het vorige punt zijn beschreven.

5. Verslag van de erkende commissaris als bedoeld in artikel 31, eerste lid, 1° van het koninklijk besluit van 26 september 2005

Het verslag van de erkende commissaris bevat zijn bevindingen over de beoordeling van de internecontrolemaatregelen die de instelling heeft getroffen.

Het Instituut heeft een specifieke norm uitgewerkt om de regels van het vak inzake de medewerking van de erkende commissarissen aan het prudentieel toezicht te verduidelijken.

6. Inhoud van het verslag van de erkende commissaris

Het verslag van de commissaris is het verslag als bedoeld in de specifieke norm van het Instituut.

De erkende commissaris dient minstens de volgende bijkomende informatie te verstrekken:

- i. de namen en kwalificatie/ervaring van de medewerkers in België die de opdracht hebben uitgevoerd⁷³;
- ii. de naam en contactgegevens van de persoon die verantwoordelijk is voor de kwaliteit binnen de vennootschap waartoe de commissaris behoort (toepassing van ISQC 1);
- iii. de gehanteerde materialiteitsdrempels;

⁷² Zie de artikelen 10, § 6 en 10*bis*, § 7, vierde lid van het koninklijk besluit van 26 september 2005.

Een gelijkaardige verplichting is opgenomen in ISA 260 - Communicatie over controleaangelegenheden met het toezichthoudend orgaan.

⁷³ Deze informatie is nuttig in het kader van de erkenningsprocedure.

- iv. alle aanbevelingen van de commissaris aan de effectieve leiding, in voorkomend geval het directiecomité⁷⁴;
- v. de vastgestelde lacunes, voor zover die niet werden vermeld in de aanbevelingen van de commissaris aan de effectieve leiding, in voorkomend geval het directiecomité (zie hierboven).

De bijkomende informatie dient duidelijk te worden gescheiden van het besluit van de erkende commissaris en wijzigt dit besluit niet.

De in punt i tot iii vermelde informatie dient aan de Bank te worden verstrekt vóór de aanvang van betekenisvolle werkzaamheden. Deze informatie dient te worden geactualiseerd indien er zich belangrijke wijzigingen voordoen in de samenstelling van het auditteam of bij wijziging van de naam of contactgegevens van de persoon die verantwoordelijk is voor de kwaliteit binnen de vennootschap.

⁷⁴ Artikel 31, derde lid, *in fine*: « Zij (*de commissarissen*) bezorgen [de Bank] een kopie van hun mededelingen die zij aan deze leiders richten en die betrekking hebben op zaken die van belang kunnen zijn voor het toezicht dat zij uitoefent. »

A. Periodieke financiële rapportering

1. Overzicht van toepasselijke reglementaire bepalingen

Art. 210, § 2, 2° van de bankwet

2. Periodieke staten

De periodieke staten waarover de erkende commissaris verslag moet uitbrengen overeenkomstig zijn meer bepaald de periodieke staten die in bijlage 2 worden opgelijst.

3. Doel van de bevestiging

Het nazicht heeft tot doel aan de Bank verslag uit te brengen over de periodieke staten die haar aan het einde van het eerste halfjaar en aan het einde van het boekjaar voor het geconsolideerde geheel worden bezorgd door de financiële holding naar Belgisch recht.

Voor de staten aan het einde van het eerste halfjaar delen de erkende commissarissen de resultaten van hun beperkt nazicht mee aan de Bank:

- zij bevestigen geen kennis te hebben van feiten waaruit zou blijken dat de periodieke staten per einde halfjaar niet in alle materieel belangrijke opzichten volgens de richtlijnen van de toezichthouder werden opgesteld (negatief geformuleerde verklaring);
- voor wat de boekhoudkundige gegevens betreft, bevestigen zij dat de periodieke staten in alle materieel belangrijke opzichten in overeenstemming zijn met de boekhouding en de inventarissen, inzake
 - o volledigheid, d.i. alle gegevens bevatten uit de boekhouding en de inventarissen op basis waarvan de periodieke staten worden opgesteld, en
 - o juistheid, d.i. de gegevens correct weergeven uit de boekhouding en de inventarissen op basis waarvan de periodieke staten worden opgesteld (positief geformuleerde verklaring);
- zij bevestigen geen kennis te hebben van feiten waaruit zou blijken dat de periodieke staten niet zijn opgesteld met toepassing van de boeking- en waarderingsregels voor de opstelling van de jaarrekening (negatief geformuleerde verklaring).

Voor de staten aan het einde van het boekjaar delen de erkende commissarissen de resultaten van hun controle mee aan de Bank volgens een positieve verklaring:

- zij bevestigen dat de periodieke staten per einde boekjaar in alle materieel belangrijke opzichten werden opgesteld volgens de richtlijnen van de toezichthouder;
- voor wat de boekhoudkundige gegevens betreft, bevestigen zij dat de periodieke staten in alle materieel belangrijke opzichten in overeenstemming zijn met de boekhouding en de inventarissen, inzake
 - o volledigheid, d.i. alle gegevens bevatten uit de boekhouding en de inventarissen op basis waarvan de periodieke staten worden opgesteld, en
 - o juistheid, d.i. de gegevens correct weergeven uit de boekhouding en de inventarissen op basis waarvan de periodieke staten worden opgesteld;
- zij bevestigen dat de periodieke staten zijn opgesteld met toepassing van de boeking- en waarderingsregels voor de opstelling van de jaarrekening.

De Bank verwacht in dit verband dat de erkende commissaris de Internationale controlestandaard (ISA) 701 met betrekking tot “het communiceren van kernpunten van de controle in de controleverklaring van de onafhankelijke auditor” naleeft. De zogenaamde “kernpunten van de controle” zijn die aangelegenheden die, in de professionele oordeelsvorming van de erkende commissaris, het meest significant waren bij de controle van de periodieke staten van de verslagperiode.

4. Toelichting bij de bevestiging

4.1. Algemeen

Voor wat de bevestiging door de commissaris betreft, moet er een onderscheid worden gemaakt tussen de boekhoudkundige gegevens (cijfers) en de extra-boekhoudkundige gegevens (cijfers) in de rapportering. Voor wat de boekhoudkundige gegevens betreft, dient de commissaris te bevestigen dat de periodieke staten in alle materieel belangrijke opzichten in overeenstemming zijn met de boekhouding en de inventarissen, inzake volledigheid en juistheid. Artikel 210 van de bankwet licht deze begrippen toe.

Voor wat betreft de periodieke staten die aan de toezichthouder worden bezorgd aan het einde van het eerste halfjaar, brengen de erkende commissarissen verslag uit bij de toezichthouder over de resultaten van hun beperkt nazicht. Een beperkt nazicht is een onderzoeksprocedure die tot doel heeft verslag uit te brengen over de werkzaamheden wanneer geen volkomen controle vereist is. Voor wat betreft de periodieke staten die aan de toezichthouder worden bezorgd aan het einde van het boekjaar, brengen de erkende commissarissen verslag uit bij de toezichthouder over de resultaten van een volkomen controle van de periodieke staten die de financiële holdings naar Belgisch recht dienen over te maken aan de toezichthouder volgens de regels die zij bepaalt.

Het Instituut heeft een specifieke norm uitgewerkt om de regels van het vak inzake de medewerking van de erkende commissarissen te verduidelijken.

Om zijn opdracht te kunnen vervullen vraagt de erkende commissaris van de effectieve leiding, in voorkomend geval het directiecomité, de verklaring bedoeld in artikel 169 van de bankwet.

4.2. Naleving van de reglementaire normen en verplichtingen in uitvoering van artikel 98 van de bankwet

Voor de informatie die de erkende commissaris dient te bevestigen voor de naleving van de reglementaire normen in uitvoering van artikel 98 van de bankwet (de zogenaamde COREP- en Pijler II-tabellen), dient verduidelijkt te worden wat de opdracht precies inhoudt.

De erkende commissaris geeft de positieve bevestiging dat het bedrag van het totaal eigen vermogen voor solvabiliteitsdoeleinden (tabel 90.01) juist en volledig is.

Voor de modelmatige aanpak, dit is de aanpak waarbij de financiële holding middels modellen rechtstreeks het vereiste eigen vermogen berekent of middels modellen die als input worden gebruikt voor de berekening van het vereiste eigen vermogen (zoals PD, LGD, EAD modellen voor kredietrisico)⁷⁵ mag de erkende commissaris het model niet ontwikkelen of valideren in het licht van de vereiste onafhankelijkheid bij de uitvoering van diens wettelijke opdrachten. Indien de financiële holding een beroep zou willen doen op een revisor voor de ontwikkeling of validatie van de door haar gebruikte modellen, dient deze volledig onafhankelijk te zijn van haar erkende commissaris⁷⁶.

⁷⁵ In de mate dat dit een impact heeft op de periodieke staten.

⁷⁶ Dit vereiste om onafhankelijk te zijn houdt met name in dat de revisor en/of de revisorenvennootschap (ongeacht door wie zij vertegenwoordigd wordt) die de rekeningen en de statutaire of geconsolideerde periodieke staten controleert, buiten zijn werkzaamheden bij de financiële holding geen modellen mag ontwikkelen voor deze laatste en niet mag deelnemen aan de interne validatie van die modellen. Deze beperking geldt ook voor de externe deskundigen waarop de revisor of de revisorenvennootschap een beroep zou doen in het kader van zijn of haar toezichtopdracht.

De controle van de naleving van de erkenningsvoorwaarden van de interne modellen zoals bepaald in de reglementaire normen valt niet onder de verantwoordelijkheid van de erkende commissaris. Onder erkenningsvoorwaarden worden onder meer begrepen de initiële goedkeuring van de modellen, de opvolging van bepaalde kwalitatieve vereisten en de jaarlijkse herziening.

De erkende commissaris ziet erop toe dat de uitkomst van de modelmatige aanpak correct wordt opgenomen in de periodieke staten en dat met alle posities rekening wordt gehouden bij de berekening van het vereiste eigen vermogen (bv. alle marktrisicoposities voor VaR-modellen of alle kredietomlopen voor kredietrisicomodellen).

Voor de IRB-aanpak ziet de erkende commissaris er in het bijzonder op toe dat de instelling alle kredietomlopen en -mitigaties opneemt in de zogenaamde calculator van het eigen vermogen, samen met alle andere noodzakelijke factoren zoals vermeld in het reglement (aard van de tegenpartij – andere instelling, overheid, enz. –, aard van de omloop – balans, afgeleid product enz. –, bedrag, rating/PD, LGD, risicomitigatie, een CCF voor verrichtingen buiten balans en de formule voor de berekening van de omloop).

Voor de niet-modelmatige aanpak van de berekening van het vereiste eigen vermogen bevestigt de erkende commissaris, voor wat betreft:

- het operationeel risico: de juistheid en de volledigheid van de berekening in de mate dat deze gebaseerd is op de boekhouding of op een analytische boekhouding die kan gereconcilieerd worden met de boekhouding, alsook de juistheid en de volledigheid van de rapporteringsverplichtingen betreffende verliezen voortvloeiend uit een materialisatie van operationeel risico;
- het marktrisico: de aangepastheid van de berekening en van de waardering van de posities (nazicht of alle posities in aanmerking werden genomen zoals voorgeschreven door CRR en dat het vereiste eigen vermogen juist en volledig werd berekend op basis van de berekeningstabellen);
- het kredietrisico: zie tabel in bijlage 1.

Voor wat betreft tabel 90.30 - renterisico in het banking book, zijn *mutatis mutandis* de instructies betreffende de interne modellen voor de berekening van het vereist eigen vermogen van toepassing. Dit betekent dat de erkende commissaris niet de berekeningsmethode valideert maar er wel op toeziet dat de financiële holding haar methodologie correct toepast met gebruik van de door de NBB opgelegde rentescenario's, uniform opgelegde hypothesen voor gedragsbepaalde posities zoals spaar- en zichtdeposito's en overige rapporteringsvereisten zoals gespecificeerd door circulaire NBB_2015_24 betreffende de richtlijnen inzake gezonde beheerpraktijken en rapportering voor het aan de niet-handelsactiviteiten verbonden renterisico. Meer specifiek ziet de erkende commissaris er op toe dat alle rentedragende banking book posities met uitzondering van de posities gerelateerd aan verzekeringsactiviteiten, pensioenplannen voor werknemers of groepsverzekeringen, en met uitsluiting van alle trading book posities, worden meegenomen in de berekeningen, op de manier zoals gespecificeerd door deze circulaire. De erkende commissaris geeft tevens de positieve bevestiging van de juistheid en volledigheid van de COREP tabellen inzake de hefboomratio en het liquiditeitsrisico. Aandachtspunten met betrekking tot de tabellen inzake het liquiditeitsrisico zijn onder meer de definiëring van stabiele en andere retaildeposito's en operationele deposito's en de naleving van de algemene en operationele voorschriften voor liquide activa conform de instructies.

5. Bijkomend te verstrekken informatie

In aanvulling op de verklaringen en bevestigingen die verstrekt moeten worden volgens de specifieke norm van het Instituut, dient ook de volgende bijkomende informatie te worden verstrekt aan de Bank:

- i. de namen en kwalificatie/ervaring van de medewerkers in België die de opdracht hebben uitgevoerd⁷⁷;
- ii. de naam en contactgegevens van de persoon die verantwoordelijk is voor de kwaliteit binnen de vennootschap waartoe de commissaris behoort (toepassing van ISQC 1);
- iii. de gehanteerde materialiteitsdrempels;
- iv. alle aanbevelingen van de commissaris aan de effectieve leiding, in voorkomend geval het directiecomité⁷⁸;
- v. de vastgestelde lacunes, voor zover die niet werden vermeld in de aanbevelingen van de commissaris aan de effectieve leiding, in voorkomend geval het directiecomité (zie hierboven).

De bijkomende informatie dient duidelijk te worden gescheiden van het besluit van de erkende commissaris en wijzigt dit besluit niet.

De in punt i tot iii vermelde informatie dient aan de Bank te worden verstrekt vóór de aanvang van betekenisvolle werkzaamheden. Deze informatie dient te worden geactualiseerd indien er zich belangrijke wijzigingen voordoen in de samenstelling van het auditteam of bij wijziging van de naam of contactgegevens van de persoon die verantwoordelijk is voor de kwaliteit binnen de vennootschap.

B. Interne controle

1. Wettelijk kader

a. opdracht van de commissarissen

Art. 210 van de bankwet

b. interne organisatie

Art. 21, 41, 42 en 66 van de bankwet;

Art. 65 en 65/1 van de bankwet

2. Opdracht van de effectieve leiding

Het directiecomité dient, onder toezicht van het wettelijk bestuursorgaan, de nodige maatregelen te nemen voor de naleving en de tenuitvoerlegging van het bepaalde bij artikel 21 van de bankwet, met inbegrip van de specifieke organisatieregeling met betrekking tot de verlening van beleggingsdiensten. Het directiecomité rapporteert minstens eenmaal per jaar aan het wettelijk bestuursorgaan, de erkende commissaris en de toezichthouder over de beoordeling van de doeltreffendheid van de in artikel 21 bedoelde organisatieregeling, met inbegrip van de specifieke organisatieregeling met betrekking tot de verlening van beleggingsdiensten, en over de maatregelen die in voorkomend geval worden genomen om eventuele tekortkomingen aan te pakken.⁷⁹ Het verslag rechtvaardigt waarom deze maatregelen voldoen aan de wettelijke en reglementaire bepalingen.. De informatieverstrekking aan de toezichthouder en de erkende commissaris gebeurt volgens de modaliteiten die de toezichthouder bepaalt.

⁷⁷ Deze informatie is nuttig in het kader van de erkenningsprocedure.

⁷⁸ Artikel 225, derde lid, *in fine* van de bankwet, dat krachtens artikel 7, § 1, tweede lid van het koninklijk besluit van 12 augustus 1994 van overeenkomstige toepassing is op financiële holdings: « Zij (*de commissarissen*) bezorgen de Bank een kopie van hun mededelingen die zij aan deze leiders richten en die betrekking hebben op zaken die van belang kunnen zijn voor het toezicht dat zij uitoefent. »

⁷⁹ Zie artikel 208, §2 van de bankwet.

Iedere holding dient te beschikken over een voor haar werkzaamheden of voorgenomen werkzaamheden passende beleidsstructuur, administratieve en boekhoudkundige organisatie, controle- en beveiligingsmaatregelen met betrekking tot de elektronische informatieverwerking, en interne controle. Wat haar administratieve en boekhoudkundige organisatie betreft, dient iedere holding een systeem van interne controle te organiseren dat een redelijke mate van zekerheid verschaft over de betrouwbaarheid van het financiële verslaggevingsproces, zodat de jaarrekening in overeenstemming is met de geldende boekhoudreglementering.

Ten slotte dient iedere holding een aantal bepalingen na te leven betreffende beleggingsdiensten en -activiteiten.

3. Het begrip "interne controle"

In de circulaire NBB_2015_21 van 13 juli 2015 betreffende de interne controle en de interne auditfunctie wordt "interne controle" gedefinieerd als het geheel van maatregelen dat, onder de verantwoordelijkheid van de leiding van de kredietinstelling, met redelijke zekerheid moet toelaten dat:

- o de bedrijfsvoering geordend en voorzichtig gebeurt met afgelijnde doelstellingen;
- o de ingezette middelen economisch en efficiënt gebruikt worden;
- o de risico's gekend zijn en afdoende beheerst worden ter bescherming van het vermogen;
- o de financiële en beheersinformatie integer en betrouwbaar is;
- o de wetten en reglementen alsmede de algemene beleidslijnen, plannen en interne voorschriften nageleefd worden.

Deze definitie wordt tevens gehanteerd in circulaire NBB_2011_09 met als titel 'Het verslag van de effectieve leiding inzake de beoordeling van de interne controle, het verslag van de effectieve leiding inzake de beoordeling van de interne controle betreffende beleggingsdiensten en -activiteiten en de verklaring van de effectieve leiding inzake de periodieke prudentiële rapportering'.

Deze circulaire blijven onverkort van toepassing.

De opdracht van de erkende commissaris betreft de beoordeling van het geheel van de internecontrolemaatregelen om een redelijke zekerheid te verschaffen over de betrouwbaarheid van de financiële en prudentiële verslaggeving en het geheel van de internecontrolemaatregelen gericht op de beheersing van de operationele activiteiten. Voor de uitoefening van deze laatste opdracht kan de erkende commissaris zich onder meer baseren op een kritische beoordeling van het verslag van het directiecomité, opgemaakt overeenkomstig artikel 59, § 2 van de bankwet, en van de documentatie waarop voornoemd verslag is gebaseerd, alsmede op de implementatie van de internecontrolemaatregelen genomen door het directiecomité.

De opdracht van de erkende commissaris omvat de compliancefunctie als onderdeel van een aangepaste organisatie maar de opdracht omvat niet het nagaan of de holding alle wetgevingen naleeft.

De opdrachten van de erkende commissaris worden hierna verder toegelicht.

Voor beleggingsdiensten en -activiteiten van de betrokken holdings omvat de opdracht van de erkende commissaris de operationele risico's die de wet expliciet vermeldt: maatregelen om belangenconflicten te voorkomen, maatregelen om de continuïteit van de beleggingsdiensten en -activiteiten te verzekeren, maatregelen om het risico te beperken wanneer operationele taken die van kritiek belang zijn worden uitbesteed, het bijhouden van de gegevens over alle door de holding verrichte beleggingsdiensten en -activiteiten, maatregelen om de rechten van de cliënten te vrijwaren in geval van insolventie van de holding wanneer deze financiële instrumenten van haar cliënten aanhoudt en maatregelen om te voorkomen dat financiële instrumenten toebehorend aan een cliënt voor eigen rekening worden gebruikt door de holding (tenzij de cliënt hiermee uitdrukkelijk instemt).

4. Beoordeling door de erkende commissaris van de maatregelen van interne controle

4.1. Bronnen voor de beoordeling

4.1.1. Internecontrolemaatregelen voor de betrouwbaarheid van de financiële en prudentiële verslaggeving

In het kader van zijn privaatrechtelijke opdracht dient de erkende commissaris voldoende kennis te verkrijgen van de holding en haar omgeving, met inbegrip van de maatregelen van interne controle, om de aard en omvang van het risico van een afwijking van materieel belang in de financiële staten te kunnen onderkennen en in te schatten en om zijn controlewerkzaamheden te kunnen opzetten en uitvoeren⁸⁰. Deze kennis gebruikt de erkende commissaris in het kader van zijn publiekrechtelijke opdracht tot beoordeling van de internecontrolemaatregelen van de holding, in het bijzonder voor de maatregelen van interne controle om de betrouwbaarheid van de financiële verslaggeving te verhogen.

Ook in het kader van de verslaggeving over de periodieke staten (zie *supra* punt C.VI.A) dient de erkende commissaris voldoende kennis te verwerven van de maatregelen van interne controle voor de betrouwbaarheid van de financiële en prudentiële verslaggeving.

4.1.2. Internecontrolemaatregelen gericht op de beheersing van de operationele activiteiten

Om door de NBB te kunnen worden erkend als commissaris bij financiële ondernemingen, moet de bedrijfsrevisor voldoen aan een aantal voorwaarden, waaronder een grondige kennis hebben verworven van de openbare controleregeling die geldt voor financiële ondernemingen, kunnen beschikken over alle voor de audit noodzakelijke gespecialiseerde kennis en ervaring en bewijzen dat passende procedures zijn ingevoerd voor de actualisering van de kennis over de openbare controleregeling die geldt voor financiële ondernemingen, alsook van de toepassing ervan⁸¹. Dit houdt in dat de erkende commissaris onder meer kennis heeft van wat moet worden verstaan onder een passende interne controle en kennis heeft van andere relevante bepalingen. Deze kennis gebruikt de erkende commissaris in het kader van zijn publiekrechtelijke opdracht tot beoordeling van de internecontrolemaatregelen van de holding.

4.1.3. Verslagen van het directiecomité

Het verslag van het directiecomité behandelt alle aspecten van de interne controle. Het moet het wettelijke bestuursorgaan toelaten te controleren dat is voldaan aan de vereisten vermeld onder « 2. Opdracht van het directiecomité » en dat de passende maatregelen werden genomen. In dit verslag dienen inzonderheid de internecontrolemaatregelen waarvan sprake in artikel 21, § 1, 2° van de bankwet te worden beoordeeld.

Daarnaast moet het verslag het wettelijke bestuursorgaan toelaten om te controleren dat aan de vereisten inzake beleggingsdiensten en -activiteiten is voldaan en dat de passende maatregelen ter zake werden genomen⁸².

De modaliteiten voor de informatieverstrekking door het directiecomité aan de toezichthouder en aan de erkende commissaris zijn vastgelegd in circulaire NBB_2011_09.

De commissaris vraagt dit verslag aan het directiecomité, indien hij het niet tijdig ontvangt. Indien hij het verslag daarna nog steeds niet ontvangt, waarschuwt hij de toezichthouder.

4.2. Beoordeling van het geheel van de interne controle

Zoals bepaald in de reglementering, beoordelen de erkende commissarissen de internecontrolemaatregelen die de holdings op geconsolideerde basis hebben getroffen en delen zij hun

⁸⁰ ISA 315, Risico's op een afwijking van materieel belang, identificeren en inschatten door inzicht te verwerven in de entiteit en haar omgeving.

⁸¹ Reglement van de Bank van 21 december 2012 betreffende de erkenning van revisoren en revisorenvennootschappen (goedgekeurd bij MB van 28 juni 2013), artikel 2.

⁸² Zie artikel 210, § 2, 1° van de bankwet.

bevindingen mee aan de toezichthouder. De belangrijkste elementen in deze beoordeling vormen het verslag van het directiecomité en de kennis die de erkende commissaris verkrijgt en de documentatie die hij opstelt in het kader van zijn privaatrechtelijke opdracht, in het bijzonder over het systeem van interne controle en over het financiële verslaggevingsproces.

De NBB verwacht dat de erkende commissaris onderzoekt of voornoemd verslag weerspiegelt hoe het directiecomité te werk is gegaan bij het opstellen van haar verslag en of het verslag wordt ondersteund met voldoende documentatie.

Om dit doel te bereiken voert de erkende commissaris minstens de volgende procedures uit⁸³:

- het verkrijgen van voldoende kennis van de holding en haar omgeving;
- het onderzoek van de interne controle zoals bedoeld in de Internationale controlestandaard ISA 265 en in de specifieke norm van het Instituut van 8 oktober 2010;
- de actualisering van de kennis van de openbare controleregeling;
- het nazicht van de notulen van de vergaderingen van het directiecomité;
- het nazicht van de notulen van de vergaderingen van het wettelijk bestuursorgaan;
- het nazicht van documenten die betrekking hebben op het bepaalde bij artikel 21 van de bankwet, en die werden overgemaakt aan het directiecomité;
- het nazicht van documenten die betrekking hebben op het bepaalde bij artikel 21 van de bankwet, en die werden overgemaakt aan het wettelijk bestuursorgaan;
- het inwinnen en evalueren van inlichtingen die betrekking hebben op het bepaalde bij artikel 21 van de bankwet, bij het directiecomité;
- het bijwonen van vergaderingen van het wettelijk bestuursorgaan of het auditcomité, indien dit bestaat;
- het inwinnen en evalueren van inlichtingen bij het directiecomité van de manier waarop zij te werk is gegaan bij het opstellen van haar verslag;
- het nazicht van de documentatie ter ondersteuning van het verslag van het directiecomité;
- het onderzoek van het verslag van het directiecomité in het licht van de kennis verworven in het kader van zijn privaatrechtelijke opdracht.

De erkende commissaris vervolledigt deze lijst indien noodzakelijk en steunt hiervoor op het resultaat van zijn professionele beoordeling.

De erkende commissaris neemt in zijn verklaring al zijn bevindingen op over de internecontrolemaatregelen die de financiële instelling heeft getroffen. Dit betekent dat de erkende commissaris in zijn verklaring alle bevindingen opneemt ten aanzien van het verslag van het directiecomité, zoals

- volledigheid en reikwijdte van het verslag;
- de wijze waarop het verslag werd opgesteld en goedgekeurd;
- de door de holding gehanteerde methodiek ter beoordeling van de interne controle met inbegrip van de manier waarop de methodiek is onderbouwd en wordt toegepast;
- de verschillen tussen de vaststellingen van de erkende commissaris en het verslag;
- de tekortkomingen en leemtes in het internecontrolesysteem die relevant zijn voor het toezicht en voor de financiële verslaggeving.

⁸³ In deze paragraaf worden de term “het verslag van het directiecomité” frequent gebruikt met volgende betekenis: het verslag waarvan sprake in artikel 59, § 2 van de bankwet.

In het bijzonder dient de erkende commissaris aandacht te besteden aan het geheel van maatregelen van interne controle om de betrouwbaarheid van de financiële verslaggeving te verhogen.

De erkende commissaris beoordeelt niet de effectiviteit van de interne controle.

De erkende commissaris dient tijdig verslag uit te brengen bij het wettelijk bestuursorgaan, in voorkomend geval via het auditcomité, over belangrijke kwesties die aan het licht zijn gekomen bij de wettelijke controleopdracht (privaatrechtelijke opdracht), in het bijzonder over ernstige tekortkomingen in het financiële verslaggevingsproces⁸⁴.

4.3. Beoordeling van de interne controle betreffende beleggingsdiensten en -activiteiten

De beoordeling door de erkende commissaris van de interne controle omvat onder meer de kritische beoordeling van het verslag van het directiecomité, opgemaakt overeenkomstig artikel 59, § 2 van de bankwet. De commissaris onderzoekt of het verslag weerspiegelt hoe het directiecomité te werk is gegaan bij het opstellen van haar verslag en of het verslag wordt ondersteund met voldoende documentatie.

Om dit doel te bereiken voert de erkende commissaris, *mutatis mutandis*, minstens de procedures uit die in het vorige punt zijn beschreven.

5. Verslag van de erkende commissaris als bedoeld in artikel 210, § 2, 1° van de bankwet

Het verslag van de erkende commissaris bevat zijn bevindingen over de beoordeling van de interne controlemaatregelen die de holding heeft getroffen.

Het Instituut heeft een specifieke norm uitgewerkt om de regels van het vak inzake de medewerking van de erkende commissarissen aan het prudentieel toezicht te verduidelijken.

6. Inhoud van het verslag van de erkende commissaris

Het verslag van de commissaris is het verslag als bedoeld in de specifieke norm van het Instituut.

De commissaris stelt een verslag op over de opdracht bepaald in artikel 210, § 2, 1° van de bankwet.

De erkende commissaris dient minstens de volgende bijkomende informatie te verstrekken:

- i. de namen en kwalificatie/ervaring van de medewerkers in België die de opdracht hebben uitgevoerd⁸⁵;
- ii. de naam en contactgegevens van de persoon die verantwoordelijk is voor de kwaliteit binnen de vennootschap waartoe de commissaris behoort (toepassing van ISQC 1);
- iii. de gehanteerde materialiteitsdrempels;
- iv. alle aanbevelingen van de commissaris aan de effectieve leiding, in voorkomend geval het directiecomité⁸⁶;
- v. de vastgestelde lacunes, voor zover die niet werden vermeld in de aanbevelingen van de commissaris aan de effectieve leiding, in voorkomend geval het directiecomité (zie hierboven).

De bijkomende informatie dient duidelijk te worden gescheiden van het besluit van de erkende commissaris en wijzigt dit besluit niet.

⁸⁴ Een gelijkaardige verplichting is opgenomen in ISA 260 - Communicatie over controleaangelegenheden met het toezichthoudend orgaan.

⁸⁵ Deze informatie is nuttig in het kader van de erkenningsprocedure.

⁸⁶ Artikel 55, derde lid, *in fine*: « Zij (*de commissarissen*) bezorgen de Bank een kopie van hun mededelingen die zij aan deze leiders richten en die betrekking hebben op zaken die van belang kunnen zijn voor het toezicht dat zij uitoefent. »

De in punt i tot iii vermelde informatie dient aan de Bank te worden verstrekt vóór de aanvang van betekenisvolle werkzaamheden. Deze informatie dient te worden geactualiseerd indien er zich belangrijke wijzigingen voordoen in de samenstelling van het auditteam of bij wijziging van de naam of contactgegevens van de persoon die verantwoordelijk is voor de kwaliteit binnen de vennootschap.

A. Periodieke financiële rapportering

1. Overzicht van toepasselijke reglementaire bepalingen

Art. 210,§ 2, 2° van de bankwet

Art. 433 en 434 van de controlewet

2. Periodieke staten

De periodieke staten waarover de erkende commissaris verslag moet uitbrengen zijn meer bepaald de periodieke staten die in bijlage 2 worden opgelijst.

3. Doel van de bevestiging

Het nazicht heeft tot doel aan de toezichthouder verslag uit te brengen over de periodieke staten die haar aan het einde van het eerste halfjaar en aan het einde van het boekjaar worden bezorgd door de gemengde financiële holding naar Belgisch recht.

Voor de staten aan het einde van het eerste halfjaar delen de erkende commissarissen de resultaten van hun beperkt nazicht mee aan de toezichthouder:

- zij bevestigen geen kennis te hebben van feiten waaruit zou blijken dat de staten per einde halfjaar niet in alle materieel belangrijke opzichten volgens de richtlijnen van de toezichthouder werden opgesteld (negatief geformuleerde verklaring);
- voor wat de boekhoudkundige gegevens betreft, bevestigen zij dat de staten in alle materieel belangrijke opzichten in overeenstemming zijn met de boekhouding en de inventarissen, inzake
 - o volledigheid, d.i. alle gegevens bevatten uit de boekhouding en de inventarissen op basis waarvan de staten worden opgesteld, en
 - o juistheid, d.i. de gegevens correct weergegeven uit de boekhouding en de inventarissen op basis waarvan de staten worden opgesteld (positief geformuleerde verklaring);
- zij bevestigen geen kennis te hebben van feiten waaruit zou blijken dat de staten niet zijn opgesteld met toepassing van de boeking- en waarderingsregels voor de opstelling van de jaarrekening (negatief geformuleerde verklaring).

Voor de staten aan het einde van het boekjaar delen de erkende commissarissen de resultaten van hun controle mee aan de toezichthouder volgens een positieve verklaring:

- zij bevestigen dat de staten per einde boekjaar in alle materieel belangrijke opzichten werden opgesteld volgens de richtlijnen van de toezichthouder;
- voor wat de boekhoudkundige gegevens betreft, bevestigen zij dat de staten in alle materieel belangrijke opzichten in overeenstemming zijn met de boekhouding en de inventarissen, inzake
 - o volledigheid, d.i. alle gegevens bevatten uit de boekhouding en de inventarissen op basis waarvan de staten worden opgesteld, en
 - o juistheid, d.i. de gegevens correct weergegeven uit de boekhouding en de inventarissen op basis waarvan de staten worden opgesteld;
- zij bevestigen dat de periodieke staten zijn opgesteld met toepassing van de boeking- en waarderingsregels voor de opstelling van de jaarrekening.

De Bank verwacht in dit verband dat de erkende commissaris de Internationale controlestandaard (ISA) 701 met betrekking tot “het communiceren van kernpunten van de controle in de controleverklaring van de onafhankelijke auditor” naleeft. De zogenaamde “kernpunten van de controle” zijn die aangelegenheden die, in de professionele oordeelsvorming van de erkende commissaris, het meest significant waren bij de controle van de periodieke staten van de verslagperiode.

4. Toelichting bij de bevestiging

4.1. Algemeen

Voor wat de bevestiging door de commissaris betreft, moet er een onderscheid worden gemaakt tussen de boekhoudkundige gegevens (cijfers) en de extra-boekhoudkundige gegevens (cijfers) in de rapportering. Voor wat de boekhoudkundige gegevens betreft, dient de commissaris te bevestigen dat de periodieke staten in alle materieel belangrijke opzichten in overeenstemming zijn met de boekhouding en de inventarissen, inzake volledigheid en juistheid. Art. 210 van de bankwet en art. 433 van de controlewet lichten deze begrippen toe.

Voor wat betreft de periodieke staten die aan de toezichthouder worden bezorgd aan het einde van het eerste halfjaar, brengen de erkende commissarissen verslag uit bij de toezichthouder over de resultaten van hun beperkt nazicht. Een beperkt nazicht is een onderzoeksprocedure die tot doel heeft verslag uit te brengen over de werkzaamheden wanneer geen volkomen controle vereist is. Voor wat betreft de periodieke staten die aan de toezichthouder worden bezorgd aan het einde van het boekjaar, brengen de erkende commissarissen verslag uit bij de toezichthouder over de resultaten van een volkomen controle van de periodieke staten die de gemengde financiële holdings naar Belgisch recht dienen over te maken aan de toezichthouder volgens de regels die zij bepaalt.

Het Instituut heeft een specifieke norm uitgewerkt om de regels van het vak inzake de medewerking van de erkende commissarissen aan het prudentieel toezicht te verduidelijken.

Om zijn opdracht te kunnen vervullen vraagt de erkende commissaris van het directiecomité, in voorkomend geval de effectieve leiding, de verklaring bedoeld in artikel 208 van de bankwet en artikel 469, § 2 van de controlewet.

4.2. Naleving van de reglementaire normen en verplichtingen in uitvoering van artikel 190, § 1, eerste lid, 1°, artikel 191, § 3, en artikel 192, § 3 van de bankwet [artikelen 457, eerste lid, 1°, 460, § 2, en 462, § 2 van de controlewet]

Voor de informatie die de erkende commissaris dient te bevestigen voor de naleving van de reglementaire normen bepaald bij of in uitvoering van artikel 190, § 1, eerste lid, 1° [art. 457, eerste lid, 1°] (naleving van de vereiste dat het eigen vermogen steeds minstens gelijk is aan de solvabiliteitsvereisten), artikel 191, § 3 [art. 460, § 2] (begrenzingsnormen of andere evenwaardige toezichtsmaatregelen ter beheersing van de risicoconcentratie op het niveau van een financiële dienstengroep), en artikel 192, § 3 [art. 462, § 2] (begrenzingsnormen of andere evenwaardige toezichtsmaatregelen ter verwezenlijking van de doelstellingen van het aanvullende groepstoezicht inzake intragroepsverrichtingen), en een staat met opgave van de significante risicoconcentraties en significante intragroepsverrichtingen bedoeld in artikel 191, § 1, tweede lid, 1° [art. 459, eerste lid, 1°] (identificatie en rapportering van significante risicoconcentraties) en in artikel 192, § 1, tweede lid, 1° [art. 461, eerste lid, 1°] (identificatie en rapportering van significante intragroepsverrichtingen) geeft de erkende commissaris de positieve bevestiging dat de verschillende bedragen opgenomen in de bedoelde staten en de opgave van de significante risicoconcentraties en intragroepsverrichtingen juist en volledig zijn.

5. Bijkomend te verstrekken informatie

In aanvulling op de verklaringen en bevestigingen die verstrekt moeten worden volgens de specifieke norm van het Instituut, dient ook de volgende bijkomende informatie te worden verstrekt aan de toezichthouder:

- i. de namen en kwalificatie/ervaring van de medewerkers in België die de opdracht hebben uitgevoerd⁸⁷;
- ii. de naam en contactgegevens van de persoon die verantwoordelijk is voor de kwaliteit binnen de vennootschap waartoe de commissaris behoort (toepassing van ISQC 1);
- iii. de gehanteerde materialiteitsdrempels;
- iv. alle aanbevelingen van de commissaris aan de effectieve leiding, in voorkomend geval het directiecomité⁸⁸;
- v. de vastgestelde lacunes, voor zover die niet werden vermeld in de aanbevelingen van de commissaris aan de effectieve leiding, in voorkomend geval het directiecomité (zie hierboven).

De bijkomende informatie dient duidelijk te worden gescheiden van het besluit van de erkende commissaris en wijzigt dit besluit niet.

De in punt i tot iii vermelde informatie dient aan de toezichthouder te worden verstrekt vóór de aanvang van betekenisvolle werkzaamheden. Deze informatie dient te worden geactualiseerd indien er zich belangrijke wijzigingen voordoen in de samenstelling van het auditteam of bij wijziging van de naam of contactgegevens van de persoon die verantwoordelijk is voor de kwaliteit binnen de vennootschap.

B. Interne controle

1. Overzicht van toepasselijke reglementaire bepalingen

Art. 194 en 210, §2, 1° van de bankwet

Art. 464 en 490 van de controlewet

2. Beoordeling door de erkende commissaris van het passend karakter van de risicobeheer- en internecontroleprocedures en de administratieve en boekhoudkundige organisatie

Om door de NBB te kunnen worden erkend als commissaris bij financiële ondernemingen, moet de bedrijfsrevisor voldoen aan een aantal voorwaarden, waaronder een grondige kennis hebben verworven van de openbare controleregeling die geldt voor financiële ondernemingen, kunnen beschikken over alle voor de audit noodzakelijke gespecialiseerde kennis en ervaring en bewijzen dat passende procedures zijn ingevoerd voor de actualisering van de kennis over de openbare controleregeling die geldt voor financiële ondernemingen, alsook van de toepassing ervan⁸⁹. Dit houdt in dat de erkende commissaris onder meer kennis heeft van wat moet worden verstaan onder een passende interne controle en kennis heeft van andere relevante bepalingen. Deze kennis gebruikt de erkende commissaris in het kader van zijn publiekrechtelijke opdracht tot beoordeling van de internecontrolemaatregelen van de instelling.

De erkende commissaris beoordeelt op groepsniveau het passend karakter van de risicobeheerprocedures, de internecontroleprocedures en de administratieve en boekhoudkundige organisatie, als bedoeld in artikel 194 van de bankwet en artikel 464 van de controlewet.

Om dit doel te bereiken voert de erkende commissaris de volgende procedures uit op groepsniveau:

⁸⁷ Deze informatie is nuttig in het kader van de erkenningsprocedure.

⁸⁸ Artikel 225, vierde lid, *in fine*: « Zij (*de commissarissen*) bezorgen de Bank een kopie van hun mededelingen die zij aan deze leiders richten en die betrekking hebben op zaken die van belang kunnen zijn voor het toezicht dat zij uitoefent. »

⁸⁹ Reglement van de NBB betreffende de erkenning van revisoren en revisorenvennootschappen, artikel 2.

- o het verkrijgen van voldoende kennis van de groep en haar omgeving;
- o het nazicht van de internecontrole- en risicobeheerprocedures;
- o de actualisering van de kennis van de openbare controleregeling;
- o het nazicht van de notulen van de vergaderingen van de effectieve leiding, het wettelijke bestuursorgaan en de verschillende controle- en risicocomités;
- o het nazicht van de verslagen van de interneaudit- en risicobeheerfunctie en het nazicht van de documentatie ter ondersteuning van deze verslagen.

3. Verslag van de erkende commissaris als bedoeld in artikel 210, §2, 1° van de bankwet en art. 490 van de controlewet

Het verslag van de erkende commissaris bevat zijn bevindingen over de beoordeling op groepsniveau van het passende karakter van de risicobeheer- en internecontroleprocedures die de gemengde financiële holding heeft uitgewerkt.

4. Inhoud van het verslag van de erkende commissaris

Het verslag van de commissaris is het verslag als bedoeld in de specifieke norm van het Instituut van de Bedrijfsrevisoren .

De erkende commissaris dient minstens de volgende bijkomende informatie te verstrekken:

- i. de namen en kwalificatie/ervaring van de medewerkers in België die de opdracht hebben uitgevoerd⁹⁰;
- ii. de naam en contactgegevens van de persoon die verantwoordelijk is voor de kwaliteit binnen de vennootschap waartoe de commissaris behoort (toepassing van ISQC 1);
- iii. de gehanteerde materialiteitsdrempels;
- iv. alle aanbevelingen van de commissaris aan de effectieve leiding, in voorkomend geval het directiecomité;
- v. de vastgestelde lacunes, voor zover die niet werden vermeld in de aanbevelingen van de commissaris aan de effectieve leiding, in voorkomend geval het directiecomité (zie hierboven).

De bijkomende informatie dient duidelijk te worden gescheiden van het besluit van de erkende commissaris en wijzigt dit besluit niet.

De in punt i tot iii vermelde informatie dient aan de toezichthouder te worden verstrekt vóór de aanvang van betekenisvolle werkzaamheden. Deze informatie dient te worden geactualiseerd indien er zich belangrijke wijzigingen voordoen in de samenstelling van het auditteam of bij wijziging van de naam of contactgegevens van de persoon die verantwoordelijk is voor de kwaliteit binnen de vennootschap.

⁹⁰ Deze informatie is nuttig in het kader van de erkenningsprocedure.

VIII. Financiële holdings naar buitenlands recht - gemengde financiële holdings naar buitenlands recht

Voor:

- een financiële holding naar buitenlands recht, en
- een gemengde financiële holding naar buitenlands recht

worden de erkende commissarissen verzocht contact op te nemen met de diensten van de Bank om de wijze vast te leggen waarop hun samenwerking met de Bank zal verlopen voor wat betreft hun verslag over de periodieke staten en hun beoordeling van de interne controle.

A. Periodieke financiële rapportering

1. Overzicht van toepasselijke wettelijke bepalingen

Artikel 332 en 333 van de controlewet

2. Periodieke staten

De periodieke staten waarover de erkende commissaris verslag moet uitbrengen overeenkomstig de artikelen 332 en 333 van de controlewet, zijn meer bepaald de periodieke staten die in bijlage 2 worden opgelijst.

De erkende commissaris wordt ook gevraagd om zijn jaarlijks verslag over de statutaire (solo) jaarrekeningen en zijn jaarlijks verslag over de geconsolideerde jaarrekeningen aan de Bank te bezorgen, ten laatste drie weken voor de algemene vergadering van aandeelhouders.

In functie van prudentiële of economische ontwikkelingen kan de Bank bijkomende aandacht vragen voor bepaalde tabellen. Dit zal vooraf besproken worden tijdens de periodieke contacten die de Bank met het IREFI onderhoudt.

Bijkomende verslagen

Overeenkomstig de artikelen 334, 435 en 493 van de controlewet, en zoals vermeld in punt D.II.2 van deze circulaire, kan de NBB bijzondere verslagen vragen van de erkende commissarissen naast hun in dit hoofdstuk omschreven opdrachten in verband met de periodieke staten.

3. Doel van de bevestiging

Het nazicht heeft tot doel aan de Bank verslag uit te brengen over de periodieke staten die haar aan het einde van het eerste halfjaar en aan het einde van het boekjaar worden bezorgd door de verzekerings- of herverzekeringsonderneming.

Voor de staten aan het einde van het eerste halfjaar delen de erkende commissarissen de resultaten van hun beperkt nazicht mee aan de Bank:

- zij bevestigen geen kennis te hebben van feiten waaruit zou blijken dat de periodieke staten per einde halfjaar niet in alle materieel belangrijke opzichten volgens de richtlijnen van de NBB werden opgesteld (negatief geformuleerde verklaring);
- voor wat de boekhoudkundige gegevens betreft, bevestigen zij dat de periodieke staten in alle materieel belangrijke opzichten in overeenstemming zijn met de boekhouding en de inventarissen, inzake
 - o volledigheid, d.i. alle gegevens bevatten uit de boekhouding en de inventarissen op basis waarvan de periodieke staten worden opgesteld, en
 - o juistheid, d.i. de gegevens correct weergeven uit de boekhouding en de inventarissen op basis waarvan de periodieke staten worden opgesteld (positief geformuleerde verklaring)
- zij bevestigen geen kennis te hebben van feiten waaruit zou blijken dat de periodieke staten niet zijn opgesteld met toepassing van de boeking- en waarderingsregels voor de opstelling van de jaarrekening (negatief geformuleerde verklaring).

Voor de staten aan het einde van het boekjaar delen de erkende commissarissen de resultaten van hun controle mee aan de Bank volgens een positieve verklaring:

- zij bevestigen dat de periodieke staten per einde boekjaar in alle materieel belangrijke opzichten werden opgesteld volgens de richtlijnen van de NBB;

- voor wat de boekhoudkundige gegevens betreft, bevestigen zij dat de periodieke staten in alle materieel belangrijke opzichten in overeenstemming zijn met de boekhouding en de inventarissen, inzake
 - o volledigheid, d.i. alle gegevens bevatten uit de boekhouding en de inventarissen op basis waarvan de periodieke staten worden opgesteld, en
 - o juistheid, d.i. de gegevens correct weergeven uit de boekhouding en de inventarissen op basis waarvan de periodieke staten worden opgesteld.
- zij bevestigen dat de periodieke staten zijn opgesteld met toepassing van de boeking- en waarderingsregels voor de opstelling van de jaarrekening.

4. Toelichting bij de bevestiging

Voor wat de bevestiging door de commissaris betreft, moet er een onderscheid worden gemaakt tussen de boekhoudkundige gegevens (cijfers) en de extra-boekhoudkundige gegevens (cijfers) in de rapportering. Voor wat de boekhoudkundige gegevens betreft, dient de commissaris te bevestigen dat de periodieke staten in alle materieel belangrijke opzichten in overeenstemming zijn met de boekhouding en de inventarissen, inzake volledigheid en juistheid. De wet licht deze begrippen toe.

Voor wat betreft de periodieke staten die aan de NBB worden bezorgd aan het einde van het eerste halfjaar, brengen de erkende commissarissen verslag uit bij de NBB over de resultaten van hun beperkt nazicht. Een beperkt nazicht is een onderzoeksprocedure die tot doel heeft verslag uit te brengen over de werkzaamheden wanneer geen volkomen controle vereist is. Voor wat betreft de periodieke staten die aan de NBB worden bezorgd aan het einde van het boekjaar, brengen de erkende commissarissen verslag uit bij de NBB over de resultaten van een volkomen controle van de periodieke staten die de verzekerings- en herverzekeringsondernemingen dienen over te maken aan de NBB volgens de regels die zij bepaalt.

Het Instituut heeft een specifieke norm uitgewerkt om de regels van het vak inzake de medewerking van de erkende commissarissen aan het prudentieel toezicht te verduidelijken.

Om zijn opdracht te kunnen vervullen vraagt de erkende commissaris van de effectieve leiding, in voorkomend geval het directiecomité, de verklaring bedoeld in artikel 202 van de controlewet.

De erkende commissaris geeft de positieve bevestiging dat de Solvabiliteit II balans juist en volledig is, met name, de activa, de technische voorzieningen en het daaruit voortvloeiend totaal eigen vermogen. Verder dient de erkende commissaris tevens de correctheid van de berekening van de kapitaalsvereisten te bevestigen.

Voor de modelmatige aanpak, i.e. de aanpak waarbij de verzekerings- of herverzekeringsonderneming middels (partieel) interne modellen rechtstreeks de kapitaalsvereisten berekent⁹¹, mag de erkende commissaris het model niet ontwikkelen of valideren in het licht van de vereiste onafhankelijkheid bij de uitvoering van diens wettelijke opdrachten. Indien de verzekeringsonderneming een beroep zou willen doen op een revisor voor de ontwikkeling of validatie van de door haar gebruikte (partieel) interne modellen, dient deze volledig onafhankelijk te zijn van haar erkende commissaris⁹².

Het toezicht op de naleving van de erkenningsvoorwaarden van de interne modellen zoals bepaald in de reglementaire normen valt niet onder de verantwoordelijkheid van de erkende commissaris, onder voorbehoud van de specifieke opdrachten bedoeld in artikel 332 en 333 van de controlewet. Onder

⁹¹ In de mate dat dit een impact heeft op de periodieke staten.

⁹² Dit vereiste om onafhankelijk te zijn houdt met name in dat de revisor en/of de revisorenvennootschap (ongeacht door wie zij vertegenwoordigd wordt) die de rekeningen en de statutaire of geconsolideerde periodieke staten controleert, buiten zijn werkzaamheden bij de onderneming geen modellen mag ontwikkelen voor deze laatste en niet mag deelnemen aan de interne validatie van die modellen. Deze beperking geldt ook voor de externe deskundigen waarop de revisor of de revisorenvennootschap een beroep zou doen in het kader van zijn of haar toezichtopdracht. De voorgaande bepalingen doen geen afbreuk aan de verbodsbepalingen en beperkingen met betrekking tot « niet-controlediensten » in de zin van Verordening (EU) nr. 537/2014 van het Europees Parlement en de Raad van 16 april 2014 betreffende specifieke eisen voor de wettelijke controles van financiële overzichten van organisaties van openbaar belang en tot intrekking van Besluit 2005/909/EG van de Commissie.

"erkenningvoorwaarden" wordt onder meer verstaan de initiële goedkeuring van de (partieel) interne modellen, de opvolging van bepaalde kwalitatieve vereisten en de jaarlijkse herziening. Bij de positieve bevestiging, houdt de erkend commissaris rekening met onderstaande aandachtspunten:

1) Aandachtspunten bij de beoordeling van de technische voorzieningen

- a. De consistentie van de toepassing van contractgrenzen teneinde bestaande en toekomstige activiteiten goed af te bakenen.
- b. De gegevenskwaliteit, de economische assumpties, het kalibratieproces en de parameters die voortvloeien uit het kalibratieproces met betrekking tot de gebruikte economische scenario generator (*ESG*).
- c. De assumpties onderliggend aan de *best estimate* berekening, aan de hand van het vergelijken van de resultaten van de schatting met de empirische resultaten (*back-testing*). Bijvoorbeeld, betreffende de toewijzing en projectie van kosten, de sterftetafels, en mate van afkoop of stopzetting van de verzekeringscontracten.
- d. De modelleringskeuzes met betrekking tot de projectie van de kasstromen. Bijvoorbeeld, de groepering van de polissen langs actief- en passiefzijde, tijdshorizon, gemodelleerde vs. niet-gemodelleerde reserves, en eventuele gemaakte vereenvoudigingen. In het kader van hospitalisatieverzekeringen dient specifieke aandacht te worden besteed aan de genomen assumpties inzake de toekomstige tarifiering.
- e. Bij de berekening van de risicomarge, de mate waarin de prognose van de toekomstige solvabiliteitskapitaalvereisten op gepaste wijze de aard, de omvang en de complexiteit van de risico's van de verzekerings- en herverzekeringsverplichtingen weerspiegelen.
- f. De inachtneming van beheeractiviteiten en de consistentie van toekomstige beheeractiviteiten (*future management actions*) met overige assumpties. Bijvoorbeeld, betreffende het gedrag van de verzekeringnemer, de gerelateerde kosten en de inachtneming van toekomstige discretionaire uitkeringen.

2) Aandachtspunten bij de beoordeling van de solvabiliteitskapitaalvereisten

- a. De berekening van de waarde van de toekomstige discretionaire uitkeringen, rekening houdend met het effect van het scenario op toekomstige winsten en hun impact op de kapitaalvereisten.
- b. De waardering en de impact van het gebruik van risico-mitigerende technieken, waaronder herverzekering, op de balans en de kapitaalvereisten van de verzekeraar.

3) Aandachtspunten bij de beoordeling van het eigen vermogen

- a. De toepassing van de lijsten van eigenvermogensbestanddelen en de kenmerken die de indeling voor elk niveau (*Tiers*) bepalen.

4) Aandachtspunten bij de beoordeling van de groepssolvabiliteit

- a. De keuze en verantwoording van de methode voor de berekening van de groepssolvabiliteit.
- b. De reikwijdte van de groep, het verzamelen van gegevens en de erkenning en waardering van balansposten in het consolidatieproces.
- c. De beschikbaarheid van het eigen vermogen, de reconciliatie op groepsniveau en de behandeling van specifieke groepsrisico's.

5) Aandachtspunten met betrekking tot de datakwaliteit van de rapportering

Door de toename van de periodieke staten en de grotere complexiteit ervan, heeft de technische kwaliteit (*data quality*) van de via deze staten gerapporteerde gegevens een nieuwe dimensie gekregen, die rechtvaardigt dat er bijzondere aandacht aan wordt besteed. Het toezicht op de naleving van *data quality* vereisten maakt deel uit van de toezichtopdracht van de erkende commissaris en zal worden uitgevoerd volgens de regels die na overleg met het IREFI zullen worden vastgesteld.

In functie van prudentiële of economische ontwikkelingen kan de Bank de lijst van voormelde aandachtspunten actualiseren. Dit zal vooraf besproken worden tijdens de periodieke contacten die de Bank met het IREFI onderhoudt.

5. Bijkomend te verstrekken informatie

Voorafgaande informatieverstrekking

Vooraleer over te gaan tot het nazicht van de periodieke staten, deelt de commissaris aan de Bank zijn auditplan mee. In voorkomend geval moet dit auditplan worden aangevuld met informatie over de volgende punten:

1. kwalificatie/ervaring van de medewerkers in België die de opdracht hebben uitgevoerd⁹³;
2. de naam en contactgegevens van de persoon die verantwoordelijk is voor de kwaliteit binnen de vennootschap waartoe de commissaris behoort (toepassing van ISQC 1);
3. de gehanteerde materialiteitsdrempels
4. betrokkenheid van externe deskundigen;
5. gebruik van het werk van de interne auditor bij de controle van de periodieke staten
6. een beknopt overzicht van de specifieke risico's waaraan de onderneming is blootgesteld en die een wezenlijke impact hebben op het nazicht van de periodieke staten. Dit overzicht moet op zijn minst de risico's bevatten die overeenkomstig de standaard ISA 315 (Revised) moeten worden geïdentificeerd vóór elke auditopdracht.
7. een tijdschema voor de auditprocedures die zullen worden toegepast;
8. de maatregelen die zouden worden genomen indien er fraude gedetecteerd wordt.

Deze informatie dient te worden geactualiseerd indien er zich belangrijke wijzigingen voordoen voordat het nazicht van de periodieke staten is afgerond.

Het auditplan met betrekking tot het nazicht van de periodieke staten, als bedoeld in de voornoemde bepalingen van de controlewet, dient, wanneer dit noodzakelijk wordt geacht, besproken te worden op initiatief van de erkende commissaris of de toezichthouder.

Na de controle van de periodieke staten

In aanvulling op de verklaringen en bevestigingen die verstrekt moeten worden volgens de specifieke norm van het Instituut, dient ook de volgende bijkomende informatie te worden verstrekt aan de toezichthouder:

1. De verslagen van de commissaris aan het auditcomité, met afzonderlijke vermelding van de belangrijkste punten die met het auditcomité werden besproken naar aanleiding van die verslagen.
2. Een omstandig verslag over het volgende:
 - a. Een analyse van de follow-up van het auditplan en van de aanvullende gegevens die aan de toezichthouder zijn verstrekt. Deze analyse moet minstens betrekking hebben op de problemen die zich bij de uitvoering van het auditplan hebben voorgedaan en op de wijzigingen die erin zijn aangebracht en moet een overzicht geven van de belangrijke auditwerkzaamheden die uitgevoerd zouden zijn naast de oorspronkelijk geplande werkzaamheden, en van de motieven daarvoor. Wanneer er tekortkomingen werden vastgesteld bij de onafhankelijke controlefuncties (interne audit, compliance, risicobeheer) en

⁹³ Deze informatie is ook nuttig in het verlengde van de erkenningsprocedure (Reglement van de NBB van 21 december 2012 betreffende de erkenning van revisoren en revisorenvennootschappen, goedgekeurd bij MB van 28 juni 2013).

die tekortkomingen een belangrijke impact hebben op het auditstandpunt, dient de erkende commissaris dit ook te vermelden in zijn analyse.

- b. Alle aanbevelingen van de commissaris aan het directiecomité⁹⁴ en de vastgestelde lacunes, voor zover die niet werden vermeld in de aanbevelingen van de commissaris aan het directiecomité.
- c. Het gevolg dat werd gegeven aan de aanbevelingen en de lacunes die werden vastgesteld tijdens de vorige controle van de periodieke staten (in voorkomend geval met vermelding van de aanbevelingen en lacunes waaraan de onderneming geen gevolg heeft gegeven).
- d. Een overzicht van de punten die volgens het professioneel oordeel van de commissaris als belangrijk en relevant kunnen worden aangemerkt in het kader van zijn toezichtswerkzaamheden (zie verder, aanvullende opmerkingen)⁹⁵. In dit overzicht moeten bijvoorbeeld de volgende aspecten aan bod komen:
 - De impact van eventuele tekortkomingen in de interne controle op de controle van de periodieke staten.
 - Het door de commissaris in het kader van zijn werkzaamheden vastgestelde verloop van de specifieke of systeemrisico's⁹⁶ (reglementaire of macro-economische ontwikkelingen die een impact hebben op de onderneming) waarmee de onderneming geconfronteerd wordt, en die een invloed hebben gehad of kunnen hebben op haar periodieke staten en haar continuïteit.
 - De belangrijke ontwikkelingen die zich in de loop van het boekjaar hebben voorgedaan op het vlak van de solvabiliteit, de liquiditeit, de financiële positie, de resultaten en de posten buiten de balansstelling van de onderneming, en, in voorkomend geval, de lopende geschillen, voor zover ze niet reeds elders aan bod komen. Dit houdt ook in dat een overzicht wordt gegeven van de ontwikkeling van de onderneming in het licht van de verschillende risico's waaraan ze is blootgesteld (kredietrisico, marktrisico, renterisico, ...), zoals die gerapporteerd wordt in de periodieke staten.
 - De belangrijke wijzigingen die zich hebben voorgedaan in de activiteiten van de onderneming en die een impact hebben gehad of kunnen hebben op haar periodieke staten.
 - Het gebruik en de uitvoering van interne modellen voor de opstelling van financiële of prudentiële informatie;
 - De toereikendheid, de kwaliteit en de relevantie van de gegevens, hypothesen en methodes die gebruikt worden in het kader van de belangrijkste waarderingen die als basis dienen voor de opstelling van de periodieke staten.
 - De ernstige problemen die de onderneming ondervindt bij de waardering van de activa, de passiva, de posten buiten de balansstelling, de boekhoudkundige verwerking van de resultaten, de vaststelling van het reglementair eigen vermogen en de berekening van de gegevens met betrekking tot de specifieke prudentiële risico's die zij loopt. Er dient bijzondere aandacht te worden besteed aan de waarderingen waarvoor een hoge mate van oordeelkundigheid was vereist (onder verwijzing naar de standaard ISA 540).
 - De omvang en de kwaliteit van de waarderingswerkzaamheden die aan externe deskundigen zijn toevertrouwd en de maatregelen die de commissaris in dit verband heeft genomen.

⁹⁴ Artikel 336, tweede lid van de controlewet: « Zij (*de commissarissen*) bezorgen de Bank een kopie van hun mededelingen die zij aan het directiecomité van de verzekerings- of herverzekeringsonderneming of, bij ontstentenis van een directiecomité, aan de personen belast met de effectieve leiding, richten en die betrekking hebben op zaken die van belang kunnen zijn voor het toezicht dat zij uitoefent. »

⁹⁵ Deze verschillende punten werden in principe besproken met het management van de instelling. Ook als ze niet werden besproken maar toch van belang zijn moeten ze worden opgenomen in het verslag van de commissaris.

⁹⁶ Het gaat hier om de risico's (met betrekking tot de toereikendheid van het eigen vermogen) die aan bod komen in de periodieke staten, zoals het kredietrisico, het marktrisico, het operationeel risico, de eigenvermogensvereisten en de dekking ervan, het concentratierisico, het liquiditeitsrisico, het hefboomeffect en het financieringsrisico (lijst die nog kan worden aangepast in het licht van de ontwikkeling van het prudentieel kader).

- De impact van een eventuele ‘management bias’ bij de voornoemde waarderingen, met name:
 - I. wanneer een onderneming voortdurend waarderingen gebruikt die op zichzelf beschouwd aanvaardbaar zijn maar waaruit een patroon van optimisme of pessimisme naar voren komt, of andere aanwijzingen voor vooringenomenheid van het management, of
 - II. wanneer een onderneming transacties verricht voor het bereiken van een bepaald boekhoudkundig of fiscaal resultaat, en dat doet op een zodanige wijze dat de boekhoudkundige of fiscale verwerking weliswaar technisch aanvaardbaar is maar de essentie van de transactie daardoor wordt verhuld.
 - Het reputatierisico of het risico op niet-naleving door de onderneming van de wetten, reglementen en instructies van de toezichthouder.
 - Voor zover ze hierboven niet aan bod zijn gekomen: de aandachtspunten die in de vorige paragraaf zijn vermeld (4.2).
- e. Indien ze niet zijn opgenomen in de voornoemde verslagen, dient de commissaris de zogenaamde “kernpunten van de controle” als bedoeld in de Internationale controlestandaard ISA 701 eveneens mee te delen aan de Bank. De “kernpunten van de controle” zijn die aangelegenheden die, in de professionele oordeelsvorming van de erkende commissaris, het meest significant waren bij de controle van de periodieke staten van de verslagperiode.

Aanvullende opmerkingen

De hierboven voorziene bijkomende informatie dient duidelijk te worden gescheiden van het besluit van de erkende commissaris en wijzigt dit besluit niet.

De in punt 2.d hierboven opgesomde componenten van het omstandig verslag zijn slechts voorbeelden. Derhalve moet de commissaris op basis van zijn professionele oordeelkundigheid een lijst opstellen van de elementen die voldoende belangrijk en relevant zijn om aan de toezichthouder te worden gerapporteerd voor toezichtsdoeleinden en dient hij ook te bepalen of er daarbuiten nog andere aspecten zijn die aan de toezichthouder moeten worden meegedeeld voor dezelfde doeleinden.

Het is van essentieel belang dat die belangrijke en relevante elementen voldoende goed naar voren komen in het omstandig verslag - in voorkomend geval kunnen ze in een tabel worden weergegeven, die de problemen van boekjaar tot boekjaar opvolgt - en dat de gerapporteerde informatie niet verloren gaat tussen andere, minder relevante of minder belangrijke informatie.

In het algemeen dient de erkende commissaris erover te waken dat herhaling wordt vermeden in zijn verslagen aan de Bank, wanneer de gevraagde aanvullende inlichtingen, zoals hierboven vermeld, mekaar overlappen.

Het omstandig verslag wordt eenmaal per jaar opgesteld, in samenhang met de periodieke staten op het einde van het boekjaar, en wordt op de agenda gezet voor periodiek overleg tussen de erkende commissaris en de Bank, als vermeld in punt E.IV van deze circulaire.

Indien er zich in de periode tussen twee verslagen feiten voordoen die de eerder gerapporteerde gegevens significant kunnen wijzigen, dient dit te worden meegedeeld aan de toezichthouder, in het kader van de in artikel 335 van de controlewet bedoelde signaalfunctie.

B. Interne controle

1. Overzicht van toepasselijke wettelijke bepalingen

a. Opdracht van de commissarissen

Art. 331 van de controlewet

b. Governancesysteem

Art. 42, § 1 van de controlewet

2. Opdracht van het directiecomité

Iedere verzekerings- of herverzekeringsonderneming dient te beschikken over een passend governancesysteem, waaronder toezichtsmaatregelen, om een doeltreffend en voorzichtig beleid te garanderen. Wat haar administratieve en boekhoudkundige organisatie betreft, dient iedere onderneming een systeem van interne controle te organiseren dat een redelijke mate van zekerheid verschaft over de betrouwbaarheid van het financiële verslaggevingsproces, zodat de jaarrekening in overeenstemming is met de geldende boekhoudreglementering.

Het directiecomité dient, onder toezicht van het wettelijk bestuursorgaan, de nodige maatregelen te nemen voor de naleving en de tenuitvoerlegging van de bepalingen van artikel 42 van de controlewet. Het directiecomité brengt minstens eenmaal per jaar verslag uit aan het wettelijk bestuursorgaan, de Bank en de erkende commissaris over de beoordeling van de doeltreffendheid van het in artikel 42 bedoelde governancesysteem en over de maatregelen die in voorkomend geval worden genomen om eventuele tekortkomingen aan te pakken. Het verslag rechtvaardigt waarom deze maatregelen voldoen aan de wettelijke en reglementaire bepalingen. De informatieverstrekking aan de Bank en de erkende commissaris gebeurt volgens de modaliteiten die de Bank bepaalt.

3. Het begrip "interne controle"

In de circulaire NBB_2015_21 van 13 juli 2015 betreffende de interne controle en de interne auditfunctie, wordt "interne controle" gedefinieerd als het geheel van maatregelen dat, onder de verantwoordelijkheid van de leiding van de verzekeringsonderneming, met redelijke zekerheid moet toelaten dat:

- de bedrijfsvoering geordend en voorzichtig gebeurt met afgelijnde doelstellingen;
- de ingezette middelen economisch en efficiënt gebruikt worden;
- de risico's gekend zijn en afdoende beheerst worden ter bescherming van het vermogen;
- de financiële en beheersinformatie integer en betrouwbaar is;
- de wetten en reglementen alsmede de algemene beleidslijnen, plannen en interne voorschriften nageleefd worden.

Naar deze definitie wordt tevens verwezen in circulaire NBB_2016_31 van 5 juli 2016 over de prudentiële verwachtingen van de NBB inzake het governancesysteem voor de verzekerings- en herverzekeringssector.

Deze circulaires blijven onverkort van toepassing.

De opdracht van de erkende commissaris betreft de beoordeling van het geheel van de interne controlemaatregelen om een redelijke zekerheid te verschaffen over de betrouwbaarheid van de financiële en prudentiële verslaggeving en het geheel van de interne controlemaatregelen gericht op de beheersing van de operationele activiteiten. Voor de uitoefening van deze laatste opdracht kan de erkende commissaris zich onder meer baseren op een kritische beoordeling van het verslag van het directiecomité, opgemaakt overeenkomstig artikel 80, § 2 van de controlewet, en van de documentatie waarop voornoemd verslag is gebaseerd, alsmede op de implementatie van de interne controlemaatregelen genomen door het directiecomité.

De opdracht van de erkende commissaris omvat de compliancefunctie als onderdeel van een aangepaste organisatie maar de opdracht omvat niet het nagaan of de onderneming alle wetgevingen naleeft.

De opdrachten van de erkende commissaris worden hierna verder toegelicht.

4. Beoordeling door de erkende commissaris van de maatregelen van interne controle

4.1. Bronnen voor de beoordeling

4.1.1. Internecontrolemaatregelen voor de betrouwbaarheid van de financiële en prudentiële verslaggeving

In het kader van zijn privaatrechtelijke opdracht dient de erkende commissaris voldoende kennis te verkrijgen van de onderneming en haar omgeving, met inbegrip van de maatregelen van interne controle, om de aard en omvang van het risico van een afwijking van materieel belang in de financiële staten te kunnen onderkennen en in te schatten en om zijn controlewerkzaamheden te kunnen opzetten en uitvoeren⁹⁷. Deze kennis gebruikt de erkende commissaris in het kader van zijn publiekrechtelijke opdracht tot beoordeling van de internecontrolemaatregelen van de onderneming, in het bijzonder voor de maatregelen van interne controle om de betrouwbaarheid van de financiële verslaggeving te verhogen.

Ook in het kader van de verslaggeving over de periodieke staten (zie *supra* Hoofdstuk C) dient de erkende commissaris voldoende kennis te verwerven van de maatregelen van interne controle voor de betrouwbaarheid van de financiële en prudentiële verslaggeving.

4.1.2. Internecontrolemaatregelen gericht op de beheersing van de operationele activiteiten

Om door de NBB te kunnen worden erkend als commissaris bij verzekeringsondernemingen, moet de bedrijfsrevisor voldoen aan een aantal voorwaarden, waaronder een grondige kennis hebben verworven van de openbare controleregeling die geldt voor verzekeringsondernemingen, kunnen beschikken over alle voor de audit noodzakelijke gespecialiseerde kennis en ervaring en bewijzen dat passende procedures zijn ingevoerd voor de actualisering van de kennis over de openbare controleregeling die geldt voor verzekeringsondernemingen, alsook van de toepassing ervan. Dit houdt in dat de erkende commissaris onder meer kennis heeft van wat moet worden verstaan onder een passende interne controle en kennis heeft van andere relevante bepalingen. Deze kennis gebruikt de erkende commissaris in het kader van zijn publiekrechtelijke opdracht tot beoordeling van de internecontrolemaatregelen van de onderneming.

4.1.3. Verslagen van het directiecomité en het wettelijk bestuursorgaan

Voor zijn beoordeling van de internecontrolemaatregelen kan de erkende commissaris zich met name baseren op:

- i. Het verslag van het directiecomité van de verzekerings- of herverzekeringsonderneming over de beoordeling van de doeltreffendheid van het governancestelsel, waarvan de regels zijn vastgesteld in hoofdstuk 14 van circulaire NBB_2016_31 over de prudentiële verwachtingen van de Bank inzake het governancestelsel voor de verzekerings- en herverzekeringssector;
- ii. Het « Solvency and Financial Condition Report » (SFCR) dat door de verzekerings- of herverzekeringsonderneming wordt gepubliceerd; en
- iii. Het « Regular Supervisory Report » (RSR) dat de verzekerings- of herverzekeringsonderneming aan de Bank bezorgt.

De modaliteiten voor de informatieverstrekking door de verzekerings- of herverzekeringsondernemingen aan de Bank en aan de erkende commissaris zijn vastgelegd in de circulaire NBB_2016_40 van 12 oktober 2016 over eCorporate.

De commissaris vraagt deze verslagen aan het directiecomité indien hij ze niet tijdig ontvangt. Indien hij het verslag daarna nog steeds niet ontvangt, waarschuwt hij de Bank.

⁹⁷ ISA 315, Risico's op een afwijking van materieel belang, identificeren en inschatten door inzicht te verwerven in de entiteit en haar omgeving.

4.2. Beoordeling van het geheel van de interne controle

Zoals bepaald in de controlewet, beoordelen de erkende commissarissen de internecontrolemaatregelen die de ondernemingen hebben getroffen en delen zij hun bevindingen mee aan de NBB. De belangrijkste elementen in deze beoordeling vormen het verslag van het directiecomité (opgemaakt overeenkomstig artikel 80, § 2 van de controlewet) en de kennis die de erkende commissaris verkrijgt en de documentatie die hij opstelt in het kader van zijn privaatrechtelijke opdracht, in het bijzonder over het systeem van interne controle en over het financiëleverslaggevingsproces.

De NBB verwacht dat de erkende commissaris onderzoekt of voornoemd verslag weerspiegelt hoe het directiecomité te werk is gegaan bij het opstellen van het verslag en of het verslag wordt ondersteund met voldoende documentatie.

Om dit doel te bereiken voert de erkende commissaris minstens de volgende procedures uit:

- het verkrijgen van voldoende kennis van de onderneming en haar omgeving;
- het onderzoek van de interne controle zoals bedoeld in de Internationale controlestandaard ISA 265;
- de actualisering van de kennis van de openbare controleregeling;
- het nazicht van de notulen van de vergaderingen van het directiecomité;
- het nazicht van de notulen van de vergaderingen van het wettelijk bestuursorgaan;
- het nazicht van documenten die betrekking hebben op de bepalingen van artikel 42, § 1 van de controlewet, en die werden overgemaakt aan het directiecomité;
- het nazicht van documenten die betrekking hebben op de bepalingenartikel 42, § 1 van de controlewet, en die werden overgemaakt aan het wettelijk bestuursorgaan;
- het inwinnen en evalueren van inlichtingen die betrekking hebben op artikel 42, § 1 van de controlewet, bij het directiecomité;
- het bijwonen van vergaderingen van het wettelijk bestuursorgaan of het auditcomité, indien dit bestaat;
- het inwinnen en evalueren van inlichtingen bij het directiecomité en het wettelijk bestuursorgaan van de manier waarop zij te werk zijn gegaan bij het opstellen van (i) het verslag van het directiecomité over de beoordeling van de doeltreffendheid van het governancestelsel, (ii) de SFRC en (iii) de RSR;
- het nazicht van de documentatie ter ondersteuning van (i) het verslag van het directiecomité over de beoordeling van de doeltreffendheid van het governancestelsel, (ii) de SFRC en (iii) de RSR ;
- het onderzoek van het verslag van het directiecomité in het licht van de kennis verworven in het kader van zijn privaatrechtelijke opdracht.

De erkende commissaris vervolledigt deze lijst indien noodzakelijk en steunt hiervoor op het resultaat van zijn professionele beoordeling.

De erkende commissaris neemt in zijn verklaring al zijn bevindingen op over de internecontrolemaatregelen die de verzekerings- of herverzekeringsonderneming heeft getroffen. Dit betekent dat de erkende commissaris in zijn verklaring alle bevindingen opneemt ten aanzien van (i) het verslag van het directiecomité over de beoordeling van de doeltreffendheid van het governancestelsel, (ii) de SFRC en (iii) de RSR, zoals

- volledigheid en reikwijdte van de verslagen;
- de wijze waarop de verslagen werden opgesteld en goedgekeurd;
- de door de instelling gehanteerde methodiek ter beoordeling van de interne controle met inbegrip van de manier waarop de methodiek is onderbouwd en wordt toegepast;

- de verschillen tussen de vaststellingen van de erkende commissaris en het verslag van het directiecomité over de beoordeling van de doeltreffendheid van het governancestelsel;
- de tekortkomingen en leemtes in het interne controlesysteem die relevant zijn voor het toezicht en voor de financiële verslaggeving.

In het bijzonder dient de erkende commissaris aandacht te besteden aan het geheel van maatregelen van interne controle om de betrouwbaarheid van de financiële verslaggeving te verhogen.

De erkende commissaris beoordeelt niet de effectiviteit van de interne controle.

De erkende commissaris dient tijdig verslag uit te brengen bij het wettelijke bestuursorgaan, in voorkomend geval via het auditcomité, over belangrijke kwesties die aan het licht zijn gekomen bij de wettelijke controleopdracht (privaatrechtelijke opdracht), in het bijzonder over ernstige tekortkomingen in het financiële verslaggevingsproces.

5. Verslag van de erkende commissaris als bedoeld in artikel 331 van de controlewet

Het verslag van de erkende commissaris bevat zijn bevindingen over de beoordeling van de interne controlemaatregelen die de onderneming heeft getroffen.

Het Instituut heeft een specifieke norm uitgewerkt om de regels van het vak inzake de medewerking van de erkende commissarissen aan het prudentieel toezicht te verduidelijken.

6. Inhoud van het verslag van de erkende commissaris

Het verslag van de commissaris is het verslag als bedoeld in de specifieke norm van het Instituut.

De erkende commissaris dient minstens de volgende bijkomende informatie te verstrekken:

- de namen en kwalificatie/ervaring van de medewerkers in België die de opdracht hebben uitgevoerd⁹⁸;
- de naam en contactgegevens van de persoon die verantwoordelijk is voor de kwaliteit binnen de vennootschap waartoe de commissaris behoort (toepassing van ISQC 1);
- de gehanteerde materialiteitsdrempels;
- alle aanbevelingen van de commissaris aan het directiecomité⁹⁹;
- de vastgestelde lacunes, voor zover die niet werden vermeld in de aanbevelingen van de commissaris aan het directiecomité (zie hierboven).

De bijkomende informatie dient duidelijk te worden gescheiden van het besluit van de erkende commissaris en wijzigt dit besluit niet.

De in punt i tot iii vermelde informatie dient aan de Bank te worden verstrekt vóór de aanvang van betekenisvolle werkzaamheden. Deze informatie dient te worden geactualiseerd indien er zich belangrijke wijzigingen voordoen in de samenstelling van het auditteam of bij wijziging van de naam of contactgegevens van de persoon die verantwoordelijk is voor de kwaliteit binnen de vennootschap.

⁹⁸ Deze informatie is nuttig in het kader van de erkenningsprocedure.

⁹⁹ Artikel 336, tweede lid van de controlewet: « Zij (*de commissarissen*) bezorgen de Bank die zij aan het directiecomité van de verzekerings- of herverzekeringsonderneming of, bij ontstentenis van een directiecomité, aan de personen belast met de effectieve leiding, richten en die betrekking hebben op zaken die van belang kunnen zijn voor het toezicht dat zij uitoefent.»

X. Belgische verzekerings- of herverzekeringsgroepen

In dit hoofdstuk wordt bepaald welke rol de erkende commissaris speelt in het kader van het toezicht op verzekerings- en herverzekeringsgroepen als gedefinieerd in de artikelen 339 en 343 van de wet van 13 maart 2016.

De erkende commissaris die belast is met de controles op het niveau van de groepen is:

- hetzij de erkende commissaris van de verzekeringsholding naar Belgisch recht, wanneer deze laatste de uiteindelijke moederonderneming is die verantwoordelijk is voor de groep;
- hetzij de erkende commissaris van de deelnemende verzekerings- of herverzekeringsonderneming naar Belgisch recht, wanneer deze laatste van de Bank de toestemming heeft verkregen om in de plaats van de uiteindelijke moederonderneming te worden aangeduid als « entiteit die verantwoordelijk is voor de groep »;

Wanneer hieronder de term « erkende commissaris op groepsniveau » wordt gebruikt, moet dit naargelang van de structuur van de betrokken groep worden opgevat als een van de hierboven bedoelde erkende commissarissen.

Het wettelijk kader voor het revisoraal toezicht op verzekerings- en herverzekeringsgroepen is vastgelegd in de artikelen 430 tot 440 van de wet van 13 maart 2016.

A. Periodieke financiële verslagen op groepsniveau

Overeenkomstig de artikelen 430 (*juncto* 332 en 333), 433 en 434 van de wet van 13 maart 2016, brengt de erkende commissaris verslag uit aan de Bank over:

- de periodieke financiële informatie op het einde van het eerste halfjaar en op het einde van het boekjaar van de verzekeringsholding naar Belgisch recht of van de gemengde financiële holding naar Belgisch recht; en
- de periodieke financiële informatie die op het einde van het eerste halfjaar en op het einde van het boekjaar geconsolideerd is op het niveau van de verzekerings- of herverzekeringsgroep.

De bedoelde periodieke staten zijn meer bepaald opgelijst in bijlage 2.

De erkende commissaris wordt ook gevraagd om zijn jaarlijks verslag over de geconsolideerde jaarrekeningen aan de Bank te bezorgen, ten laatste drie weken voor de algemene vergadering van aandeelhouders.

Voor de praktische modaliteiten voor de indiening van die verslagen zij verwezen naar afdeling IX van deze circulaire, over de periodieke financiële verslagen van de erkende commissaris van een verzekerings- of herverzekeringsonderneming, die van overeenkomstige toepassing is.

B. Interne controle op groepsniveau

Overeenkomstig de artikelen 430 (*juncto* 331) en 432 van de wet van 13 maart 2016, beoordeelt de erkende commissaris op groepsniveau « *het passend karakter op het niveau van de groep van de internecontrolemaatregelen als bedoeld in artikel 42, § 1, 2°* » en deelt hij zijn bevindingen ter zake mee aan de Bank.

Concreet betekent dit dat de erkende commissaris op groepsniveau de internecontrolemaatregelen moet beoordelen die op groepsniveau zijn vastgesteld om te voldoen aan de vereisten inzake het governancestelsel voor groepen. Het gaat voornamelijk om de volgende twee types vereisten:

- individuele vereisten die van toepassing zijn op de verzekeringsholding naar Belgisch recht overeenkomstig artikel 443 van de wet van 13 maart 2016; en
- groepsvereisten die van toepassing zijn op verzekerings- en herverzekeringsgroepen, overeenkomstig de artikelen 392 tot 398 van de wet van 13 maart 2016.

De individuele vereisten voor holdings zijn opgenomen in de punten 13.1.1. van circulaire NBB_2016_31 over de prudentiële verwachtingen van de Bank inzake het governancestelsel voor de verzekerings- en herverzekeringssector en hebben voornamelijk betrekking op de volgende aspecten: (i) aandeelhouderschap, (ii) fit & proper, (iii) oprichting van een directiecomité en (iv) transacties met leiders.

De groepsvereisten zijn opgenomen in de punten 13.1.2. tot 13.1.4. van de voornoemde circulaire NBB_2016_31 en hebben betrekking op (i) de beleidsstructuur op groepsniveau, (ii) het risicobeheersysteem op groepsniveau (met name de aspecten die verband houden met risicoconcentraties) en (iii) de organisatie op groepsniveau (met name de aspecten die verband houden met intragroepsverrichtingen).

Voor het verslag over de interne controle op groepsniveau baseert de erkende commissaris op groepsniveau zich hoofdzakelijk op (i) het verslag van het directiecomité van de entiteit die verantwoordelijk is voor de groep over de beoordeling van de doeltreffendheid van het governancestelsel op groepsniveau, waarvan de inhoud wordt beschreven in bijlage 1, deel II van de voornoemde circulaire NBB_2016_31, (ii) het « Group Solvency and Financial Condition Report » en (iii) het « Group Regular Supervisory Report ».

Voor de methodologie die gevolgd moet worden voor de beoordeling van de interne controle op groepsniveau en voor de praktische modaliteiten voor de indiening van het verslag over de interne controle op groepsniveau, zij verwezen naar afdeling IX. B. van deze circulaire, over het verslag over de interne controle van de erkende commissaris van een verzekerings- of herverzekeringsonderneming, die van overeenkomstige toepassing is.

D. VERSLAGGEVING AAN DE TOEZICHTHOUDER

I. Financiële ondernemingen

A. Periodieke verslagen

1. Modaliteiten

De periodieke verslagen van de erkende commissaris hebben tot doel de toezichthouder in te lichten over de uitvoering van de opdracht van medewerking aan het prudentieel toezicht, in het bijzonder voor wat betreft de bevestiging van de periodieke staten (zie *supra*, Afdelingen A van Hoofdstuk C) en de beoordeling van de interne controle (zie *supra*, Afdelingen B van Hoofdstuk C).

De periodieke verslagen worden zesmaandelijks aan de toezichthouder overgemaakt, d.i. op basis van de toestand aan het einde van het eerste halfjaar en aan het einde van het boekjaar. De verslagen dienen in het bezit te zijn van de toezichthouder als volgt:

a) Verslagen aan het einde van het eerste halfjaar

Voor alle instellingen ten laatste drie maanden na het einde van het eerste halfjaar.

b) Verslagen aan het einde van het boekjaar

- instellingen naar Belgisch recht: ten laatste vijftien werkdagen vóór de algemene vergadering van aandeelhouders of vennoten;
- Belgische bijkantoren van instellingen naar buitenlands recht: ten laatste drie maanden na het einde van het boekjaar.

Deze termijnen zijn uitersten; de toezichthouder verwacht dat de verslagen sneller in haar bezit zijn. Indien een erkende commissaris een termijn niet kan nakomen, brengt hij de toezichthouder hiervan tijdig op de hoogte, met opgave van de reden(en).

De periodieke verslagen worden elektronisch aan de toezichthouder overgemaakt via de NBB-toepassing e-corporate. Voor de instellingen die onder het rechtstreekse toezicht van de Europese Centrale Bank vallen, worden de verslagen bij voorkeur in het Engels opgesteld, desgevallend naast de Nederlandse of Franse versie.

Bij de vastlegging van de wijze waarop de periodieke verslagen moeten worden overgemaakt, werd rekening gehouden met het feit dat bepaalde verslagen ter beschikking van de FSMA moeten worden gesteld.

2. Schema's

Hierna worden twee rapporteringsschema's voorgesteld die aansluiten bij de opdracht van de erkende commissaris in het kader van zijn medewerking aan het prudentieel toezicht. Het eerste is uitsluitend bestemd voor de toezichthouder, het tweede wordt door de toezichthouder ter beschikking gesteld van de FSMA.

De erkende commissaris vult de schema's aan met die punten waarvan hij meent dat de toezichthouder op de hoogte dient te zijn.

Het schema is geen opsomming van taken, noch een werkprogramma voor de erkende commissaris. Het is enkel een leidraad.

RAPPORTERINGSSHEMA DAT UITSLUITEND VOOR DE TOEZICHTHOUDER IS BESTEMD

1. Bevestiging van de periodieke staten met toepassing van [artikel 225, eerste lid, 2° van de bankwet]¹⁰⁰:
 - het verslag bedoeld in de Afdelingen A van elke titel onder Hoofdstuk C hiervoor (in elk periodiek verslag);
 - de tekst van het verslag per einde boekjaar aan de algemene vergadering van aandeelhouders of vennoten met betrekking tot de jaarrekening (in voorkomend geval de geconsolideerde jaarrekening), of, voor Belgische bijkantoren van instellingen naar buitenlands recht, de tekst van het verslag over de certificering van de openbaar te maken boekhoudkundige gegevens (enkel in verslag aan het einde van het boekjaar).
2. Beoordeling van de interne controle zoals bedoeld in [artikel 225, eerste lid, 1° van de bankwet]¹⁰¹:
 - het verslag bedoeld in de Afdelingen B van Hoofdstuk C hiervoor (in het bijzonder de onderafdelingen 5 en 6) (enkel in het verslag aan het einde van het boekjaar).
3. Bijkomende informatie (zie Hoofdstuk C, Afdelingen A - telkens de onderafdeling 5 - en Afdelingen B - onderafdeling 6, *in fine*).
4. Opvolging van vroegere mededelingen in het kader van de periodieke verslaggeving of in het kader van de informatie-uitwisseling tussen de toezichthouder en de erkende commissarissen (zie Hoofdstuk E).

RAPPORTERINGSSHEMA DAT DOOR DE TOEZICHTHOUDER TER BESCHIKKING WORDT GESTELD VAN DE FSMA

1. Beoordeling van de interne controle bedoeld in [artikel 225, eerste lid, 5°, van de bankwet]¹⁰²:
2. Bijkomende informatie (zie Afdeling B van elke titel onder Hoofdstuk C laatste onderafdeling), namelijk de opmerkingen die relevant zijn voor de beoordeling van de interne controle maatregelen als bedoeld in artikel 225, eerste lid, 5° van de bankwet of de overeenkomstige bepalingen in de andere controlewetten.
3. Opvolging van vroegere mededelingen in het kader van de periodieke verslaggeving of in het kader van de informatie-uitwisseling tussen de Bank en de erkende commissarissen (zie Hoofdstuk E).

¹⁰⁰ Zie ook:

- artikel 579 *juncto* 225, eerste lid, 2° van de bankwet;
- artikel 33, eerste lid, 2° en artikel 85, eerste lid, 2° van de wet van 21 december 2009;
- artikel 31, eerste lid, 2° van het koninklijk besluit van 26 september 2005;
- artikel 210, § 2 van de bankwet;
- artikel 16, § 2, eerste lid, 2° van het koninklijk besluit van 21 november 2005.

¹⁰¹ Zie ook:

- artikel 579 *juncto* 225, eerste lid, 1° van de bankwet ;
- artikel 33, eerste lid, 1° en artikel 85, eerste lid, 1° van de wet van 21 december 2009;
- artikel 31, eerste lid, 1° van het koninklijk besluit van 26 september 2005;
- artikel 210, § 2 van de bankwet .

¹⁰² Zie ook artikel 579 *juncto* 225, eerste lid, 5° van de wet van 6 april 1995.

B. Bijzondere verslagen met toepassing van [art. 225, eerste lid, 3° van de bankwet]¹⁰³

Wanneer de toezichthouder aan de erkende commissaris een bijzonder verslag vraagt, doet hij dit schriftelijk, met kopie aan de betrokken instelling. De brief waarmee de toezichthouder de commissaris belast met de opdracht omvat minstens de volgende punten:

- de doelstelling van de opdracht;
- een beschrijving van de verantwoordelijkheid van de effectieve leiding voor het/de domein(en) van de opdracht;
- de reikwijdte van de opdracht met verwijzing naar de toepasselijke wetgeving alsmede de reglementering en circulaire van de NBB;
- de vorm van het verslag;
- de termijn binnen dewelke het verslag aan de toezichthouder moet worden overgemaakt.

Vooraleer de erkende commissaris schriftelijk te belasten met een speciale opdracht neemt de toezichthouder contact op met de erkende commissaris en bespreekt de juiste formulering ervan.

De instelling ontvangt een kopie van de brief aan de erkende commissaris.

De kosten voor de opstelling van het verslag worden door de instelling gedragen. De erkende commissaris bespreekt het ereloon voor het verslag vooraf met de instelling en regelt de betaling ervan reeds met de instelling. De toezichthouder ontvangt een kopie van de ereloonnota.

De erkende commissaris bezorgt aan de leiders van de instelling een kopie van het verslag.

Voor het verslag geldt de geheimhoudingsplicht zoals geregeld bij artikel 35 van de wet van 22 februari 1998 tot vaststelling van het organiek statuut van de Nationale Bank van België.

¹⁰³ Zie ook:

- artikel 579 *juncto* 225, eerste lid, 3° van de bankwet;
- artikel 33, eerste lid, 3° en artikel 85, eerste lid, 3° van de wet van 21 december 2009;
- artikel 31, eerste lid, 3° van het koninklijk besluit van 26 september 2005;
- artikel 210, § 2, 3° van de bankwet.

A. Periodieke verslagen

1. Modaliteiten

De periodieke verslagen van de erkende commissaris hebben tot doel de Bank in te lichten over de uitvoering van de opdracht van medewerking aan het prudentieel toezicht, in het bijzonder voor wat betreft de bevestiging van de periodieke staten en de beoordeling van de interne controle (zie *supra*, Hoofdstuk C). De periodieke verslagen worden zesmaandelijks of jaarlijks aan de Bank overgemaakt. Zij dienen als volgt in het bezit te zijn van de Bank:

a. Verslagen aan het einde van het eerste halfjaar

Voor alle verzekerings- en herverzekeringsondernemingen uiterlijk 4 weken na de maximumtermijn waarover de verzekerings- of herverzekeringsondernemingen beschikken om de rapportering aan de NBB te verstrekken.

b. Verslagen aan het einde van het boekjaar

- ondernemingen naar Belgisch recht: uiterlijk 6 weken na de maximumtermijn waarover de verzekerings- of herverzekeringsondernemingen beschikken om de rapportering aan de NBB te verstrekken;
- bijkantoren buiten de EER: uiterlijk vijf maanden na het einde van het boekjaar.

Deze termijnen zijn uitersten; de Bank verwacht dat de verslagen sneller in haar bezit zijn. Indien een erkende commissaris een termijn niet kan nakomen, brengt hij de Bank hiervan tijdig op de hoogte, met opgave van de reden(en).

De periodieke verslagen worden elektronisch aan de Bank overgemaakt via e-corporate.

2. Schema

Hierna wordt een rapporteringsschema voorgesteld dat aansluit bij de opdracht van de erkende commissaris in het kader van zijn medewerking aan het prudentieel toezicht.

De erkende commissaris vult het schema aan met die punten waarvan hij meent dat de Bank op de hoogte dient te zijn.

Het schema is geen opsomming van taken, noch een werkprogramma voor de erkende commissaris. Het is enkel een leidraad.

SCHEMA

1. Bevestiging van de periodieke staten met toepassing van artikel 332 en 333 van de controlewet:

- het verslag bedoeld in Hoofdstuk C.IX, Afdeling A, onderafdeling 4 hiervoor (in elk periodiek verslag);
- de tekst van het verslag per einde boekjaar aan de algemene vergadering van aandeelhouders of vennoten met betrekking tot de jaarrekening (in voorkomend geval de geconsolideerde jaarrekening), of, voor Belgische bijkantoren van instellingen naar buitenlands recht, de tekst van het verslag over de certificering van de openbaar te maken boekhoudkundige gegevens (enkel in verslag aan het einde van het boekjaar).

2. Beoordeling van de interne controle zoals bedoeld in artikel 331 van de controlewet:

- het verslag bedoeld in Hoofdstuk C.IX, Afdeling B, onderafdeling 5 hiervoor (enkel in het verslag aan het einde van het boekjaar).

3. Bijkomende informatie (zie Hoofdstuk C.IX, Afdeling A, onderafdeling 5 - en B, onderafdeling 6 *in fine*).
4. Opvolging van vroegere mededelingen in het kader van de periodieke verslaggeving of in het kader van de informatie-uitwisseling tussen de Bank en de erkende commissarissen (zie Hoofdstuk E).

B. Bijzondere verslagen met toepassing van art. 334, 435 en 493 van de controlewet

Wanneer de Bank aan de erkende commissaris een bijzonder verslag vraagt, doet zij dit schriftelijk, met kopie aan de betrokken onderneming. De brief waarmee de NBB de commissaris belast met de opdracht omvat minstens de volgende punten:

- de doelstelling van de opdracht;
- een beschrijving van de verantwoordelijkheid van de effectieve leiding voor het/de domein(en) van de opdracht;
- de reikwijdte van de opdracht met verwijzing naar de toepasselijke wetgeving alsmede de reglementering en circulaire van de NBB;
- de vorm van het verslag;
- de termijn binnen dewelke het verslag aan de Bank moet worden overgemaakt.

Vooraleer de erkende commissaris schriftelijk te belasten met een speciale opdracht neemt de Bank contact op met de erkende commissaris en bespreekt de juiste formulering ervan.

De onderneming ontvangt een kopie van de brief aan de erkende commissaris.

De kosten voor de opstelling van het verslag worden door de onderneming gedragen. De erkende commissaris bespreekt het ereloon voor het verslag vooraf met de onderneming en regelt de betaling ervan rechsreeks met de onderneming. De NBB ontvangt een kopie van de ereloonnota.

De erkende commissaris bezorgt aan de leiders van de onderneming een kopie van het verslag.

Voor het verslag geldt de geheimhoudingsplicht zoals geregeld bij artikel 35 van de wet van 22 februari 1998 tot vaststelling van het organiek statuut van de Nationale Bank van België.

E. INFORMATIE-UITWISSELING TUSSEN DE TOEZICHTHOUDER EN DE ERKENDE COMMISSARISSEN

I. Financiële ondernemingen naar Belgisch recht en niet-Europese bijkantoren

De medewerking van de erkende commissarissen aan het prudentieel toezicht van de toezichthouder, past in een filosofie van informatie-uitwisseling.

Die informatie-uitwisseling streeft er onder andere naar een grotere synergie te ontwikkelen tussen de on-site controlewerkzaamheden van de toezichthouder, enerzijds, en die van de erkende commissarissen, anderzijds.

Die informatie-uitwisseling kan de volgende drie vormen aannemen:

A. Mededelingen die de erkende commissarissen op eigen initiatief aan de toezichthouder verrichten in het kader van de signaalfunctie met toepassing van [art. 225, eerste en derde lid]¹⁰⁴ en [art. 338]¹⁰⁵ van de bankwet

Deze mededelingen worden verricht in het kader van de signaalfunctie.

Als medewerkers aan het prudentieel toezicht, dienen de erkende commissarissen, in het kader van de signaalfunctie, hun opdracht uit te bouwen vanuit een preventieperspectief, niet enkel op korte termijn (zoals voor de certificering van de jaarrekening) maar ook op middellange en lange termijn (doelstelling van het prudentieel toezicht). Dus bezorgen zij de toezichthouder alle informatie die, prudentieel gezien, relevant is en/of op grond waarvan eventueel een snel optreden van de toezichthouder vereist is, en waarvan zij kennis zouden hebben gekregen tijdens de uitoefening van hun opdracht.

De wettelijke en reglementaire bepalingen schrijven expliciet voor dat de erkende commissarissen:

- 1) een signaalfunctie moeten vervullen;
- 2) op eigen initiatief verslag uitbrengen bij de toezichthouder;
- 3) bij de toezichthouder verslag uitbrengen zodra zij iets relevants vaststellen, zonder te wachten tot hun halfjaarlijkse of jaarlijkse periodieke rapportering;
- 4) bij de toezichthouder niet alleen verslag uitbrengen wanneer zij kennis krijgen van beslissingen, feiten of ontwikkelingen waarvan zeker is en duidelijk blijkt dat zij een weerslag zullen hebben op de financiële positie en de administratieve en boekhoudkundige organisatie van de instelling, maar ook wanneer zij kennis krijgen van beslissingen, feiten en ontwikkelingen die een relevante impact kunnen hebben op de financiële positie of de organisatie van de instelling, die kunnen wijzen op een overtreding van het Wetboek van Venootschappen, de statuten, de toezichtswetten en -besluiten en de ter uitvoering daarvan genomen besluiten en reglementen of die kunnen leiden tot een weigering van de certificering van de statutaire en/of geconsolideerde jaarrekening of tot het formuleren van voorbehoud.

¹⁰⁴ Zie ook:

- artikel 579 *juncto* 225 eerste en derde lid van de bankwet;
- artikel 33, eerste en tweede lid van de wet van 21 december 2009;
- artikel 85, eerste lid, 4° en tweede lid van de wet van 21 december 2009;
- artikel 31, eerste en tweede lid van het koninklijk besluit van 26 september 2005;
- artikel 210 van de bankwet.

¹⁰⁵ Zie ook:

- artikel 606 *juncto* 338 van de bankwet;
- artikel 102 *juncto* 85, eerste lid, 4° en tweede lid van de wet van 21 december 2009.

De relevante beslissingen, feiten of ontwikkelingen betreffen zowel de instelling als de met de instelling verbonden onderneming waar de erkende commissaris een revisorale opdracht uitvoert.

In verband met de wijze van mededeling, wordt overeengekomen dat:

- 1) de erkende commissarissen hun mededelingen spontaan verrichten, hetzij schriftelijk, hetzij mondeling; bij grote problemen verdient het aanbeveling dat zij eerst een mondelinge mededeling verrichten, onmiddellijk gevolgd door een schriftelijke bevestiging;
- 2) de snelheid van mededeling te verkiezen is boven juistheid en volledigheid;
- 3) de erkende commissarissen in hun mededelingen aan de toezichthouder expliciet verwijzen naar
 - a. de vastgestelde bestaande of potentiële problemen;
 - b. indien mogelijk, de oorzaken daarvan alsook hun gemotiveerde visie ter zake;
- 4) in de mededelingen van de erkende commissarissen in het kader van de signaalfunctie, de volgende aspecten aan bod komen:

- mededeling van informatie die een betekenisvolle invloed heeft of kan hebben op de financiële positie

Zo moeten, bijvoorbeeld, in het kader van de signaalfunctie de volgende feiten aan bod komen:

- a. onmogelijkheid tot bevestiging van de periodieke rapporteringsstaten;
- b. ernstige waarderingsproblemen met betrekking tot het krediet- en het tegenpartijrisico;
- c. fraude die grote verliezen kan veroorzaken;
- d. uitkering van een interimdividend (door een instelling waarvan het eigen vermogen ontoereikend dan wel amper toereikend is);
- e. belangrijke geschillen;
- f. ernstige financiële problemen bij een bijkantoor of een buitenlandse dochter;
- g. toepassing van de artikelen 633 en 634 van het Wetboek van Vennootschappen (verlies van maatschappelijk kapitaal);
- h. aanzienlijke opvragingen door deposanten die aanleiding kunnen geven tot een liquiditeitsprobleem;
- i. grote fouten in de rapportering;
- j. toepassing van de artikelen 523 (bestuurder met een belangenconflict) en 524 (verrichting met een verwante onderneming) van het Wetboek van Vennootschappen;
- k. gewichtige feiten die leiden tot een melding aan het wettelijk bestuursorgaan met toepassing van artikel 138 van het Wetboek van Vennootschappen;
- l. andere belangrijke meldingen aan het wettelijk bestuursorgaan.

- mededeling van informatie die een betekenisvolle invloed heeft of kan hebben op de administratieve en boekhoudkundige organisatie en de interne controle

Zo moeten, bijvoorbeeld, in het kader van de signaalfunctie de volgende thema's aan bod komen:

- a. belangrijke ontwikkelingen in het bestuur van de instelling (*internal governance*);
- b. een belangrijke reorganisatie;
- c. een ernstig conflict binnen de effectieve leiding, in voorkomend geval het directiecomité en/of het bestuursorgaan;
- d. ernstige moeilijkheden binnen de zogenaamde transversale functies (interneauditfunctie, compliancefunctie en risicobeheerfunctie);
- e. ernstige moeilijkheden bij het beheren van de risico's eigen aan de instelling;

- f. herhaalde en aanzienlijke overschrijdingen van interne begrenzingen;
- g. een wijziging in het algemeen beleid van de instelling, met name de plotse ontwikkeling van een nieuwe activiteit waarvoor passende controlemiddelen ontbreken;
- h. het onverwachte vertrek van een medewerker met een sleutelpositie;
- i. belangrijke ontwikkelingen bij buitenlandse bijkantoren en dochters;
- j. belangrijke kwesties die bij de controleopdracht aan het licht zijn gekomen betreffende de naleving van de bepalingen inzake beleggingsactiviteiten en -diensten.

- mededeling van informatie die kan wijzen op een overtreding van het Wetboek van Vennootschappen, de statuten, de toezichtswetten en -besluiten alsook de ter uitvoering daarvan genomen besluiten en reglementen

- mededeling van informatie die kan leiden tot een afkeurende of onthoudende verklaring, dan wel tot een verklaring met voorbehoud en/of met een toelichtende paragraaf.

- 5) de commissarissen ontslaan zijn van alle aansprakelijkheid wanneer zij de toezichthouder te goeder trouw informeren zoals voorgeschreven door de betrokken bepalingen.

B. Andere mededelingen die de erkende commissarissen op eigen initiatief aan de toezichthouder verrichten met toepassing van [artikel 225, vierde lid, laatste zin van de bankwet]¹⁰⁶

De erkende commissarissen:

- 1) bezorgen aan de toezichthouder een kopie van of informeren zij haar over de inhoud van de belangrijkste verslagen en brieven (inzonderheid aanbevelingsbrieven) die zij aan het wettelijk bestuursorgaan en/of aan het directiecomité van de instelling richten;
- 2) bezorgen aan de toezichthouder een kopie van eventuele bijzondere verslagen die zij met toepassing van het Wetboek van Vennootschappen opstellen.

C. Mededelingen die de toezichthouder op eigen initiatief aan de erkende commissarissen richt

- 1) De toezichthouder bezorgt de erkende commissaris een kopie van de correspondentie die zij naar de instelling stuurt en die voor die commissaris van belang is bij de uitoefening van zijn functie bij die instelling. Zij kan hem ook inlichtingen bezorgen die het resultaat zijn van haar analyses en die de erkende commissaris toelaten de instelling waar hij in functie is beter te situeren. De toezichthouder kan de erkende commissaris verzoeken haar zijn reacties mee te delen of mee te werken aan de opvolging van de opgeworpen problemen.
- 2) De toezichthouder nodigt de erkende commissaris uit voor de belangrijkste besprekingen met de instelling of informeert hem over de inhoud en de conclusies van die besprekingen.
- 3) Minstens eenmaal per jaar organiseert de toezichthouder een onderhoud met de erkende commissaris om de algemene toestand van de instelling te bespreken.

De toezichthouder informeert de erkende commissaris ook over acties die zij ten aanzien van de instelling reeds heeft ondernomen of nog wenst te ondernemen.

Op dezelfde manier informeert de erkende commissaris de toezichthouder over de prioriteiten van zijn controleplan.

- 4) De toezichthouder brengt er de erkende commissaris schriftelijk van op de hoogte wanneer zij bij de instelling een audit verricht en wat de aard is van die audit.

¹⁰⁶ Zie overeenkomstige bepaling in:

- artikel 579 *juncto* 225, vierde lid, laatste zin van de wet van 6 april 1995;
- artikel 33, derde lid, laatste zin van de wet van 21 december 2009;
- artikel 31, derde lid, laatste zin van het koninklijk besluit van 26 september 2005.

Indien zware problemen worden vastgesteld, organiseert de toezichthouder een vergadering met de erkende commissaris vóór de laatste hand wordt gelegd aan het auditverslag. In dat geval bezorgt de toezichthouder de erkende commissaris vooraf de lijst met haar aanbevelingen.

De toezichthouder bezorgt de erkende commissaris een kopie van het afgewerkte auditverslag waarin ook de conclusies zijn verwerkt van het onderhoud met de effectieve leiding, in voorkomend geval het directiecomité, van de instelling.

In beginsel zorgt de toezichthouder zelf voor het toezicht op de opvolging van haar aanbevelingen.

II. Europese bijkantoren van financiële ondernemingen

De medewerking die de erkende commissarissen verlenen aan het toezicht van de toezichthouder, is gebaseerd op een informatie-uitwisseling die zich echter beperkt tot de aangelegenheden waarvoor de toezichthouder bevoegd is, of die past in de samenwerking met de toezichthouders van de lidstaat van herkomst.

Die informatie-uitwisseling tussen de toezichthouder en de erkende commissarissen kan de volgende vormen aannemen:

A. Mededelingen die de erkende commissarissen op eigen initiatief aan de toezichthouder verrichten in het kader van de signaalfunctie met toepassing van [artikel 326, § 2, eerste lid, 4° en tweede lid van de bankwet]¹⁰⁷

De beginselen en regels waarvan sprake in het voornoemde punt 1.1. zijn van overeenkomstige toepassing op de signaalfunctie binnen de Europese bijkantoren.

B. Andere mededelingen die de erkende commissarissen op eigen initiatief aan de toezichthouder verrichten

1. Artikel 326, § 2, derde lid, laatste zin van de bankwet¹⁰⁸

De erkende commissarissen bezorgen de toezichthouder een kopie van of informeren haar over de inhoud van de belangrijkste verslagen en brieven die zij richten aan de effectieve leiding van de bijkantoren.

2. Artikel 326, § 2, zesde lid van de bankwet¹⁰⁹

Wanneer de erkende commissarissen op verzoek en op kosten van de bevoegde autoriteit van de lidstaat van herkomst van het bijkantoor als een vorm van bijstand toezicht uitoefenen op bepaalde aspecten, , brengen zij de toezichthouder op de hoogte van het resultaat van dat toezicht, voor zover dit betrekking heeft op aangelegenheden waarvoor de toezichthouder bevoegd is.

C. Mededelingen die de toezichthouder op eigen initiatief aan de erkende commissarissen richt

- 1) De toezichthouder informeert de erkende commissarissen over de resultaten van de inspecties en controles die ze verricht overeenkomstig artikel 325 van de bankwet.¹¹⁰
- 2) De toezichthouder bezorgt de erkende commissarissen een kopie van de correspondentie die zij naar de bijkantoren stuurt en die voor die erkende commissarissen van belang is. Zij kan de erkende

¹⁰⁷ Zie overeenkomstige bepaling in:

- artikel 598 *juncto* 326 van de bankwet ;
- artikel 43, § 2, eerste lid, 4° en tweede lid van de wet van 21 december 2009;
- artikel 95, §1, eerste lid, 4° en tweede lid van de wet van 21 december 2009;
- artikel 36 van het koninklijk besluit van 26 september 2005 dat indirect verwijst naar de toepassing van artikel 31 van hetzelfde besluit.

¹⁰⁸ Zie ook artikel 11, § 1, derde lid, laatste zin van het koninklijk besluit van 20 december 1995 en artikel 36 van het koninklijk besluit van 26 september 2005 dat indirect verwijst naar de toepassing van artikel 31 van hetzelfde besluit.

¹⁰⁹ Zie ook artikel 598 *juncto* 326, § 2, zesde lid van de bankwet.

¹¹⁰ Zie ook artikel 598 *juncto* 325 van de bankwet.

commissarissen verzoeken haar hun reacties mee te delen of mee te werken aan de follow-up van de opgeworpen problemen.

- 3) De toezichthouder nodigt de erkende commissarissen uit voor de belangrijkste besprekingen met de instellingen of informeert hen over de inhoud en de conclusies van die besprekingen.

III. Verzekerings- en herverzekeringsondernemingen naar Belgisch recht en niet-Europese bijkantoren

De medewerking van de erkende commissarissen aan het prudentieel toezicht van de Bank, past in een filosofie van informatie-uitwisseling.

Die informatie-uitwisseling streeft er onder andere naar een grotere synergie te ontwikkelen tussen de on-site controlewerkzaamheden van de Bank, enerzijds, en die van de erkende commissarissen, anderzijds.

Die informatie-uitwisseling kan de volgende drie vormen aannemen:

A. Mededelingen die de erkende commissarissen op eigen initiatief aan de Bank verrichten in het kader van de signaalfunctie met toepassing van artikel 335 en 337 van de controlewet

Deze mededelingen worden verricht in het kader van de signaalfunctie.

Als medewerkers aan het prudentieel toezicht, dienen de erkende commissarissen, in het kader van de signaalfunctie, hun opdracht uit te bouwen vanuit een preventieperspectief, niet enkel op korte termijn (zoals voor de certificering van de jaarrekening) maar ook op middellange en lange termijn (doelstelling van het prudentieel toezicht). Dus bezorgen zij de Bank alle informatie die, prudentieel gezien, relevant is en/of op grond waarvan eventueel een snel optreden van de Bank vereist is, en waarvan zij kennis zouden hebben gekregen tijdens de uitoefening van hun opdracht.

De wettelijke en reglementaire bepalingen schrijven expliciet voor dat de erkende commissarissen:

- 1) een signaalfunctie moeten vervullen;
- 2) op eigen initiatief verslag uitbrengen bij de Bank;
- 3) bij de Bank verslag uitbrengen zodra zij iets relevants vaststellen, zonder te wachten tot hun halfjaarlijkse of jaarlijkse periodieke rapportering;
- 4) bij de Bank niet alleen verslag uitbrengen wanneer zij kennis krijgen van beslissingen, feiten of ontwikkelingen waarvan zeker is en duidelijk blijkt dat zij een weerslag zullen hebben op de financiële positie en de administratieve en boekhoudkundige organisatie van de onderneming, maar ook wanneer zij kennis krijgen van beslissingen, feiten en ontwikkelingen die een relevante impact kunnen hebben op de financiële positie of de organisatie van de onderneming, die kunnen wijzen op een overtreding van het Wetboek van vennootschappen, de statuten, de toezichtswetten en -besluiten en de ter uitvoering daarvan genomen besluiten en reglementen of die kunnen leiden tot een weigering van de certificering van de statutaire en/of geconsolideerde jaarrekening of tot het formuleren van voorbehoud.

De relevante beslissingen, feiten of ontwikkelingen betreffen zowel de onderneming als de met de onderneming verbonden onderneming waar de erkende commissaris een revisorale opdracht uitvoert.

In verband met de wijze van mededeling, wordt overeengekomen dat:

- 1) de erkende commissarissen hun mededelingen spontaan verrichten, hetzij schriftelijk, hetzij mondeling; bij grote problemen verdient het aanbeveling dat zij eerst een mondelinge mededeling verrichten, onmiddellijk gevolgd door een schriftelijke bevestiging;
- 2) de snelheid van mededeling te verkiezen is boven juistheid en volledigheid;
- 3) de erkende commissarissen in hun mededelingen aan de Bank expliciet verwijzen naar
 - a. de vastgestelde bestaande of potentiële problemen;
 - b. indien mogelijk, de oorzaken daarvan alsook hun gemotiveerde visie ter zake;
- 4) in de mededelingen van de erkende commissarissen in het kader van de signaalfunctie, de volgende aspecten aan bod komen:

- mededeling van informatie die een betekenisvolle invloed heeft of kan hebben op de financiële positie

Zo moeten, bijvoorbeeld, in het kader van de signaalfunctie de volgende feiten aan bod komen:

- a. onmogelijkheid tot bevestiging van de periodieke rapporteringsstaten;
- b. ernstige waarderingsproblemen met betrekking tot het krediet- en het tegenpartijrisico;
- c. fraude die grote verliezen kan veroorzaken;
- d. uitkering van een interimdividend (door een onderneming waarvan het eigen vermogen ontoereikend dan wel amper toereikend is);
- e. belangrijke geschillen;
- f. ernstige financiële problemen bij een bijkantoor of een buitenlandse dochter;
- g. toepassing van de artikelen 633 en 634 van het Wetboek van Vennootschappen (verlies van maatschappelijk kapitaal);
- h. aanzienlijke opvragingen door deposanten die aanleiding kunnen geven tot een liquiditeitsprobleem;
- i. grote fouten in de rapportering;
- j. toepassing van de artikelen 523 (bestuurder met een belangenconflict) en 524 (verrichting met een verwante onderneming) van het Wetboek van Vennootschappen;
- k. gewichtige feiten die leiden tot een melding aan het wettelijk bestuursorgaan met toepassing van artikel 138 van het Wetboek van Vennootschappen;
- l. problemen met de wijze waarop het register van de dekkingswaarden wordt bijgehouden;
- m. andere belangrijke meldingen aan het wettelijk bestuursorgaan.

- mededeling van informatie die een betekenisvolle invloed heeft of kan hebben op de administratieve en boekhoudkundige organisatie en de interne controle

Zo moeten, bijvoorbeeld, in het kader van de signaalfunctie de volgende thema's aan bod komen:

- a. belangrijke ontwikkelingen in het bestuur van de onderneming (*internal governance*);
- b. een belangrijke reorganisatie;
- c. een ernstig conflict binnen de effectieve leiding, in voorkomend geval het directiecomité en/of het bestuursorgaan;
- d. ernstige moeilijkheden binnen de zogenaamde transversale functies (interne auditfunctie, compliancefunctie en risicobeheerfunctie, actuariële functie);
- e. ernstige moeilijkheden bij het beheren van de risico's eigen aan de onderneming;
- f. herhaalde en aanzienlijke overschrijdingen van interne begrenzingsen;
- g. een wijziging in het algemeen beleid van de onderneming, met name de plotse ontwikkeling van een nieuwe activiteit waarvoor passende controlemiddelen ontbreken;
- h. het onverwachte vertrek van een medewerker met een sleutelpositie;
- i. belangrijke ontwikkelingen bij buitenlandse bijkantoren en dochters.

- mededeling van informatie die kan wijzen op een overtreding van het Wetboek van Vennootschappen, de statuten, de toezichtswetten en -besluiten alsook de ter uitvoering daarvan genomen besluiten en reglementen

- mededeling van informatie die kan leiden tot een afkeurende of onthoudende verklaring, dan wel tot een verklaring met voorbehoud en/of met een toelichtende paragraaf.

- 5) de commissarissen ontslaan zijn van alle aansprakelijkheid wanneer zij de Bank te goeder trouw informeren zoals voorgeschreven door de betrokken bepalingen.

B. Andere mededelingen die de erkende commissarissen op eigen initiatief aan de Bank verrichten met toepassing van artikel 336, tweede lid van de controlewet

De erkende commissarissen:

- 1) bezorgen aan de Bank een kopie van of informeren haar over de inhoud van de belangrijkste verslagen en brieven (inzonderheid aanbevelingsbrieven) die zij aan het wettelijk bestuursorgaan en/of aan het directiecomité van de onderneming richten;
- 2) bezorgen aan de Bank een kopie van eventuele bijzondere verslagen die zij met toepassing van het Wetboek van Vennootschappen opstellen.

C. Mededelingen die de Bank op eigen initiatief aan de erkende commissarissen richt

- 1) De Bank bezorgt de erkende commissaris een kopie van de correspondentie die zij naar de onderneming stuurt en die voor die commissaris van belang is bij de uitoefening van zijn functie bij die onderneming. Zij kan hem ook inlichtingen bezorgen die het resultaat zijn van haar analyses en die de erkende commissaris toelaten de onderneming waar hij in functie is beter te situeren. De Bank kan de erkende commissaris verzoeken haar zijn reacties mee te delen of mee te werken aan de opvolging van de opgeworpen problemen.
- 2) De Bank nodigt de erkende commissaris uit voor de belangrijkste besprekingen met de onderneming of informeert hem over de inhoud en de conclusies van die besprekingen.
- 3) Minstens eenmaal per jaar organiseert de Bank een onderhoud met de erkende commissaris om de algemene toestand van de onderneming te bespreken.

De Bank informeert de erkende commissaris ook over acties die zij ten aanzien van de onderneming reeds heeft ondernomen of nog wenst te ondernemen.

Op dezelfde manier informeert de erkende commissaris de Bank over de prioriteiten van zijn controleplan.

- 4) De Bank brengt er de erkende commissaris schriftelijk van op de hoogte wanneer zij bij de onderneming een audit verricht en wat de aard is van die audit.

Indien zware problemen worden vastgesteld, organiseert de Bank een vergadering met de erkende commissaris vóór de laatste hand wordt gelegd aan het auditverslag. In dat geval bezorgt de Bank de erkende commissaris vooraf de lijst met haar aanbevelingen. De Bank bezorgt de erkende commissaris een kopie van het afgewerkte auditverslag waarin ook de conclusies zijn verwerkt van het onderhoud met de effectieve leiding, in voorkomend geval het directiecomité, van de onderneming.

In beginsel zorgt de Bank zelf voor het toezicht op de opvolging van haar aanbevelingen.

IV. De samenwerking tussen de erkende commissaris en de toezichthouder

Naast de verplichtingen die de toezichthouder heeft om uit eigen initiatief informatie te verstrekken aan de erkende commissarissen (zie hierboven), wil de toezichthouder ook regelmatige aanvullende bilaterale contacten bevorderen en ontwikkelen.

De samenwerking tussen de erkende commissaris en de toezichthouder heeft tot doel de efficiëntie van het toezicht te verhogen om op die manier te komen tot een zo optimaal mogelijk toezicht. Voor de instellingen die onder het rechtstreekse toezicht van de Europese Centrale Bank vallen, vormen de Joint Supervisory Teams het aanspreekpunt.

De samenwerking tussen de erkende commissaris en de toezichthouder is gesteund op periodiek overleg tussen beide over de instelling waar de erkende commissaris in functie is. Het periodiek overleg doet geen afbreuk aan de respectieve verantwoordelijkheden van zowel de erkende commissaris als de toezichthouder.

Tijdens het overleg wordt informatie uitgewisseld omtrent de risicovolle gebieden van de instelling en de manier waarop hiermee wordt omgegaan. Ook worden belangrijke vaststellingen en aanbevelingen meegedeeld alsook het gevolg dat de instelling hieraan heeft gegeven.

De toezichthouder brengt de erkende commissaris op de hoogte van:

- het feit dat de instelling voor een bepaald risico afwijkt van sectorgenoten (een zogenaamde *outlier* is). De Bank verwacht dat de erkende commissaris hiermee rekening houdt bij het plannen van de controle van de financiële overzichten van de instelling en van de werkzaamheden in het kader van de medewerkingsopdracht;
- de maatregelen die zij aan de instelling heeft opgelegd voor zover deze relevant zijn voor de erkende commissaris, hetzij voor de controle van de financiële overzichten, hetzij voor de medewerkingsopdracht;
- eventuele tekortkomingen die zij vaststelt in de medewerkingsopdracht;
- andere punten die van belang zijn voor de erkende commissaris.

De erkende commissaris informeert de toezichthouder over:

- belangrijke beoordelingen die werden gemaakt bij het uitvoeren van de controle van de financiële overzichten (bv inzake de continuïteit van de instelling);
- eventuele belangrijke moeilijkheden bij het uitvoeren van de controle van de financiële overzichten;
- eventuele belangrijke tekortkomingen in de interne controle van de instelling waaraan niet werd verholpen;
- de beoordeling van de organisatie, de plaats binnen de instelling en de werking van de interne auditfunctie van de instelling alsook haar rapportering;
- de door de effectieve leiding uitgevoerde schattingen, met inbegrip van de schattingen van reële waarde (bv of de instelling 'conservatief' dan wel 'agressief' is), de sensibiliteit van de belangrijkste schattingen en de mogelijke invloed ervan op het resultaat, de waarde van de bezittingen en de schulden en de reglementaire coëfficiënten;
- welke maatregelen werden genomen om de eventuele tekortkomingen in de medewerkingsopdracht te corrigeren;
- andere punten die van belang zijn voor de toezichthouder.

De bijlage bij de EBA Richtsnoeren van 7 november 2016 (EBA/GL/2016/05) bevat een niet-limitatieve lijst van gebieden en kwesties waarover de toezichthouder en de erkende commissaris informatie zouden kunnen delen.

Het periodiek overleg tussen de erkende commissaris en de toezichthouder doet geen afbreuk aan de signaalfunctie van de erkende commissaris (Hoofdstuk E, I.A, II.A en III.A), de mededelingen van de erkende commissaris aan de toezichthouder in het kader van de toezichtwetten (Hoofdstuk E, I.B, II.B en III.B) en de mededelingen van de toezichthouder aan de erkende commissaris (Hoofdstuk E, I.C, II.C en III.C).

Formele notulen van het periodiek overleg worden opgesteld door de toezichthouder, tenzij dit niet noodzakelijk wordt geacht door de erkende commissaris en de toezichthouder. De notulen worden door de erkende commissaris goedgekeurd.

De frequentie van het periodiek overleg hangt af van het belang van de instelling. Voor systeemrelevante instellingen gebeurt het overleg tenminste twee keer per jaar, voor de overige gebeurt het tenminste een keer per jaar. De belangrijkste deelnemers aan het overleg zijn het hoofd van het toezichtsteam en de erkende commissaris, die zich beiden kunnen laten bijstaan door medewerkers. Wanneer communicatie plaatsvindt tussen andere personen dan het hoofd van het toezichtsteam en de erkende commissaris,

moeten beiden door hun respectieve partijen zo spoedig mogelijk worden geïnformeerd over de inhoud en uitkomst ervan.

* * * * *

Met dank voor uw medewerking.

Hoogachtend

Jan Smets
Gouverneur

* * * * *

- Bijlagen:
- 1. NBB_2017_bijlage 1 / Beoordeling van de eigenvermogenstabellen voor de instellingen die de standaardmethode hanteren voor de berekening van de eigenvermogensvereisten voor kredietrisico*
 - 2. NBB_2017_ bijlage 2 / Lijst van de periodieke staten waarover de erkende commissaris verslag moet uitbrengen*